

KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİREYSEL ETİK
DEĞERLER ARASINDAKİ ETKİLEŞİM ÜZERİNE
AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Orhan ÇELEBİ

Eskişehir 2025

**KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİREYSEL ETİK DEĞERLER
ARASINDAKİ ETKİLEŞİM ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA**

ORHAN ÇELEBİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Ana Bilim Dalı

Yönetim ve Organizasyon Programı

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Çiğdem Kirel

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Mayıs 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Orhan ÇELEBİ'nin "Karanlık Kişilik Özellikleri İle Bireysel Etik Değerler Arasındaki Etkileşim Üzerine Ampirik Bir Araştırma" başlıklı tezi .../.../2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, İşletme Ana Bilim Dalında Yönetim ve Organizasyon Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

		<u>Ünvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Danışman)	:	Prof. Dr. Ayşe Çiğdem KIREL	
Üye	:	Prof. Dr. Didem PAŞAOĞLU BAŞ	
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Erol MUZIR	
Üye	:		
Üye	:		

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİREYSEL ETİK DEĞERLER ARASINDAKİ ETKİLEŞİM ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Orhan ÇELEBİ

İşletme Ana Bilim Dalı

Yönetim ve Organizasyon Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mayıs 2025

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Çiğdem KIREL

Bu çalışma, karanlık kişilik özellikleri (Makyavelizm, narsizm ve psikopati) ile bireysel etik değerler (Sevgi-Saygı, Adalet-Dürüstlük, İşbirliği) arasındaki etkileşim ve karanlık kişilik özellikleri ile bireysel etik değerlerin yaş, cinsiyet, ünvan gibi demografik değişkenlere göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'de görev yapmakta olan 352 akademisyen oluşturmaktadır bu bağlamda ilk bölümü 27 sorudan oluşan anket soruları ile karanlık kişilik özellikleri, ikinci bölümü 16 sorudan oluşan anket soruları ile ise bireysel etik değerlerin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultu da katılımcılar anket metninde bulunan 43 adet soru ile birlikte demografik bilgilerini doldurmuşlardır. Yapılan anket sonucunda elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda karanlık kişilik özellikleri ile bireysel etik değerler arasında ters yönlü anlamlı ilişki olduğu, demografik değişkenler açısından yapılan incelemelerde ise; cinsiyet değişkeninin, sevgi-saygı, adalet-dürüstlük, makyavelizm, narsizm ve psikopati boyutları için farklara, yaş değişkeninin, işbirliği ve psikopati boyutları için farklara, medeni durum, gelir düzeyi ve ünvan değişkenlerinin ise yalnızca psikopati boyutu için farklara neden olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışma süresi ve idari görev sahipliği değişkenleriyle hiçbir boyut arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Karanlık Kişilik Özellikleri, Narsizm, Makyavelizm, Psikopati, Etik, Bireysel Etik Değerler

ABSTRACT

AN EMPIRICAL STUDY ON THE INTERACTION BETWEEN DARK BETWEEN DARK PERSONALITY TRAITS AND INDIVIDUAL ETHICAL VALUES

Orhan ÇELEBİ

Department of Business Administration

Anadolu University, Graduate School, May 2025

Advisor: Prof. Dr. Ayşe Çiğdem KIREL

This study examined the interaction between dark personality traits (Machiavellianism, narcissism and psychopathy) and individual ethical values (Love-Respect, Justice-Honesty, Cooperation) and whether dark personality traits and individual ethical values create a significant difference according to demographic variables such as age, gender and title. The sample of the research consists of 352 academicians working in Türkiye. In this context, the first part of the survey consisting of 27 questions aimed to measure dark personality traits, and the second part consisting of 16 questions aimed to measure individual ethical values. In this direction, the participants filled in their demographic information along with 43 questions in the survey text. The data obtained as a result of the survey was analyzed with the SPSS program. As a result of the analysis, it was found that there was a negatively significant relationship between dark personality traits and individual ethical values, and in the examinations made in terms of demographic variables; It was determined that the gender variable caused differences for the dimensions of love-respect, justice-honesty, Machiavellianism, narcissism and psychopathy, the age variable caused differences for the dimensions of cooperation and psychopathy, and the marital status, income level and title variables caused differences only for the dimension of psychopathy. It was also determined that there was no significant difference between the variables of working time and administrative position holding and any dimension.

Keywords: Dark Personality Traits, Narcissism, Machiavellianism, Psychopathy, Ethics, Individual Ethical Values

....../....../2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Orhan ÇELEBİ

...../...../2025

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis/dissertation is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “Scientific Plagiarism Detection Program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Orhan ÇELEBİ

ÖN SÖZ / TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanması sürecinde emeği geçen ve beni destekleyen herkese en içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Öncelikle, bu sürecin her aşamasında bilgi, deneyim ve rehberliğiyle beni yönlendiren kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Ayşe Çiğdem KIREL'e şükranlarımı sunarım. Kendisi, akademik yolculuğum boyunca karşılaştığım zorlukları aşmamda bana ilham veren bir rehber olmuştur.

Hayatımın her anında yanımda olan ve beni her koşulda destekleyen sevgili eşim Revşan ERGÜN ÇELEBİ'ye en kalbi duygularla teşekkür ederim. Onun sabrı, anlayışı ve teşviki olmadan bu süreç daha zorlu olurdu.

Ayrıca, beni her zaman destekleyen ve bugünlere gelmemde büyük katkıları olan anneme, babama ve kardeşlerime gönülden teşekkür ederim. Onların sevgisi ve inancı, bu başarıya ulaşmamda en büyük motivasyon kaynaklarımdan biri olmuştur.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca bilgi ve tecrübelerini paylaşarak beni geliştiren tüm değerli hocalarıma ve savunma jürisi hocalarım; Prof. Dr. Didem PAŞAOĞLU BAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Erol MUZIR'a teşekkür ederim.

...../...../2025

ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ

Evrak Kayıt Tarihi: 31.10.2024	Proje No: 800453	Tarih: 31.10.2024
--------------------------------	------------------	-------------------

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Karanlık Kişilik Özellikleri ile Bireysel Etik Değerler Arasındaki İlişkinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Ayşe Çiğdem KIREL
TEZ YAZARI:	Orhan ÇELEBİ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken (örneğin Gemini, DALL-E vb.) üretken yapay zekâ programlarından destek almadığımı beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Orhan ÇELEBİ

...../...../2025

DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE

I declare that I don't received support from generative artificial intelligence programs (for example Gemini, DALL-E, etc.) while preparing this thesis.

I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Orhan ÇELEBİ

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI.....	ii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES.....	vi
ÖN SÖZ / TEŞEKKÜR.....	vii
ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ.....	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI.....	ix
DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE..	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLOLAR DİZİNİ.....	xiv
SİMGELER DİZİNİ.....	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
1. KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ.....	2
1.1. Makyavelizm.....	3
1.2. Narsizm	5
1.3. Psikopati.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
2 ETİK KAVRAMI VE BİREYSEL ETİK DEĞERLER.....	10
2.1. Etik Kavramı.....	10
2.2. Etik Türleri	10
2.2.1. Betimleyici etik	11

2.2.2. Normatif etik	11
2.2.3. Meta etik.....	12
2.3. Bireysel Etik Değerler	12
2.4. Bireysel Etik Teoriler	13
2.4.1. Erdem etiği	13
2.4.2. İlke etiği.....	14
2.4.3. Sonuç etiği	14
2.5. Bireysel Etik Davranışlar	15
2.5.1. Doğruluk ve dürüstlük.....	16
2.5.2. Adaletli olmak	16
2.5.3. Sadakat ve güven	16
2.5.4. Sorumluluk	16
2.5.5. Bencillik.....	17
2.5.5.1. Kendine düşkünlük.....	17
2.5.5.2. Kendini korumak.....	18
2.5.5.3. Kendini haklı görmek.....	18
2.5.6. Hassasiyetsizlik	18
2.5.7. Eksik değerlendirme	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	20
3. KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİREYSEL ETİK DEĞERLER ARASINDAKİ ETKİLEŞİMİN TESPİTİNE YÖNELİK AMPİRİK BİR ÇALIŞMA.....	20
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	20
3.2. Verilerin Toplanması, Araştırma Değişkenleri ve Hipotezler	21
3.3. Araştırma Evreni ve Örneklem Seçimi	23
3.4. Analiz Süreci ve Kullanılan İstatistiksel Teknikler	24
3.5. Araştırma Bulguları ve Sonuçlar.....	26
3.5.1. Örneklem verilerine ait özet frekans tabloları ve grafikler	26
3.5.2. Betimsel istatistikler ve dağılım testleri.....	27
3.5.3. Güvenilirlik analizi bulguları	28
3.5.4. Faktör analizi bulguları.....	30

3.5.4.1. KKÖ sorularının geneline ilişkin faktör analizi sonuçları.....	30
3.5.4.2. Makyavelizm boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları	33
3.5.4.3. Narsizm boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları.....	34
3.5.4.4. Psikopati boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları	35
3.5.4.5. BED sorularının geneline ilişkin faktör analizi sonuçları.....	36
3.5.4.6. Sevgi-saygı boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları	38
3.5.4.7. Adalet ve dürüstlük boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları.....	38
3.5.4.8. İşbirliği boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları.....	39
3.6. Korelasyon İstatistikleri ve Bağlantı Testleri.....	40
3.7. Boyut Ortalamalarının Seçilmiş Demografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması	42
3.8. Regresyon Modelleri ve Bulgular	47
3.8.1. Makyavelizm boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları	49
3.8.2. Narsizm boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları	51
3.8.3. Psikopati boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları	52
3.8.4. Sevgi-saygı boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları	54
3.8.5. Adalet-dürüstlük boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları	55
3.8.6. İşbirliği boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları.	56
3.9. Demografik Değişkenlerin KKÖ – BED Etkileşimleri Üzerindeki Etkilerinin Sınanması	58
3.10. Araştırma Hipotezleri Açısından Genel Bir Değerlendirme.....	59
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKÇA.....	66
EKLER	
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Değişken Kodları ve Açıklamaları	22
Tablo 3.2. Katılımcılara Ait Demografik Bulgular.....	26
Tablo 3.3. KKÖ Soruları Güvenilirlik İstatistikleri.....	29
Tablo 3.4. BED Soruları Güvenilirlik İstatistikleri.....	29
Tablo 3.5. KKÖ Geneli Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	31
Tablo 3.6. KKÖ Geneli Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	31
Tablo 3.7. Soru Eliminasyonu Sonrası KKÖ Geneli Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	32
Tablo 3.8. Soru Eliminasyonu Sonrası KKÖ Geneli Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	33
Tablo 3.9. Eliminasyon Sonrası MAKYAVELİZM Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları	34
Tablo 3.10. Soru Eliminasyonu Sonrası Makyavelizm Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Değişkenlik.....	34
Tablo 3.11. Narsizm Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	35
Tablo 3.12. Narsizm Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	35
Tablo 3.13. Psikopati Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	36
Tablo 3.14. Psikopati Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	36
Tablo 3.15. BED Geneli Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	36
Tablo 3.16. BED Geneli Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	37
Tablo 3.17. Sevgi-Saygı Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	38

Tablo 3.18. Sevgi-Saygı Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik..	38
Tablo 3.19. Adalet ve Dürüstlük Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	39
Tablo 3.20. Adalet ve Dürüstlük Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	39
Tablo 3.21. İşbirliği Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları.....	40
Tablo 3.22. İşbirliği Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik.....	40
Tablo 3.23. Boyut Skor Ortalamaları: Pearson Korelasyon İstatistikleri.....	41
Tablo 3.24. Boyut Skor Ortalamaları: Kendall's Tau-b Korelasyon İstatistikleri.....	42
Tablo 3.25. Cinsiyete Göre Ortalama Farkı Test Sonuçları.....	43
Tablo 3.26. Yaş Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları.....	44
Tablo 3.27. Medeni Durum Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları.	45
Tablo 3.28. Aylık Gelir Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları.....	46
Tablo 3.29. Ünvan Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları.....	47
Tablo 3.30. Makyavelizm Düzeyi Tahmin Modelleri.....	50
Tablo 3.31. Narsizm Düzeyi Tahmin Modelleri.....	52
Tablo 3.32. Psikopati Düzeyi Tahmin Modelleri.....	53
Tablo 3.33. Sevgi-Saygı Düzeyi Tahmin Modelleri.....	54
Tablo 3.34. Adalet-Dürüstlük Düzeyi Tahmin Modelleri.....	56
Tablo 3.35. İşbirliği Düzeyi Tahmin Modelleri.....	57

SİMGELER DİZİNİ

df	: Serbestlik Derecesi
e	: Tolere Edilebilir Hata
F	: F Dağılımı Değişkeni
n	: Örneklem Büyüklüğü
N	: Anakütle Büyüklüğü
p -değeri	: Kuyruk Olasılığı
R -kare	: Belirlilik Katsayısı
s^2	: Örneklem Varyansı
t	: Student-t Dağılımı Değişkeni
W	: Shapiro-Wilks Test İstatistiği
X	: Bağımsız Değişken
Y	: Bağımlı Değişken
z	: Standart Normal Dağılım Değişkeni
α	: Anlamlılık Düzeyi
β_0	: Model Sabiti
β_i	: Bağımsız Değişken Katsayısı
Σ	: Toplam Notasyonu

KISALTMALAR DİZİNİ

ANOVA	: Analysis of Variance (Varyans Analizi)
BED	: Bireysel Etik Değerler
HAC	: Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent
KKÖ	: Karanlık Kişilik Özellikleri
KMO	: Kaiser-Olkin-Meyer Test İstatistiği
LM	: Lagrange Multiplier (Lagrange Çarpanı)
LR	: Likelihood Ratio (İhtimal Oranı)
LSD	: Least Significant Difference (En Küçük Önemli Fark)
MRA	: Multiple Regression Analysis (Çoklu Regresyon Analizi)
OLS	: Ordinary Least Squares (En Küçük Kareler Tekniği)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi/ Bilgisayar Programı)
VIF	: Variance Inflation Factor
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte iş dünyasında rekabetin şiddeti hızla artmaktadır, örgütlerin (işletmelerin) hedeflerine ulaşmak, rekabet avantajı elde etmek hatta hayatta kalabilmek için etik değerlere gerekli önemi vermeleri, planlama, örgütleme, yürütme, kontrol gibi yönetim faaliyetlerini bu hususu önceleyerek dikkatli bir şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir. Çünkü günümüzde teknolojiadaki ve sosyal medyadaki gelişmeler nedeniyle, örgütlerin veya örgüt üyelerinin yapacağı etik ihlaller, çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bunun sonucunda ise örgüte duyulan bağlılık, güven ve itibar azalırken, çalışanlarda motivasyon, iletişim, işbirliği ruhu zarar görebilir. Ayrıca çalışanların performanslarının düşmesine ve işten ayrılmalarına neden olabilmektedir.

Örgütlerde etik değerleri, örgütü oluşturan bireylerin etik değerleri ve kurum kültürü gibi çeşitli faktörler şekillendirmektedir. Araştırmacılar tarafından iş hayatına ve literatüre katkı sağlamak vb. nedenlerle bireylerin etik değerlerini nelerin etkilediği araştırılmaktadır. Bu hususta çalışmanın amacı bireysel etik değerlerle karanlık kişilik özellikleri arasındaki etkileşimi incelemektir.

Ayrıca karanlık kişilik özellikleri ve bireysel etik değerlerin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde karanlık kişilik özellikleri, karanlık kişilik özelliklerini oluşturan makyavelizm, narsizm ve psikopati incelenmiştir.

İkinci bölümde etik kavramı, etik türleri, bireysel etik değerler, bireysel etik teoriler ve bireysel etik davranışlar ele alınmıştır.

Üçüncü bölüm olan çalışmanın son bölümünde ise, araştırmanın amacı ve önemi, verilerin toplanması, araştırma değişkenleri ve hipotezler, araştırma evreni ve örneklem seçimi, analiz süreci ve kullanılan istatistiksel teknikler, araştırma bulguları ve sonuçlar, araştırma hipotezleri açısından genel bir değerlendirme ve sonuç yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Karanlık Üçlü olarak da bilinen karanlık kişilik özellikleri "Karanlık Üçlü" ifadesi ile ilk kez 2002'de Delroy Paulhus ve Kevin Williams'ın, Kowalski'de (2001) belirtilen sosyal açıdan aşırı kişilikler arasında ampirik olarak en dikkat çeken üçüne: Makyavelizm, subklinik narsizm ve subklinik psikopatiye bir isim vermek için yeni bir terim bulmaya karar vermesiyle ortaya çıkmıştır (Filosa, 2017, s.3). Yani Karanlık Üçlü (DT), Makyavelizm, narsizm ve psikopati olmak üzere üç psikolojik yapının bir araya gelmesiyle oluşan bir takımyıldızdır (Persson, 2019, s.1). Karanlık üçlü ifadesindeki "karanlık" terimi sosyal açıdan caydırıcılığı (iticiliği) çağrıştırdığı için kullanılmıştır (Thomaes vd., 2017, s. 2). Karanlık taraf özellikleri klinik kişilik bozuklukları değildir, aksine karanlık taraf özellikleri normal kişiliğin bir parçasıdır. (Kaiser, LeBreton ve Hogan, 2015, s. 58). Makyavelizm herhangi bir klinik bozuklukla ilişkili değildir (Kapoor, 2013, s. 3). Bu yüzden makyavelizm ifadesi aynen kullanılırken narsizm ve psikopati ifadesi kişilik bozukluğu olarak düşünüldüğü için narsizm ve psikopati ifadesi yerine subklinik narsizm ve subklinik psikopati ifadesinin kullanıldığı düşünülmektedir.

Karanlık kişilik çalışmalarının yeni olmadığı, Emil Kraepelin'in (Kraepelin ve Diefendorf, 1907) rahatsız kişiliklerin doğasını aktaran ders kitabının, karanlık kişilikle ilgili çalışmaların yapıldığı ilk kaynak olduğu düşünülmektedir (Harms ve Spain, 2015, s. 15). Ancak kişiliğin karanlık tarafı yakın zamana kadar, kişiliğin aydınlık tarafına odaklanılarak ihmal edilmiştir (Kowalski, 2001, s. 20). Bu yüzden çalışmalarda karanlık kişilik özelliklerinin incelenmesine ağırlık verilmesinde yarar olacağı düşünülmektedir.

Kişilerarası aşırı (caydırıcı itici) davranışlar düşünüldüğünde çoğunlukla akla fiziksel istismar, cinayet ve tecavüz gibi saldırganlık veya şiddet eylemleri geldiği düşünülmektedir. Ancak saldırganlık veya şiddet eylemlerine nazaran daha sıradan görülen: dedikodu, kronik şikayet, narsizm, dinlememe, kıskançlık, aşağılama, gizliliği ihlal etmek, sabotaj vb. aşırı davranışlar da vardır. Sosyal etkileşimlerde bu tür davranışların kapsamlı bir şekilde ele alınmasının önemli olduğu söylenebilir. Odak noktasını bu aşırı davranışlar içerisindeki, tüm davranış şeması içinde nispeten nadir görülen saldırganlık veya şiddet eylemleriyle sınırlandırmak, daha sıradan görülen fakat çoğu insanın çok daha düzenli bir şekilde maruz kaldığı ve bazı durumlarda daha aşırı

saldırgan eylemlere yol açabilecek aşırı davranışların göz ardı edilmesine yol açabilecektir (Kowalski, 2001, s. 3-4). Kişilerarası aşırı davranışlar daha sıradan görülen davranışlara göre haklı olarak genellikle daha zararlı olarak algılandığında daha sıradan görülen davranışların bireyler üzerindeki olumsuz etkileri oldukça yaygındır ve bazı durumlarda daha ciddi saldırganlıklara zemin hazırlayabilir. Yalnızca uç örneklerle odaklanmak, bu yaygın ve sosyal ilişkilerde derin izler bırakabilecek davranışların göz ardı edilmesine yol açabilir.

Paulhus'un subklinik özelliklere yaklaşımıyla, anormal veya normal kişiliğin kontrolsüz biçimlerini inceleyen çalışmalar üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. "Karanlık Üçlü" adlandırmasını kullanması, araştırmacıların subklinik kişilik özelliklerinin çalışmalarda Büyük Beşli'nin aydınlık tarafının aksine karanlık taraf olarak aktarılmasıdır. Karanlık kişilik, normal kişilik ile klinik düzeydeki patoloji arasındaki orta yoldur. Ne yazık ki, bu özelliklerle ilgili araştırmaların büyük çoğunluğu ya öğrencileri (Narsizm ve Makyavelizm çalışmaları için) ya da hapisteki kişileri (Psikopati çalışmaları için) kullanmaktadır. Sonuç olarak, bu özelliklerin doğası hakkında çok şey bilinmesine rağmen çok azı işyeri araştırmalarına yansımıştır (Spain, Harms ve Lebreton, 2013, s. 3).

Literatürde belirtildiği gibi karanlık kişilik özellikleri mobbing, çatışma, stres, etik dışı gibi davranışlara yol açarak örgütlere zarar verebilecektir. Paulhus tarafından yapılan incelemeler sonucunda da karanlık kişilik özellikleri, karanlık üçlü olarak ifade edilen, makyavellenizm, narsizm ve psikopatiden oluşan üç başlıkta altında incelenmiştir.

1.1. Makyavelizm

Makyavelizm kavramının kökeni 1469 yılında Floransa'da dünyaya gelmiş mezarında (Santa Croce Bazilikası, Floransa). Latince: "Hiçbir övgü bu adın büyüklüğüne erişemez." yazan yazar Machiavelli'nin 1513'te yazdığı ancak 1532 yılında yayınlanan Hükümdar (Prens) adlı eserin yayınlanmasından bu yana, yazarın adının kişiler arası ilişkilerde kurnazlık, aldatma ve fırsatçılık kullanımını ifade eder hale gelmesine dayanmaktadır (Christie, Geis, 1970 s. 1). Benzer şekilde Lynam, Collison, Miller'da Makyavelizm adını, çeşitli taktikler yoluyla siyasi gücün en iyi şekilde nasıl korunacağını açıklayan Niccolo Machiavelli'nin 16. yüzyıldaki yazılarına dayandırmaktadır. Bazı araştırmacılar, eski Çinli general Sun Tzu'nun yazılarının da

Makyavelist davranışlara ilişkin benzer tanımlamalar içerdiğini belirtmişlerdir (Lynam vd., 2016, s. 5).

Machiavelli'nin Hükümdar (Prens) adlı eserinde siyasi kontrolü sağlamak için verdiği tavsiyelerin özü amaç aracı haklı çıkarır, amaca ulaşan her yol mübahtır, cümlesiyle ifade edilebilir. Dört yüzyıl sonra bu fikirler, Machiavelli'nin siyasi taktiklerinin bireylerin gündelik sosyal eylemleriyle benzerlik taşıdığını düşünen kişilik psikoloğu Richard Christie'nin ilgisini çekti. Christie ve birkaç akademisyen iş arkadaşı Makyavelizm olarak isimlendirdikleri bir kişilik kavramı tespit ettiler ve bunu ölçmek için bir ölçek geliştirdiler (Jones ve Paulhus, 2009, s. 93). Mach-IV şeklinde adlandırılan bu ölçek, Makyavelistliği ölçmek için kullanıldı. Mach-IV, Niccolò Machiavelli'nin Hükümdar (Prens) adlı kitabından ifadeler türetilerek oluşturulmuştur (türetilen ifadelerin geçerliliği tartışmalı olsa da; Grace & Jackson, 2014). Ölçek, 20 ifadeden oluşmakta ve her ifade, kesinlikle katılıyorum ile kesinlikle katılmıyorum arasında farklılık gösteren 5'li Likert ölçeğiyle değerlendirilmektedir. Mach-IV üç alt ölçekten oluşmaktadır: taktikler, ahlak ve görüşler. Farklı alt ölçeklere özel hipotezler eklenmemiştir. Bir madde değiştirilmiştir. Madde 12: “ Barnum her dakika bir enayi doğar diyorken yanıliyordu” ifadesi, benzer bir ifade olan ancak sosyokültürel bir bağlama yerleştirilmemiş olan “Sahtekarlıkların ve hilelerin kurbanı olmaya hazır saf insan sıkıntısı yoktur” şeklinde değiştirilmiştir (orijinal maddenin aksine, düzenlenen madde tersine çevrilmemiştir). Ölçeğin güvenilirliği kabul edilebilirdir ($M = 2.77$, $SD = .54$, $\alpha = .85$) (Gervais, 2018 s. 18-19).

Machiavelli'nin amaca giden yolda herşey mübahtır bakış açısıyla Hükümdar (Prens) olmanın inceliklerini anlattığı eseri, içinde etik olmayan öneriler var olmasına rağmen kötülüğün her zaman kötülük yapmak için öğrenilmeyeceği, çevresine zarar vermek isteyenlerin değil, tam tersine iyiliksever bireylerin bunları öğrenmesi gerektiği, bu sayede bilinç düzeyi artan bireylerin kötülerin entrikalarına aldanmamaları için iyiliksever bireylerin daha fazla okuması gereken bir başyapıt olduğu düşünülmektedir. Çünkü bir toplumda iyiliksever bireylerin kötü niyetli insanlara karşı güçlü bir duruş sergilemeleri kötü niyetli insanların entrikalarını, stratejilerini, manipülasyonlarını önceden anlamalarına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Kişilerarası manipülasyondaki başarılarından dolayı Makyavelistlerin, bilhassa toplumsal ilişkilerde bireyleri algılama noktasında yüksek zekalı oldukları sıklıkla

varsayılır. Nitekim Makyavelistlerin, başkalarının ustaca manipölasyonunun önemli bir evrimsel avantaj sağladığı vurgulanır. Ancak başka çalışmalarda Makyavelizm ile IQ arasındaki ilişkinin doğru orantılı olmadığı da varsayılmıştır (Jones ve Paulhus, 2009, s. 94).

Yüksek düzeyde empatik olan çocukların, daha az empatik olan akranlarına göre önemli ölçüde daha düşük Makyavelist puanlarına sahip oldukları ve kendi yardım davranışları için başkalarına yönelik nedenleri önemli ölçüde daha sık öne sürdükleri bulunmuştur (Barnett ve Thompson, 1985, s. 16).

Gönüllü, uzun vadeli koalisyonların oluşturulabildiği durumlarda, kişisel, empati kuran düşük Makyavelistler, yüksek Makyavelistlerden daha iyi performans gösterebilirler, çünkü düşük Makyavelistler, ortak olarak bir işbirliği yapma da yüksek Makyavelistlerden daha başarılı olacaktır (Mealey, 1995, s. 24).

Bireycilik toplulukçuluk ile makyavelistlik arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada bireycilik seviyesi yüksek olan Amerika kültürünün toplulukçuluk seviyesi yüksek olan Türk kültüründen daha makyavelist oldukları bulunmuştur (Yetişer, 2014, s. 6333).

Makyavelizm ile ilgili yapılan bir araştırmada makyavelistliğin çoğunlukla saldırganlıkla güçlü bir şekilde ilişkili olması beklenilmesine rağmen, doğrudan saldırganlık için önemli bir sonuç bulunamamıştır. Ancak makyavelistlikle dolaylı saldırganlık arasında bir ilişkili olduğu bulunmuştur (Spierings ve Donkers, 2013, s.14).

1.2. Narsizm

Narsizm kavramının kökeni Romalı şair Publius Ovidius Naso tarafından (M.Ö. 43- M.S. 17) *Metamorphoses* (Dönüşümler) adlı 15 kitaptan oluşan öyküsel şiir türünde bir edebiyat eserinin üçüncü kitabı olduğu söylenmiştir. Kitaba göre: Güzelliği ile ünlü su perisi Liriope'nin Narcissus adında bir çocuğu olur. Bir kahine çocuğun uzun bir yaşam sürüp sürmeyeceği sorulduğunda, kahin "Eğer kendini keşfetmezse" yanıtını verir. Büyüdüğünde, Narcissus'u gören herkes ona ilgi duyar, ancak Narcissus kibrinden dolayı kimseye karşılık vermez. Bir gün su perisi Echo ona aşık olur fakat Narcissus onuda diğerlerini de küçümser. Bu duruma öfkelenen biri, Nemesis'e Narcissus'un da benzer bir aşka düşmesini ve karşılık bulamamasını diler. Nemesis bu dileği kabul eder ve Narcissus, bir pınarda kendi yansımasını görerek kendine aşık olur. Karşılıksız aşkı

yüzünden günden güne eriyip ölür. Ölümünden sonra bedeni yerine nergis çiçeği ortaya çıkar (Naso, M.Ö. 43- M.S. 17, The Metamorphoses 3. Kitap).

Nergis çiçeği (narsissus) ile ilgili kaynaklarda çeşitli yorumlar vardır örneğin İbnü'l-Cevzî, Mevzûât adlı eserinde Hz. Ali'ye atfedilen şu sözü nakleder: “Günde bir kez, ayda bir kez, yılda bir kez veya hiç olmazsa ömrünüzde bir kez olsun nergis koklayınız. Çünkü kalpte delilik, cüzzam ve deri hastalığına dair bir öz bulunur ve bunu ancak nergis koklamak yok eder”(Çap, 2018, s. 315). Yunan mitolojisi efsanelerinde, yer altı aleminin tanrıları için nergisin kutsal bir bitki olarak kabul edildiği ve aynı zamanda uyku verici etkiler taşıdığı ifade edilir. İncil’de ise antikanser özelliği olduğu anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra nergis soğanlarının kanser ve çeşitli iltihaplı tümörlerin iyileştirilmesinde de yararlı olduğu bilinmektedir (Tarhan, Arslan ve Şar, 2016, s. 1-9).

Narsizm kavramını "Narcissus like" ifadesi ile klinik olarak kullanan ilk psikolog, Ovidius'un mitini hastalarından birinde "oto-erotizm" durumuyla ilişkilendiren Havelock Ellis (1898) idi. Freud benzer şekilde “ego-libido” (kendini sevme) ve “narsistik libido” terimlerini ilk kez Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme’de birbirinin yerine kullanmıştır. Narsistik kişiliğe sahip bir kişiyle ilgili ilk vaka çalışmasını ise 1925 yılında Waelder yayınlamıştır (Konrath, 2007, s. 1-3).

İlk narsizm kişilik ölçeği Henry Murray tarafından 1938 yılında geliştirilmiştir. Ayrıca narsizmin farklı sonuç ölçümleriyle ilk kez kullanılmıştır. En önemlisi narsizmin klinik geçmişinin aksine bir kişilik değişkeni olarak patolojik bir durumdan ziyade normal bir özellik olarak kabul edilmiştir. Murray'in narsizm ölçeğinden bu yana birçok narsizm ölçeği geliştirilmesine karşın, şimdiye kadar en çok kullanılan narsizm ölçeği 1979 yılında Raskin ve Hall tarafından geliştirilen Narsistik Kişilik Ölçeğidir (NPI) (Campbell ve Foster, 2007, s. 117).

"Narsistik kişilik bozukluğu" kavramı 1968 yılında Kohut tarafından literatüre kazandırılmıştır. O tarihten itibaren, Kernberg ve Kohut bu terimi derinlemesine ele alan en önemli teorisyenler arasında yer almıştır (Akhtar ve Thompson, 1982, s. 13).

Raskin ve Terry'ye göre 1980 yılına gelindiğinde narsizm üzerine 1000'den fazla kitap ve makale yazılmıştı ve bunların neredeyse tamamı narsizmi klinik bir bozukluk olarak görmüştür. Narsizm literatüre zihinsel bir bozukluğun etiketi olarak girmiş ve tıpçılar arasında hala bu anlamını korusa da, araştırmalar narsizmin bir kişilik boyutu olarak

düşünülebileceğini, ölçülebileceğini ve bireylere bu boyuta göre puanlar verilebileceğini göstermiştir (Chatterjee ve Hambrick, 2007, s. 353).

1979'da Raskin ve Hall tarafından tasarlanan Narsistik Kişilik Ölçeği (NPI) narsistik kişilik bozukluğuna ilişkin Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı kriterlerini temel almıştır. Bu kriterler şunları içerir: (a) kendine büyük bir önem ve benzersizlik hissi, (b) sonsuz başarı, güç, güzellik veya ideal aşk fantezileriyle ilgilenmek, (c) teşhirci - sürekli dikkat ve hayranlık gerektirir, (d) hak sahibi olma beklentisi karşılıksız özel iyilikler ve (e) kişilerarası istismar (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1980). Ölçek, DSM-III kriterlerini temel alsa da patolojik narsizmi oluşturan davranışların yalnızca aşırı belirtileridir ve daha az aşırı biçimlerde sergilendiğinde bu davranışların bir kişilik özelliği olarak narsizmi yansıttığı varsayımı vardır. Bu varsayım haklı görünmektedir. Çünkü Lasch (1979) gibi sosyal eleştirmenler narsistik kişilik özelliklerinin genel nüfusta yaygın olduğunu ileri sürmüştür. Fischer (1984) narsizmin bu biçimini subklinik narsizm olarak adlandırır. NPI, narsizmin normal bir kişilik özelliği olduğu yönündeki tek nesnel öz-rapor ölçeğidir. Onun yaratılışı, narsizmin ampirik olarak araştırılmasına kapıyı açmıştır (Emmons, 1987, s. 12).

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (DSM-III 1980), en son versiyonuna göre, narsistik kişilik çeşitli klinik kriterlerle tanımlanır. Bunlardan bazıları şunlardır; kendini aşırı önemseme veya benzersiz olma duygusu, yenilgiye tahammül edememe, karşılıklı sorumluluk üstlenmeden hak kazanma veya özel ayrıcalık beklentisi, kişilerarası sömürü, aşırı idealleştirme ve değersizleştirme arasında gidip gelen ilişkiler ve empati eksikliği (Raskin ve Terry, 1988, s. 891).

1.3. Psikopati

Psikopati, Yunanca "can, ruh" anlamına gelen psyche ile "acı, keder, hasar" anlamına gelen pathos kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur (Erdoğan, 2018, s. 38). Kavram, 19. yüzyılın sonlarında Almanya'da ortaya çıkmış ve saldırganlık ile sorumsuz davranışların eşanlamlısı olarak da kullanılmıştır. Psikiyatrik literatürde bu bozukluğun tanımlarının daha eski dönemlere dayandığı görülmektedir. Ancak psikopati için farklı isimler ve terimler kullanılmıştır. Bu bağlamda, ünlü Fransız psikiyatrist Philippe Pinel (1745-1826), "sanrısız mani" terimini kullanmış ve bu kavramın ilk tanımını yapan kişi olmuştur (Buzina, 2012, s. 134-135). Karanlık kişilik özelliklerinin en toksik unsuru psikopatidir (LeBreton, Shiverdecker ve Grimaldi, 2018, s. 389). Psikopatlar

vicdansızdır ve kendilerinden başka kimseye karşı empati, suçluluk veya sadakat duygusu besleyemezler (Babiak ve Hare, 2006, s. 19). Psikopati kavramının ortaya çıkışına değinicek olursak: Klinik bir tanım olarak psikopatinin en etkili yapısı, modern anlamda ilk olarak Cleckley (1941) tarafından The Mask of Sanity (Akıl Sağlığının Maskesi) adlı kitabındaki klinik gözlemler aracılığıyla kavramsallaştırılmıştır. Cleckley, bozukluğun 16 ayırt edici özelliğini önermiştir: "Yüzeysel cazibe ve yüksek zeka; sanrılar veya mantıksız düşünce belirtilerinin bulunmaması; gerginlik ya da psikonevrotik semptomların yokluğu; güvenilmez bir yapı; yalancılık ve samimi olmamak; pişman olma ya da utanç duygusunun eksikliği; motivasyondan yoksun antisosyal davranışlar; zayıf değerlendirme ve tecrübelerden ders çıkarma yetersizliği; patolojik düzeyde bencillik ve sevgi gösterememe; aşırı duygusal tepkilerin genel olarak eksikliği; belirli farkındalık kaybı; insanlarla ilişkilerde genel tepkisizlik."; alkollü ve bazen alkolsüz fantastik ve davetsiz davranışlar; nadiren intihar; kişisel olmayan, önemsiz ve zayıf bir şekilde bütünleştirilmiş cinsel yaşam; herhangi bir yaşam planını takip edememe". Cleckley'nin 16 tanı kriteri, psikopati değerlendirme ölçümlerinin ve sendromun modern kavramsallaştırmalarının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur (Bulkan, 2017, s. 12).

Psikopati üzerine yürütülen çalışmaların çoğunluğu, Hare'nin gözden geçirilmiş Psikopati Kontrol Listesi'nde (PCL-R) işlevselleştirilen Cleckley'nin gözlemlerine dayanmaktadır. PCL-R ve benzer ölçümler, psikopatinin iki temel yönünü ölçer. Bunlardan ilki birincil psikopatiyi temsil eder ve bencillik, duyarsızlık, kişilerarası duygu yoksunluğu ve pişmanlık duymama gibi özellikleri kapsar. İkincisi ise antisosyal hayat tarzını ve davranışlarını değerlendirir ve bu, ikincil psikopati ile benzerlik gösterir. Ayrıca araştırmacılar psikopatinin özüne dair üç yön önermektedirler: Diğer insanlardan üstün olma düşüncesi ve yanıltıcı kişilerarası tutum, eksik duygusal deneyim ve dürtülerle hareket eden sorumsuz davranış tarzı olarak tanımlanabilir (Jakopwiz ve Egan, 2016, s. 332).

Bazı çalışmalar, subklinik ve klinik psikopati arasındaki farkları açıklamaya çalışır. Bu görüşlerden biri, Cleckley'den türeyen en sezgisel görüş, psikopatinin daha az uç bir şiddet modelidir. Bu görüşte, klinik psikopatide olduğundan daha az ölçüde de olsa aynı temel özelliklerin ortaya çıktığına inanılmaktadır (Persson, 2019, s. 37).

Literatür genel olarak değerdendirildiğinde; Makyavelizm, narsizm ve psikopati gibi karanlık kişilik özellikleri, örgütlerde etik değerdelerin korunmasını zorlaştırabilir. Makyavelizm, manipölasyon ve aldatmaya; narsizm, aşırı öz hayranlık ve başkalarını küçümsemeye; psikopati ise empati eksikliği ve antisosyal davranışlara dayanmıştır. Bu özelliklere sahip bireyler, genellikle kendi çıkarlarını ön planda tutarak etik standartlara zarar verebilirler. Makyavelist liderler güveni zedeleyebilirler, narsist kişiler de etik değerdeleri göz ardı edebilir, psikopatik eğilimler ise örgüt için yıkıcı sonuçlara neden olabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ETİK KAVRAMI VE BİREYSEL ETİK DEĞERLER

2.1. Etik Kavramı

Etik kavramı Yunanca ethos kelimesinden türemiştir, ethos kelimesi karakter, huy anlamına gelmektedir. Ethosun Latince karşılığı ise mos'tur, Latince'de ethos, töre ve karakter anlamına gelmektedir. Etiğin temellerini atan düşünür Sokrates'tir (İyi, Tepe, 2019, s. 5-6). Ancak, etiği bağımsız bir felsefe disiplini olarak ele alan ve sistematik bir şekilde inceleyen ilk düşünür Aristoteles'tir. (Pieper, 2012, s. 30). Etik, doğruyla yanlışı, iyilik ve kötülüğü, erdem ve kusurları, aynı zamanda eylemlerimizin sonuçlarını inceleyen bir felsefe alanıdır (Nutall, 1995, s.17).

Etik ve ahlak kavramları birbiriyle yakındır. Bu iki kavramı birbirinin yerine kullanan düşünürler olduğu gibi aralarında fark olduğunu düşünenler de vardır. Etik, doğru ve yanlış davranışın teorisini ifade ederken, ahlak bu teorinin pratiğe dökülmesidir. Ahlaki ilkelerden ziyade etik ilkelerden ve etik bir davranıştan ziyade ahlaki bir davranıştan söz etmek daha yerinde olur. Etik, bir bireyin belirli koşullarda benimsediği değerlerle ilgilenirken, ahlak bu değerlerin pratiğe dökülme şeklidir." (Özkalp ve Kırel, 2016, s. 504).

2.2. Etik Türleri

Etik türleri çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. DeGeorge, etik çalışmayı betimleyici etik, normatif etik ve metaetik olmak üzere üç ilişkili aşamaya ayırmıştır (Tsalikis ve Fritzsche, 1989, s. 700). Frankena etikle ilişkili olan üç çeşit düşünme tarzını; betimleyici ampirik inceleme, normatif düşünme tarzı ve analitik, eleştirel ya da meta-etik düşünme şeklinde açıklamıştır (Frankena, 2007, s. 20-21). Cevizci ise, Etiğe Giriş kitabında etiği, betimleyici etik, normatif etik ve metaetik olarak üç başlıkta ele alırken (Cevizci, 2002, s. 6), Etik-Ahlak felsefesi kitabında etiği, normatif etik ve betimleyici etikten oluşan klasik etik, analitik etik (metaetik) ve eleştirel etik başlıkları ile ele almıştır (Cevizci, 2014, s. 3-8). Cevizci, Frankena'dan farklı olarak eleştirel etiği, analitik etikden (metaetikden) farklı bir başlık olarak ele almıştır yani metaetik ile eleştirel etiği eş anlamlı olarak düşünmemiştir. Literatürde etik türleri ilk başlarda temel olarak betimleyici etik ve normatif etik olarak ikiye ayrılmakla birlikte zamanla metaetik (analitik etik) üçüncü bir etik türü olarak sınıflandırmaya dahil olmuştur.

2.2.1. Betimleyici etik

Betimleyici etik, ahlaki sosyolojik ve psikolojik bağlamda bilimsel bir bakış açısıyla, "ne olması gerektiğini" değil, "ne olduğunu" inceleyerek, insan davranışlarını yargılamak yerine gözlemlemeye odaklanarak açıklar. Normatif etik gibi kural koyucu değildir; aksine, insan eylemlerinin arkasındaki olgusal gerçekleri ve sonuçları gözlemler ve tasvir eder (Cevizci, 2008, s. 6). Normatif etiğin sonucu olan veya olmayan pratikler betimleyici etiğin şemsiyesi altındadır, betimleyici etik insanların neden etik davrandıklarıyla, eylemlerinde en önemli etmenler olarak neleri gördükleriyle ve toplum veya topluluk çapında bu standartlara dayanan davranışların düzenlenmesi gibi toplumsal davranış güdüleriyle ilgilenir (Boone, 2019, s. 55-57). Pieper'e göre ise betimleyici etik çalışmaları, bireylerin yaşam pratiklerinin deneysel, tarihsel bir olay olarak, ahlaki olduğu düşünülen eylem bağlamından yola çıkılarak nasıl tasvir edileceği, çözümleneceği ve yorumlanacağı sorusunu inceleyen kuramsal yaklaşımlardır (Pieper, 2012, s. 199). Betimleyici etik açısından farklı kültürlerin birbirine benzemeyen etik tasvirleri geliştirmeleri beklenebilir. Fakat bu bireylerin her yerde takip etmelerini istedikleri, hepsini kapsayan etik ilkeler betimleyemeyeceği anlamına gelmez (Boone, 2019, s. 58).

2.2.2. Normatif etik

Normatif etik bireye doğrunun, yanlışın, iyinin ve kötünün ne olduğunu, belirli durumlarda neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini ifade eden etik türüdür (Cevizci, 2014 s. 42). Normatif etik, bireyin Sokrates'in uyguladığı diyalektik yöntemle neyin iyi veya doğru olduğu hakkında normatif yargılar oluşturmaktır (Frankena, 2007, s. 21). Normatif etik, bireylerin yaşam tarzları ve davranışlarıyla kendilerine ve çevrelerine zarar vermemek veya incitmemek için birbirlerine nasıl davranmaları gerektiği ile ilgilenen üst düzey görgü kuralları gibidir. Ancak etik görüldüğü kadar basit değil, karmaşıktır (Boone, 2019, s. 58). Felsefe ve bilim bu soruyu yanıtlamamıza yardımcı olur. Felsefeden, üç farklı bakış açısı, kararlarımızın akıl temelinde etik olup olmadığını değerlendirmemize yardımcı olur. İlk normatif yaklaşım, bir kararın ürettiği amaçları veya sonuçları incelemek ve bu amaçların etik olup olmadığını değerlendirmektir. Bu yaklaşımın varyasyonları arasında faydacılık, teoloji ve sonuççuluk bulunur. Örneğin faydacılık, etik bir eylemin sonucunun sayıca en fazla olan insan için en büyük iyiliği elde eden bir eylem olduğunu öne sürer. İkinci yaklaşım, bir iş kararını yürütmek için

kullandığımız araçları veya eylemleri inceler. Bu yaklaşımın bir örneği, esasen amaçlara asalet kazandıran araçlar olduğunu öne süren deontolojidir. Deontoloji, her birimizin başkalarına karşı belirli görevlere sahip olduğunu ve belirli evrensel kuralların her duruma uygulandığını ve bizi bu görevlere bağladığını ileri sürer. Üçüncü normatif yaklaşım, genellikle erdem teorisi olarak adlandırılır, karar vericinin karakterine odaklanır; bu karakter, büyürken aldığımız eğitimi yansıtır (Byars ve Stanberry, 2018, s. 11-12).

2.2.3. Meta etik

Klasik etik anlayışına bir alternatif olarak yirminci yüzyılda farklı bir yaklaşım ya da yeni bir etik dalı geliştirilmiştir. Bu yeni bakış açısı, metaetik ya da analitik etik olarak adlandırılmaktadır. (Cevizci, 2014 s. 26). Metaetik, doğrudan etiğin konusunu ele almak yerine, etik düşüncenin yapısını ve etiğin konularını nasıl ifade ettiğini sorgulayan her türden analiz ve düşüncüyü kapsar. Bu bağlamda, metaetik, etiğin bir bilim kuramı olarak değerlendirilebilir. Metaetik önermeler, birinci dereceden eylem ve davranışları değil, ikinci dereceden etik kuramları ve sistemleri ele alır. Bu önermeler aracılığıyla, etik teoriler betimlenir, analiz edilir, yeniden yapılandırılır ve bilimsel bir perspektiften eleştirel bir şekilde değerlendirilir (Pieper, 2012, s. 79-81). Metaetik düşünme, normatif veya değer yargılarında bulunmayı ya da bu tür yargıları benimsemeyi içermez. İyi, doğru ya da yükümlülük gibi kavramlarla ilgili spesifik ya da genel sorulara yanıt vermediği ifade edilebilir (Frankena, 2007, s. 21).

2.3. Bireysel Etik Değerler

Etik değerler, kavramına geçmeden önce değer kavramına kısaca değinecek olursak; Değerler: sosyal ve kişisel olarak paylaşılan, istikrarlı, iyi, arzu edilir ve doğru olana dair içsel inançları temsil eden fikirlerdir. Ayrıca bireylerin nasıl davranması gerektiğine dair tercih edilen inançlar ve beklentileri ifade eder. Özetle, bir kültürdeki bireylerin değerli kabul ettiği sosyal normlar, amaçlar ve ölçütlerdir. Bireylerin hayatlarına yol gösterici ilkeler olarak hizmet ederler (Thomas, 2013, s. 13-14).

Etik değerler, insanların eylemlerini şekillendiren ve diğer insanlarla uyumunu sağlayan ahlaki ilkelerdir. Bu ilkeler, insanların hem kişisel yaşamlarına hem de sosyal ilişkilerine yol göstermektedir. (İlden, Dombaycı, 2024, s. 370). Özkalp ve Kırel'e göre ise etik değerler, iyi ve kötünün ne olduğu ve bireyin nasıl davranması gerektiği ile ilgili inançlardır. Bu değerler dürüstlük, güven, saygı, ve adalet gibi genel kavramlardır. Bu

sebeple kesin çizgilerle belirlenmelerinin zor olduğu düşünülmektedir (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 505-510). Benzer şekilde, Hobbes'e göre etik değerler mutlak değildir; iyi ve kötü hakkında kesinliğin olamayacağı kültüre göre değişebileceğini ifade etmiştir (Cevizci, 2002, s. 101). Ancak genel olarak evrensel kabul gören başlıca etik değerlerin; dürüstlük, adalet, sorumluluk, saygı, empati, hoşgörü ve yardımseverlik olduğu düşünülmektedir (İlden, Dombaycı, 2024, s. 370).

Yukarıda ifade edildiği gibi kültüre göre değerler değişebilir, ancak doğruluk, dürüstlük, adalet vb. değerler tüm toplumlarda benzerdir.

2.4. Bireysel Etik Teoriler

2.4.1. Erdem etiği

Erdem etiği kavramına geçmeden önce erdem kavramına kısaca değinecek olursak; Yunanca arete anlamına gelen erdem, insanı manevi olgunluğa ulaştıran ahlaki değerlerin bütünü; düşünce ve eylemlerinde iradesini ahlaki iyiliğe yöneltmiş insanın niteliği; iyiliği arzulama ve kötülükten uzak durmadır (Özer, 2007, s. 3). Erdem kavramını ilk kez kullanan kişiler Pisagor ve Sokrates olmasına rağmen erdem kavramını sistematik bir şekilde ilk kez kullanan Platon'dur. Sokrates ve Platon eksik olsa da erdem kavramının temellerini atmıştır. Pisagor ise erdem hakkında mistik ve matematiksel bağlamda konuşmayı denemiştir ki bu uygun bir değerlendirme değildir zira adalet aynı sayıyla aynı sayının çarpımı değil sonuçta (Aristoteles, 2019, s. 11-12). Konfüçyüs, Sokrates, Seneca, Descartes, Spinoza, Leibniz gibi bir kısım düşünürler, erdem ile bilgi arasında bir ilişki olduğunu, erdemin bir bilgelik olduğunu belirtmişlerdir (Yakıt, 1995, s. 7-29). Aristoteles erdem hakkında Sokrates'in görüşüne katılmadığını adaletin ne olduğu hakkında bilgisi olan herkesin adil olmadığını ifade etmiştir (Aristoteles, 2019, s. 19). Aristoteles'in bir şeyi bilmekle yani adalet hakkında bilgili olmakla adil olunmayacağı düşüncesine katılmakla birlikte, diğer düşünürlerin kastteğinin bilgili olup aynı zamanda bildiğini uygulayan yani bilgelik olduğu düşünülmektedir.

Erdem etiği, yaşamımızın nasıl olması sorusuna, erdemi merkeze alarak yanıt veren eylemlerden daha çok bireylerin karakterlerini ön plana çıkaran bir etik yaklaşımıdır (Bircan, 2021, s. 6). Yani erdemli bir karaktere sahip olmakla nasıl yaşamalıyız sorusuna doğru bir cevap verilebilir. Aristoteles'e göre iyi varılmak istenilen yegane amaç olarak ifade edilmektedir. İyi kendisi haricinde başka hiçbir amacın varılmaya

değer olmadığı düşünölen ve kendisi adına varılmak istenen gerçek amaçtır. Bu elde edilen en yöce değeri, erdemli yaşıma ulaşmaktır (Pieper, 2012, s. 140). Deontolojik etik, ahlaki ödevlerin hayata geçirilmesine odaklanırken; teleolojik etik, eylemlerin sonuçları üzerinde yoğunlaşır. Buna karşılık, erdem etiğı, karakter ve erdemlere odaklanarak eylemlerden ziyade "olma" halini temel alır. Bu doğrultuda, erdem etiğı savunucularından, öncelikle ahlaklı bireylerin sahip olması gereken erdemleri ve geliştirilmesi gereken karakter özelliklerini tanımlamaları beklenir. Çünkü bu etik yaklaşıma göre, davranışlar yalnızca bireyin içsel ahlakının bir dışavurumudur ve kişiyi ahlaklı yapan temel unsurlar bu erdemlerdir (Cevizci, 2014 s. 136).

2.4.2. İlke etiğı

İlke etiğı literatürde deontolojik etik, ödev etiğı, kural etiğı ve görev etiğı ile birebir aynı anlama gelmemekle birlikte yakın anlamlı oldukları için birbirlerinin yerine kullanıldığı düşünölmektedir. İlke etiğı, Immanuel Kant'ın Aristoteles'in görüşleri üzerine inşa ettiğı bir etik anlayışdır. Kant'a göre, insan eylemlerinin temeli "sebep" ilkesine dayanır. Her bireyin doğasında iyilik ya da kötölük bulunur. İnsanların iyi veya kötü davranışları, aramızdaki etkileşimlerde bizi yönlendiren kural ve ilkelerle şekillenir (Aydın, 2006, s.16-17). Immanuel Kant'a göre, karar alma sürecinde ve doğru ile yanlışın değerlendirilmesinde sonuçlar ve neticeler önemli değildir. Bu felsefe, esas olarak ahlaki kuralların doğası ve eylemleri yönlendiren ilkelerle ilgilidir. Ahlaki açıdan doğru bir kural sistemi altında hareket etmek, sonuçlardan bağımsız olarak doğru olanı yapmanın doğru olduğunu garanti eder. Bu anlayışa göre, cehennem yolları iyi niyet taşlarıyla örölmüştür ve başarıya ulaşmak için başvuru olan her yol mübah değildir (Boone, 2019, s. 58).

2.4.3. Sonuç etiğı

Sonuç etiğı, eylemlerin ahlaki değerini sonuçlarına dayandıran bir felsefi yaklaşımdır ve özellikle faydacılık teorisiyle yakından ilişkilidir. Jeremy Bentham'ın "en fazla sayıda insana en fazla mutluluk" ilkesine dayanan anlayışı, bireysel ve toplumsal faydayı merkeze alır (Bentham, 1789, s. 1-10). John Stuart Mill ise bu yaklaşımı, niceliksel faydanın yanı sıra niteliksel faydaların da dikkate alınması gerektiğini vurgulayarak geliştirmiştir (Mill, 1863, s. 12-25). Bu bağlamda, sonuç etiğı, yalnızca bireysel eylemleri değil, politik, ekonomik ve sosyal kararları da değerlendirirken rehberlik eder. Uygulama alanları arasında tıp, çevre ve iş etiğı öne çıkar. Tıp etiğinde, tedavi ve ilaç

geliştirme süreçlerinde risk ve faydalar değerlendirilirken bu yaklaşım kullanılırken (Singer, 1993, s. 95-120), çevre etiğinde sürdürülebilirlik politikalarının uzun vadeli etkilerinin analizi için kritik bir araç olarak benimsenir (Singer, 1993, s. 200-230). İş etiği bağlamında ise Carroll'un "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi" modeli, işletmelerin sadece kâr amacı gütmekle kalmayıp topluma olan etkilerini de dikkate alması gerektiğini ortaya koyar (Carroll, 1991, s. 40-42).

Bununla birlikte, sonuç etiği eleştirilerden bağımsız değildir. Bu teori, eylemlerin sonuçlarının öngörülemezliği ve ölçülebilirliği konusundaki zorluklarla karşı karşıyadır. Ayrıca, bireysel hakların toplumsal fayda uğruna göz ardı edilebileceği yönündeki endişeler, özellikle John Rawls gibi düşünürler tarafından dile getirilmiştir (Rawls, 1971, s. 150-155). Eleştirilere rağmen sonuç etiği, bireysel ve toplumsal faydayı merkeze alan güçlü bir teorik çerçeve sunar. Jeremy Bentham, John Stuart Mill, Peter Singer ve Carroll'un çalışmaları, sonuç etiğinin teorik ve pratik alanlarda zenginleşmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bu bağlamda, sonuç etiği, etik karar alma süreçlerinde vazgeçilmez bir rehber olmaya devam etmektedir.

2.5. Bireysel Etik Davranışlar

Bireylerin etik değerleri, hem toplumsal hem de profesyonel yaşamda sergiledikleri tutum ve davranışlar üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. İş ortamında ise, etik değerlere ek olarak çalışanların kuruma duyduğu bağlılık önemli bir rol oynar. Etik değerlere bağlı ve örgütsel aidiyet hissine sahip kişiler, dürüstlük, adalet ve sorumluluk bilinciyle hareket ederken, kişisel menfaatlerden ziyade kurumun çıkarlarını öncelikli tutar. Bireysel etik davranışları incelerken doğruluk, sadakat ve güvenilirlik gibi olumlu özelliklerin yanı sıra; duyarsızlık, bencillik ve eksik değerlendirme gibi etik dışı davranışlara neden olabilecek faktörler de dikkate alınır (Çetinkaya, 2017, s. 8).

Benzer şekilde, Arslan ve Berkman'a göre toplumdan topluma büyük farklılıklar göstermeyen temel etik değerler ve ilkeler genellikle şu başlıklar altında toplanabilir: adalet, doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık ve sorumluluk. Bu temel etik değerler hem olumlu hem de olumsuz davranış türlerini içerir. Olumlu davranışlar arasında adil olmak, doğruyu söylemek, açık ve tutarlı davranmak ile kişisel bütünlük sergilemek gibi örnekler sayılabilir. Buna karşılık, yalan söylemek, hile yapmak, sorumsuz davranmak, ayrımcılık yapmak ve rüşvet almak gibi tutumlar ise olumsuz davranışlar olarak öne çıkar. Bu örnekler artırılabilse de, tüm bu davranışların özünde dört temel etik değer ve

ilkenin yattığı unutulmamalıdır (Arslan, Berkman, 2009, s. 32). Örgütler açısından düşünüldüğünde etik değer düzeyleri yüksek olan bireylerin, uzun vadede herkese fayda sağlayacağı, etik değer düzeyleri düşük olan bireylerin ise başkalarına zarar verebileceği düşünülmektedir.

2.5.1. Doğruluk ve dürüstlük

Doğruluk, ilkelere bağlı, kurallara saygılı, tutarlı bir tutum sergilemeyi ifade eder. Bu değer, ikiyüzlü veya vicdansız davranışlardan uzak durmayı, duruma göre değişen ve ilkeleri göz ardı eden bir yaklaşımı reddetmeyi içerir. Dürüstlük ise, açık, samimi, içten ve doğru bir iletişim biçimini benimsemek anlamına gelir. Aynı zamanda kopya çekmemek, hırsızlık yapmamak, yalan söylememek, başkalarına zarar vermemek veya kötü niyetli davranışlardan kaçınmak gibi erdemleri de kapsar (Özkalp ve Kırel, 2016, s. 510).

2.5.2. Adaletli olmak

Adalet, her şeyi hak ettiği yere yerleştirme veya daha açık bir ifadeyle, hak sahibine hakkını teslim etme durumudur. Eğer bir toplum belirli yasal düzenlemelere tabi ise bireylerin bu yasalara uymak yerine kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri, yasaları kendi menfaatlerine göre yorumlamaları veya şekillendirmeleri adaletsizlik olarak kabul edilir. Aristoteles, adaleti farklı boyutlarıyla ele almış olsa da adaletin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için adaletsizlik kavramıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgular (Gümüş, 2024, s. 35).

2.5.3. Sadakat ve güven

Sadakat, ailen, dostların, çalışma arkadaşların ve ülken için sadık ve inançlı bir duruş sergilemeyi ifade eder. Bu, aynı zamanda profesyonel bir ortamda dış etkenlerden ya da çıkar çatışmalarından etkilenmeden, tarafsız ve özgürce karar alabilme becerisini muhafaza etmek anlamına gelir. Güven ise, verilen sözlerin arkasında durmayı, taahhütlerini yerine getirmeyi ve hem yazılı anlaşmalara hem de sözlü beyanlara sadık kalmayı içerir (Özkalp ve Kırel, 2016, s. 510).

2.5.4. Sorumluluk

Sorumluluk, bir kişinin kendi eylemlerinin veya kontrolü altında olan durumların sonuçlarını kabul etmesi ve üstlenmesidir. Bu, başkalarının kendisine duyduğu güveni boşa çıkarmamak, güvenilir ve sağlam bir duruş sergilemek olarak da tanımlanabilir.

Daha kapsamlı bir açıdan bakıldığında, sorumluluk, bireylerin toplumsal, ulusal ve küresel sonuçlara yol açabilecek davranışlarının olumsuz etkilerini kabul etmeleri ve bu etkileri en aza indirmek için çaba göstermeleri anlamına gelir (Karataş, 2019, s. 17).

2.5.5. Bencillik

Bencillik, çoğu zaman bireycilik ve egoizm gibi kavramlarla ilişkilendirilir ve genel olarak insanların yalnızca kendi çıkarlarını gözetmesi şeklinde tanımlanır. Bu yaklaşıma göre, bireyler uzun vadede kendilerine yarar sağlayan davranışları ahlaki olarak değerlendirirken, zarar verecek olanları ahlak dışı kabul eder. Daha basit bir ifadeyle, bir kişinin bir davranışı doğru ya da yanlış olarak değerlendirmesi, o davranışın kendi çıkarlarına olan etkisine bağlıdır (Tonbul, 2024, s. 25). Bir kişinin yalnızca kendi çıkarlarını gözeterek başkalarına bencilce davranmasının ardında belirli nedenler yatmaktadır. Bu nedenlerin başında, bireyin kendisine aşırı değer vermesi ve kendini üstün görmesi yer alır. Bu tutum, bireyin yalnızca kendi faydasına olacak adımlar atmasına yol açar. Ayrıca, bireyin kendisini toplumsal açıdan daha üst bir konumda görmesi, güç arzusu ve aşırı hırs gibi duygular da bencil davranışların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Şimşek, 2023, s. 35). Birçok durumda örgütlerde bireylerin kişisel arzuları ve çıkarları öncelikli hale gelmektedir. Bencillik, kendine düşkünlük, kendini koruma ve kendini haklı görmekten oluşan üç temel kategoriye ayrılarak incelenebilir (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 508).

2.5.5.1. Kendine düşkünlük

Etik dışı davranışların en yaygın ve belirgin kaynağı genellikle bireyin kendine düşkünlüğüdür. Bazı insanlar, bu tutumu olumsuz bir özellik olarak görmez. "Hırs iyidir" anlayışını benimseyerek, kişisel çıkarları uğruna yalan söylediklerini, verdikleri sözleri yerine getirmediklerini, yasalara uymadıklarını ya da görmezden geldiklerini açıkça ifade ederler. Bunun yanı sıra, ilgi eksikliği, bağlılık göstermeme ve yardımseverlikten uzak durma gibi davranışlar sergilerler. Bazen de bencilliklerini gizlemek için hassas ve etkileyici sözlere başvururlar. Örneğin, "Bunu ailem için yapıyorum", "İstihdam yaratıyorum ya da koruyorum", "Seçmenlerin bana ihtiyacı var" veya "Bu, toplumun genel yararı için" gibi ifadeler kullanarak, bu tür eylemleri aileleri ya da içinde bulundukları örgüt adına yaptıklarını söyleyerek haklı göstermeye çalıştıkları görülür (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 508).

2.5.5.2. Kendini korumak

Bencillik, bireyin kendi çıkarlarını önceliklendirmesi anlamında, en yüksek yararı sağlayacak eylemlere yönelmesini ifade eder. Ancak, "kendine aşırı hayranlık" ya da "kendine aşırı düşkünlük" anlamında kullanıldığında, kişinin kendisiyle ilgili olumlu düşünceleri ve kendine yönelik yoğun ilgisi dile getirilir (Ardıç, 2019, s. 3). Kendini koruma içgüdü, çoğunlukla yalan söyleme veya yanıltıcı davranışlar sergileme şeklinde kendini gösterir. Örneğin, "Bu konuda hiçbir bilgim yok", "Burada olmadığımı söyle" gibi ifadeler bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu tür davranışlar genellikle, kabul görme arzusu, reddedilme endişesi ya da haksızlığa uğrama korkusuyla tetiklenir (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 508).

2.5.5.3. Kendini haklı görmek

Bencilliğin en problemli biçimlerinden biri, kişinin kendini sürekli haklı görmesinden kaynaklanan kibirden doğar. Bu durumda birey, kendisini daima diğer insanlardan üstün ve haklı olarak değerlendirir. Örgütün kurallarına ve yasalara açıkça karşı çıkmasa da kendi doğrularını uygulamaktan vazgeçmez. Örneğin, yasalara aykırı hareket etmeye karar verdiğinde belgeleri gizlemek, gerçekleri çarpıtmak ya da önemli evrakları kişisel çıkarları için kullanmak gibi davranışlarla yasa ve kuralları görmezden gelir (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 508). Yapılan bir araştırmada, kişiyi hileye yönelten faktörler arasında kişinin kendini haklı görmesi de bulunmaktadır (Kurnaz, 2020, s. 131).

2.5.6. Hassasiyetsizlik

Hassasiyetsizlik ve Farkında olmama gibi etik dışı davranışları sadece yöneticilerin sergilediğini açıklamak, gerçeği tam olarak yansıtmayabilir. Çünkü bu tarz davranışlar, örgütlerdeki tüm bireyler tarafından, içinde bulundukları koşullara bağlı olarak görülebilir. Çalışanlar, etik dışı davranışlarını haklı çıkarmak için çeşitli savunma mekanizmalarına başvurabilir. Öncelikle, bu davranışların etik dışı olduğunu kabul etmemek ya da etik dışı olduklarını fark etmemek gibi eğilimler gösterebilirler. İçsel olarak özenle oluşturulmuş bahaneler ve mantıksal açıklamalar, bireylerin kendi vicdanlarını kandırmaları için kullanılabilir. Bu durumlarda genellikle şu düşünceler ön plana çıkar:

- Herkes yapıyor, sistem buna izin veriyorsa, sen de yapabilirsin.
- Kimse fark etmiyor.

- İşimi kaybedersem kimseye faydam olmaz.
- Ahlaki değerlere kafa yormak için zamanım yok.
- Şu anda ahlak benim için bir lüks.

Görüldüğü üzere, çoğu etik dışı davranış, rasyonel sebeplerle sıradanlaştırılır ve kabul edilebilir olarak algılanır. Örneğin, bazı politikacılar, bilgi sızdırma ya da seçim kampanyaları için farklı yollarla fon sağlama gibi davranışları meşru olarak değerlendirebilir. Benzer şekilde, gazeteciler de sıklıkla özel hayatın mahremiyetine müdahale etmeyi veya saldırgan bir röportaj tarzını, halkın bilgi edinme hakkına dayandırarak mazur gösterebilir. Bu tür davranışlar, böylece basit birer basın stratejisi olarak sunulur (Özkalp ve Kırel, 2016, s. 508).

2.5.7. Eksik değerlendirme

Eksik değerlendirme, bir kişinin veya araştırmacının bir konuya ya da duruma ilişkin tüm bilgi, kanıt ve bakış açılarını göz önünde bulundurmadan bir sonuca varması olarak tanımlanabilir. Bu yaklaşım, düşünce hatalarına ve yanlış kararlara neden olabilir. Literatürde, eksik değerlendirmenin başlıca nedenleri arasında bilgi eksikliği, önyargılar ve bilişsel sınırlamalar sayılmaktadır (Kahneman, 2011, s. 52).

Bireyler bazen durumları yeterince analiz etmediklerinde ya da davranışlarını etkileyen dış faktörler nedeniyle etik dışı eylemlere yönelebilir. En yaygın hatalardan biri, etik bir davranışın maliyetli olduğuna ve etik olmayan bir tercihten kaçınmanın daha az bedel gerektirdiğine dair yanlış bir algıdır. Bu düşünce, alınan kararların yönünü doğrudan etkileyebilir.

Eksik değerlendirme, genellikle bencillikle ilişkilidir. Kişi, kendi çıkarları söz konusu olduğunda, bilinçli olarak eksik ya da yanıltıcı bir analiz yapabilir. Ancak ideal olan, bireylerin kısa vadeli kazançları bir kenara bırakarak, uzun vadede daha büyük faydalar elde etme hedefiyle hareket etmesidir. Bu süreçte başkalarına saygı göstermek ve vicdanı temiz tutmak esastır (Özkalp ve Kırel, 2016, s. 509).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KARANLIK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİREYSEL ETİK DEĞERLER ARASINDAKİ ETKİLEŞİMİN TESPİTİNE YÖNELİK AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, karanlık kişilik özellikleri ile bireysel etik değerler arasındaki ilişki ve etkiler üzerine odaklanmış olan ampirik bir araştırmanın metodolojik çerçevesi ve bulguları yer almaktadır. Bu bağlamda, öncelikli olarak araştırmanın amacı ve literatüre katkısı hususlarına değinilmiştir. Analiz ve modellemelerde kullanılan değişkenler, araştırma hipotezleri ve veri toplamada kullanılacak tekniğe ilişkin açıklamalar sonrasında, evren tanımı gerçekleştirilmiş ve bir pilot örneklem yardımıyla minimum örneklem büyüklüğünün belirlenmesi aşamasına geçilmiştir. Bununla birlikte, kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Son aşamada ise, ana örneklemde elde edilen verilere dayalı araştırma bulgularını ortaya koyan grafikler ve özet tablolar eşliğinde, çalışmanın amacı açısından önemli olduğu düşünülen tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Karanlık kişilik özellikleri (KKÖ) ile bireysel etik değerler (BED) arasındaki etkileşimin akademisyenler özelinde incelenmesi, araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, KKÖ ve BED boyutlarını açıklamaya yardımcı olacağı düşünülen belirli sayıda soruyu içeren bir anket çalışmasının yapılması uygun görülmüştür. KKÖ ile bağlantılı soruların Makyavelizm, Narsizm ve Psikopati boyutlarına ışık tutması hedeflenirken, BED ile ilgili soruların Sevgi-Saygı, Adalet-Dürüstlük ve İşbirliği boyutlarını açıklamaya yardımcı olmaları beklenmektedir. Alınan cevaplar sonucunda oluşturulacak veri setinin, bahsi geçen teorik boyutların teknik olarak tanımlanmasını olanaklı kılıp kılmadıkları irdelenecektir. Bu yönüyle araştırmamız, doğrulayıcı araştırma niteliği taşımaktadır. Diğer yandan, boyut ortalamaları kullanılarak gerçekleştirilecek analiz ve modellemeler nedeniyle, bir keşif çalışmasına benzerlik arz etmektedir. Boyutlar arasındaki ilişkilerin ve nedensellik etkilerinin ortaya çıkarılması, araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. KKÖ boyutları ile BED boyutları arasındaki ikili bağlantılar ele alınırken KKÖ veya BED boyutlarının kendi aralarındaki etkileşimler kapsam dışında bırakılmıştır.

Konumuza ilişkin Likert ölçeğine dayalı sorulara ek olarak, demografik özelliklere ilişkin bilgilerde değerlendirilmiştir. Demografik özelliklerin boyut ortalamaları ve boyutlar arası ilişkiler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu noktada, etkileşimleri temsil eden eğim parametre tahminleri ve model sabitlerinin kategori bazında önemli bir farklılık gösterip göstermedikleri hususu araştırılmıştır.

Daha önce yapılmış ilgili çalışmalarda, KKÖ ve BED boyutlarının birlikte ve aynı anda ele alınmamış olmaları çalışmamızın farklı yönü olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, öğretim üyeleri ve elemanlarını konu alan az sayıda çalışmanın varlığı, çalışmamızı farklı kılacak diğer bir husus olarak görülebilir. Boyutlar arası etkileşimlerde demografik özelliklere bağlı önemli değişimlerin ortaya konulacak olması da, çalışmamızın literatüre olan katkılarından bir diğeri olarak değerlendirilebilir.

Araştırmamızda ele alınan değişkenler, hipotezler ve anket sonucuna ilişkin ve sonuçlar açıklanmaya çalışılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması, Araştırma Değişkenleri ve Hipotezler

Verilerin toplanmasında kullanılan ve EK 1’de sunulan anket metni, Kaya (2015) tarafından bireysel etik değerlere ilişkin olarak yapılmış çalışmada kullanılmış Likert tipi sorular ile Ermiş ve diğerleri (2018) tarafından yapılan ve karanlık kişilik özelliklerini konu olan çalışmada kullanılmış Likert tipi sorular birleştirilerek elde edilmiştir. Anket içerisinde, bazı demografik özelliklerin tespitine yönelik 7 adet soru ile birlikte beşli Likert ölçeğine (1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Kararsızım, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum) göre hazırlanmış 43 adet soruya yer verilmiştir. Likert tipi soruların 27 tanesi KKÖ boyutlarının açıklanması amacını taşıırken, diğer 16’sına BED boyutlarının açıklanması amacıyla yer verilmiştir. KKÖ sorularının ilk 9’u Makyavelizm boyutunu ilgilendirmekte olup, takip eden 9 soru ve son 9 soru, sırasıyla, Narsizm ve Psikopati boyutları içindir. KKÖ soru grubu içerisinde KKÖ11, KKÖ15, KKÖ17, KKÖ20 ve KKÖ25 kodlu sorular, cevapların tutarlılığını test etme amacıyla oluşturulmuş kontrol sorularıdır. Diğer taraftan, BED sorularından ilk 8 tanesi Sevgi-Saygı boyutuna karşılık gelirken, sonraki 5 soru Adalet-Dürüstlük boyutuyla ilgilidir. Son üç soru ise İşbirliği boyutuyla ilişkilendirilmektedir.

KKÖ ve BED soru gruplarına verilen cevaplar ışığında, her bir boyut için aritmetik ortalamalar serisi oluşturulmuştur. Böylelikle, 6 boyut için toplamda altı farklı seri elde

edilmiştir. Bu değişken serileri, boyutlar arası ilişki ve etkileşim analizlerinde kullanılmıştır. Ayrıca, demografik değişkenler bazında ortalama farklılıklarının varlığı araştırılmıştır. Aşağıda yer alan tablo, kullanılan tüm değişkenlere ait kod bilgilerini ve açıklamaları özet halde sunmaktadır:

Tablo 3.1. Değişken Kodları ve Açıklamaları

BOYUT	LİKERT TİPİ SORULAR (5'Lİ ÖLÇEK)	BOYUT ORTALAMA DEĞİŞKENİ
MAKYAVELİZM	KKO1 - KKO9	MAKYBOYUT
NARSİZM	KKO10 - KKO18	NARSBOYUT
PSİKOPATİ	KKO19 - KKO27	PSIKOBOYUT
SEVGİ VE SAYGI	BED1 - BED8	SEVG.SAYBOYUT
ADALET VE DÜRÜSTLÜK	BED9 - BED13	ADL.DRSTBOYUT
İŞBİRLİĞİ	BED14 - BED16	ISBIRLBOYUT
KATEGORİK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKEN KODU	KATEGORİK DEĞERLER
CİNSİYET	CINSIYET	1: KADIN 2: ERKEK
YAŞ	YAS	1: 30 ve altı 2: 31 - 40 3: 41 - 50, 4: 51 - 60 5: 61 ve üzeri
MEDENİ DURUM	MEDENI.DURUM	1: Bekar 2: Evli 3: Boşanmış / Dul
ÇALIŞMA SÜRESİ	CALISMA.SURESİ	1: 5 yıl ve altı 2: 6 - 15 3: 16 - 25 4: 26 - 35 5: 36 ve üzeri
AYLIK GELİR	AYLIK.GELIR	1: 50000 ve daha az 2: 50001 - 65000 3: 65001 - 80000 4: 80001- 95000, 5: 95001 ve üzeri
UNVAN	UNVAN	1: Araştırma Görevlisi 2: Öğretim Görevlisi 3: Dr.Öğretim Üyesi 4: Doç.Dr. 5: Prof.Dr.
İDARİ GÖREV	IDARI.GOREV	0: Yok 1: Var

Tüm analiz, tahmin ve test süreçlerinde % 5 anlamlılık düzeyi esas alınacaktır. Test edilmesi planlanan hipotezler ise şu şekilde sıralanabilir:

H1: Karanlık Kişilik Özellikleri ile Bireysel Etik Değerler arasında ters yönlü ve anlamlı ilişkiler mevcuttur.

H2: Karanlık Kişilik Özelliklerin/Bireysel Etik Değerlerin kendi aralarındaki ilişkiler anlamlı ve pozitifdir.

H3: Karanlık Kişilik Özelliklerinin Bireysel Etik Değerler üzerinde, anlamlı ve ters yönlü etkileri vardır.

H4: Bireysel Etik Değerlerin Karanlık Kişilik Özellikleri üzerinde anlamlı ve ters yönlü etkileri vardır.

H5: Demografik değişken bazında Karanlık Kişilik Özellikleri arasında anlamlı farklar mevcuttur.

H6: Demografik değişken bazında Bireysel Etik Değerler arasında anlamlı farklar mevcuttur.

H7: Demografik değişkenler, Karanlık Kişilik Özellikleri ve Bireysel Etik Değerler arasındaki etkileşimler üzerinde, anlamlı bir fark yaratmaktadır.

3.3. Araştırma Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırma evrenini Türkiye'deki üniversitelerde görev yapmakta olan tüm öğretim üyeleri ve elemanları oluşturmaktadır. 2025 yılı akademik personel sayılarına ilişkin güncel YÖK istatistikleri ışığında, evren büyüklüğünün yaklaşık 185,100 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bahsi geçen akademik personelin 39,442'si profesör, 25,729'u doçent, 45,359'u doktor öğretim üyesi, 35,329'u öğretim görevlisi ve 39,269'u ise araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.¹

Araştırmanın zaman, mekan ve maliyet kısıtları nedeniyle örneklem seçiminde kolayda örnekleme tekniğine başvurulmuştur. Bu doğrultuda, devlet üniversitelerinde görev yapmakta olan akademik personel arasından rassal seçimler gerçekleştirilmiştir. Toplamda 352 bireyden oluşan bir örneklem elde edilmiştir. Örneklemde yer alan ilk 22 kişi (11 kadın ve 11 erkek akademisyen), tolere edilen tahmin hatasının en yüksek değerinin öngörülebilmesi amacıyla pilot örneklem grubu olarak ele alınmıştır. Veri toplamada kullanılmasına karar verilen anket soruları, örneklemde yer alan tüm bireylere yöneltilmiş ve gelen cevaplar doğrultusunda, 7 adet demografik değişken ve

¹ <https://istatistik.yok.gov.tr> verisi olarak alınmıştır. (Mart 2025)

beşli Likert ölçeğine dayalı 43 boyut sorusu için seriler elde edilmiştir. Ayrıca, soruların kişi bazında skor ortalamaları hesaplandıktan sonra her boyut için skor ortalamaları serisi oluşturulmuştur.

Pilot örneklemden elde edilen verilere ait özet tablolar, EK 2 ve EK 3'te sunulmuştur. EK 2'deki en yüksek standart sapma değeri (1.390) dikkate alındığında, 352 olan örneklem büyüklüğümüzün KKÖ ve BED sorularına ait ortalama skor tahminlerinin %95 güven düzeyinde en fazla 0.1539 hata ile gerçekleştirilmesini olanaklı kılabilirdiği öngörülmüştür. Aynı güven düzeyini baz alacak boyut ortalama skor tahminlerinde ise, EK 3'teki en yüksek standart sapma değeri (0.610) dikkate alındığında hesaplanan en yüksek tahmin hatası 0.0676 olmaktadır² Diğer yandan, oran tahminlerinde aynı güven düzeyinde karşılaşılabilecek en yüksek tahmin hatasının, yaklaşık 0.0372 olması beklenmektedir.³

3.4. Analiz Süreci ve Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Anket metninin 352 akademisyen üzerinde uygulanması sonucunda elde edilen veri setinin analiz edilmesi amacıyla, öncelikle uygun frekans tabloları kullanılarak anket katılımcılarına ait demografik tespitler gerçekleştirilmiştir. Bu aşamadan sonra, 43 boyut sorusu ve her bir boyut için üretilen skor ortalamaları serisi için temel betimsel istatistikler belirlenmiştir. Ayrıca, uygulanacak tekniklerin dayandırıldığı normal dağılım varsayımının mevcut değişkenler için geçerli olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla her bir değişken için Shapiro-Wilks Normal Dağılım testi yapılırken, değişken setleri için çok değişkenli Doornik-Hansen Normal Dağılım testi uygulamasına başvurulmuştur.

Ampirik boyutların tespit edilmesi için gerekli Faktör Analizi uygulamaları öncesinde, örneklem veri seti üzerinde güvenilirlik testleri gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla; Cronbach Alpha, Yarıya Bölünmüş (Split-Half) Chronbach Alpha ve Guttman test seçenekleri tercih edilmiştir. Güvenilirlik testleri Likert tipi soruların geneli ve boyut bazlı soru setlerinin her biri için ayrı ayrı yapılmıştır.

² Ortalama tahminleri için en yüksek hata değerinin belirlenmesinde, $n_{min} = \frac{t_{(n-1); \alpha/2}^2 S^2 N}{(N-1)e^2 + t_{(n-1); \alpha/2}^2 S^2}$ eşitliği esas alınmıştır.

³ Oran tahminlerinde en yüksek hata öngörülmesi için $n_{min} = \frac{z_{\alpha/2}^2 N(0.25)}{(N-1)e^2 + z_{\alpha/2}^2 (0.25)}$ eşitliği kullanılmıştır.

Güvenilirlik testlerini takiben, uygulanan anketin ve elde edilen veri setinin teorik boyutların açıklanmasında ne denli başarılı olduğunu tespit etme amacına yönelik olarak Faktör Analizi uygulamalarına geçilmiştir. Veri setinin hacim ve dağılım bağlamında Faktör analizi için uygunluğunu test etme noktasında Kaiser-Olkin-Meyer (KMO) Örneklem Yeterliği ve Bartlett Korelasyon Matrisi test istatistikleri hesaplanmıştır. KKÖ sorularının geneli kullanılarak yapılan Faktör analizinde, üç boyutla toplam değişkenliğin hangi oranda açıklanabildiği irdelenmiştir. Aynı analiz ve tespitler, BED soru seti için tekrarlanmıştır. Soru ve boyut eşleştirmelerinde minimum korelasyon değeri 0.40 olarak alınmıştır. Bu kriteri sağlamayan veya birden fazla faktörle eşleşen değişkenler (sorular) elimine edilerek analiz tekrarlanmıştır. Neticede, teoriyle mümkün olduğunca uyum sağlayan bir eşleştirmeye ulaşma amacı güdülmüştür. Diğer yandan, boyut bazında her bir soru grubu için Faktör analizi yapılmış ve sadece bir adet boyut ile toplam değişkenliği açıklama yüzdeleri tespit edilmiştir.

Boyut skor ortalamalarını içeren seriler kullanılarak Pearson Doğrusal Korelasyon ve Kendall Tau-b Korelasyon testleri gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, demografik grupların ilgili boyut ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespitinde Bağımsız Örneklem t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi'ne (ANOVA) başvurulmuştur. Bir sonraki aşamada, KKÖ ve BED boyutları arasındaki karşılıklı etkileşimlerin belirlenmesi amacıyla basit lineer regresyon (OLS) modelleri ile birlikte, KKÖ veya BED boyutlarının toplu halde bağımsız değişken olarak kullanıldıkları çoklu lineer regresyon (MRA) modelleri de üretilmiştir. Muhtemel otokorelasyon ve değişen varyans sorunlarının kısmen çözümlenmesi amacıyla dirençli (robust) tahmincilerin kullanımına yer verilmiştir. Boyutlar arası etki ilişkilerinin incelendiği söz konusu basit regresyon modellerinde, etkileşimin çift yönlü olarak ele alınabilmesine olanak tanıyacak şekilde boyut değişkenlerinin sırasıyla bağımlı veya bağımsız değişken olarak modellerde yer almaları sağlanmıştır.

Boyutlar arası etkileşimler üzerinde etkili olan demografik değişkenlerin belirlenebilmesi adına, Çok Seviyeli Karmaşık Etkiler Regresyon tekniği ile entegre olan LR testi kullanılmıştır. Çalışmamızın kapsamı dahilinde olmaması nedeniyle, etkili oldukları tespit edilen demografik değişkenlere dayalı çok seviyeli etki modelleri uygulanmamıştır.

3.5. Araştırma Bulguları ve Sonuçlar

Örnekleme kapsanan 352 akademisyenden alınan cevaplar kullanılarak oluşturulan değişken serileri üzerinde gerçekleştirdiğimiz ve öncesinde metodolojik çerçevesini sunduğumuz analiz, tahmin ve modelleme çalışmalarının bulgularına yer verdiğimiz bu bölümde, ilk aşamada kullanılan örneklemin demografik değişkenler ışığında analiz edilmesi sağlanmıştır. Takip eden ayrımlarda ise sırasıyla; betimsel istatistikler ve dağılım testi sonuçları, anket sorularına ait güvenilirlik ve faktör analizi bulguları ile boyut bazlı skor ortalamaları serilerini ilgilendiren korelasyon testi ve regresyon analizi sonuçları aktarılmıştır.

3.5.1. Örneklem verilerine ait özet frekans tabloları ve grafikler

Anket çalışmasına katılımları sağlanan tüm akademisyenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışma süresi, gelir düzeyi, ünvan ve idari görev yapma bağlamında analiz edilmeleri sonucunda elde edilen bilgiler Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2: Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Demografik Veriler			Demografik Veriler		
Cinsiyet	Frekans	Yüzdelik	Medeni Durum	Frekans	Yüzdelik
Kadın	172	48.9	Bekar	118	33.5
Erkek	180	51.1	Evli	217	61.6
Toplam	352	100	Boşanmış/ Dul	17	4.8
			Toplam	352	100
Yaş	Frekans	Yüzdelik	Aylık Gelir	Frekans	Yüzdelik
30 yaş ve altı	52	14.8	50000 ve daha az	2	0.6
31-40	138	39.2	50001-65000TL	164	46.6
41-50	88	25.0	65001-80000TL	100	28.4
51-60	61	17.3	80001-95000	35	9.9
61 ve üstü	13	3.7	95001 ve üzeri	51	14.5
Toplam	352	100	Toplam	352	100
Ünvan	Frekans	Yüzdelik	Çalışma Süresi	Frekans	Yüzdelik
Ar.Görevlisi Öğretim	117	33.2	5 yıl ve altı	149	42.3
Görevlisi	0	0.0	6-15	143	40.6
Dr. Öğretim Üyesi	95	27.0	16-25	26	7.4
Doç. Dr.	58	16.5	26-35	26	7.4
Prof. Dr.	82	23.3	36 ve üzeri	8	2.3
Toplam	352	100	Toplam	352	100
			İdari Görevi	Frekans	Yüzdelik
			Yok	284	80.7
			Var	68	19.3
			Toplam	352	100

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere katılımcıların Anket katılımcıları, 172 kadın ve 180 erkek akademisyenden oluşmaktadır. Böylelikle, cinsiyet bağlamında homojen bir dağılım sağlanabilmiştir. Katılımcıların yaş sınıflandırmasında kullanılan 5 kategoriye göre kompozisyonu, Tablo’daki gibidir. En yüksek katılım 138 kişi ile 31-40 yaş aralığında olurken, en düşük katılımın 13 kişi ile 61 yaş ve üstü grubu için gerçekleştiği görülebilmektedir. Üç kategorili medeni durum kriterine göre dağılım istatistikleri ise yukarıdaki gibidir. Örneklemin büyük çoğunluğunu evli katılımcılar oluştururken, az sayıda boşanmış veya dul katılımcı söz konusudur. Akademik çalışma süresine göre yaptığımız sınıflandırma sonucunda, Tablo’daki verilerden de anlaşıldığı üzere, örneklemin büyük çoğunluğunun 15 yıl ve daha az süreli bir iş deneyimine sahip oldukları tespit edilirken, 36 yıl veya daha uzun süreli iş deneyimine sahip olan akademisyenler ise örneklemin sadece % 2.3’ünü temsil etmektedir. Aylık gelir seviyesine göre frekans dağılımında en yüksek pay 50,001 – 80,000 aralığına aittir. Buna karşın, 50,000 ve altı gelir düzeyi için sadece 2 adet gözlem mevcuttur. Akademik ünvanlara ilişkin demografik ayırma ait frekans tablosu ve dağılım grafiğine aşağıda yer verilmiştir. Örnekleme öğretim görevlisi ünvanına sahip herhangi bir akademisyen yer almazken, dağılımdaki en yüksek pay araştırma görevlilerine aittir. Tablo 'dan da anlaşıldığı üzere, anket katılımcıları arasında idari göreve sahip olmayanlar büyük çoğunluğu temsil ederlerken, idari göreve sahip olanların oranı sadece % 19.3 olmuştur.

3.5.2. Betimsel istatistikler ve dağılım testleri

Örnekleme dağılımının demografik değişkenler bazında analiz edilmesi sonrasında, ankette yer alan Likert tipi sorulara ait betimsel istatistikler ve dağılım testi sonuçları elde edilmiştir. EK 4’te yer verilen ilk iki tabloda, ankette kapsanan KKÖ ve BED sorularına ait bulgular sunulmuştur. Karanlık kişilik özellikleri ile ilgili sorulara verilen cevapları temsil eden serilerin bir kısmında, dağılım testi p-değeri 0.05’ten büyük hesaplanmışken, diğerlerinde bu değer 0.05’ten küçüktür. W test istatistiği p-değerinin anlamlılık düzeyinden küçük hesaplanması, ilgili sorular için seri dağılımlarının normal olmadığı anlamını taşımaktadır. Buna karşın, tüm soruların birlikte çok değişkenli normallik testi sonucuna (Doornik-Hansen test istatistiği) göre de normal dağılım öngörülememektedir. Diğer yandan, bireysel etik değerleri temsil eden soru serilerinde de benzer bir görüntü ortaya çıkmıştır. Değişkenlerin bazılarında W test istatistiği p-değeri 0.05’ten küçük hesaplanırken, diğerlerinde tersi söz konusudur. Dolayısıyla tüm

değişkenler için normal dağılıma uygunluk kararı verilememiştir. Çok değişkenli normal dağılım testi bulgularında da normal dağılıma uygunluk söz konusu olmamıştır.

Makyavelizm, Narsizim, Psikopati, Sevgi-Saygı, Adalet ve Dürüstlük ve İşbirliği boyutları için bireysel soru skorları kullanılarak hesaplanan basit ortalamaları içeren seriler için elde ettiğimiz betimsel istatistiklere ve dağılım testi bulgularına ise EK 4'teki son tabloda yer verilmiştir. Tabloda özetlenen bulgulara göre; ilgili değişkenlerin çok değişkenli normal dağılım test istatistiği p-değeri 0.05'ten küçük olduğu için normal dağılıma hükmedilememektedir. Ancak, W test istatistiği p-değerlerine göre üç boyut değişkeni için normal dağılıma uygunluk tespit edilirken, diğer üçü için aynı karara varılamamaktadır. Kullandığımız tekniklerin dayandığı “normal dağılıma uygunluk” varsayımı nedeniyle, elde edilen sonuçların geçerliliğini sınamak bağlamında, Faktör ve regresyon analizlerinde korelasyon matris uygunluğu ve hata terimlerinin normal dağılmasına ilişkin spesifikasyon testlerinin sonuçları dikkate alınmıştır.

3.5.3. Güvenilirlik analizi bulguları

Elde edilen veri setinin boyut indirgeme amacıyla daha sonra uygulanacak Faktör analizleri açısından ne denli güvenilir olduğuna dair tespitlerde, KKÖ soru setinin geneli ve kapsadığı üç ayrı boyuta ait soru setlerinin her biri için analizler yinelenmiştir. Aynı durum, BED soruları ve BED ile ilgili boyutların her birine ait soru setleri için de geçerlidir. Daha önce de belirtildiği üzere, söz konusu analizlerde kullanılan Cronbach Alpha, Yarıya Bölünmüş Cronbach Alpha ve Guttman ölçülerine ait bulgular takip eden iki tablo içerisinde özet hale getirilmişlerdir. Tüm tespitlerde geçerli veri sayısı 352'dir.

Tablo 3.3. KKÖ Soruları Güvenilirlik İstatistikleri

GÜVENİLİRLİK ÖLÇÜTÜ		KKÖ Geneli Soru Sayısı: 27	MAKYAVELİZM BOYUTU Soru Sayısı: 9	NARSİZM BOYUTU Soru Sayısı: 9	PSİKOPATİ BOYUTU Soru Sayısı: 9
Cronbach Alpha		0.887	0.838	0.871	0.873
Yarıya Bölünmüş Cronbach Alpha	Parça 1	0.830	0.759	0.825	0.788
	Parça 2	0.809	0.717	0.701	0.749
Guttman	Lambda 1	0.855	0.745	0.774	0.776
	Lambda 2	0.896	0.847	0.874	0.875
	Lambda 3	0.887	0.838	0.871	0.873
	Lambda 4	0.789	0.781	0.849	0.867
	Lambda 5	0.878	0.831	0.848	0.849
	Lambda 6	0.930	0.855	0.872	0.876

Tablo 3.4. BED Soruları Güvenilirlik İstatistikleri

GÜVENİLİRLİK ÖLÇÜTÜ		BED Geneli Soru Sayısı: 16	SEVGİ VE SAYGI BOYUTU Soru Sayısı: 8	ADALET VE DÜRÜSTLÜK BOYUTU Soru Sayısı: 5	İŞBİRLİĞİ BOYUTU Soru Sayısı: 3
Cronbach Alpha		0.929	0.920	0.955	0.833
Yarıya Bölünmüş Cronbach Alpha	Parça 1	0.920	0.893	0.940	0.793
	Parça 2	0.870	0.821	0.843	1.000
Guttman	Lambda 1	0.871	0.805	0.764	0.705
	Lambda 2	0.934	0.921	0.955	0.833
	Lambda 3	0.929	0.920	0.955	0.833
	Lambda 4	0.819	0.900	0.919	0.720
	Lambda 5	0.908	0.887	0.921	0.825
	Lambda 6	0.957	0.919	0.951	0.771

Tablolardaki tüm değerlerin 0.70'den büyük olması sebebiyle veri setinin ve kullanılan ölçeğin, geneli ve öngörülen parçaları itibarıyla orta veya yüksek düzeyde güvenilir oldukları sonucuna varılmıştır (Kılıç, 2016, s 47). Bu bulgular, araştırma sonuçlarımızın güvenilirliği açısından olumlu kabul edilebilir.

3.5.4. Faktör analizi bulguları

Karanlık Kişilik Özellikleri ve Bireysel Etik Değerler ile ilgili soru setleri yardımıyla, teorik olarak varolduğu öngörülen 6 ayrı boyutun ne denli açıklanabildiğinin tespit edilmesi amacıyla KKÖ sorularının geneli ve ilgili boyutlara ait soru setleri ile BED sorularının geneli ve ilgili boyut soru setleri kullanılarak Faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, KMO ve Bartlett test istatistikleri yardımıyla, örneklem yeterliliği ve dağılım uygunluğu sınanmıştır.

Genel soru setleri üzerinde yapılan analizlerde, 3 boyut sayısı ile toplam değişkenliğin ne kadar açıklanabildiği ve boyutlar için oluşturulan faktörler ve mevcut soruların nasıl eşleştikleri, döndürülmüş bileşen matrisleri yardımıyla incelenmiştir. Bununla birlikte, her bir boyuta ait soru seti kullanılarak, sadece bir adet faktörle toplam değişkenliğin ne denli açıklanabildiği sorgulanmıştır. Üretilen tek faktörle, ilgili sette yer alan soruların bağlantı güçleri yorumlanmıştır.

Döndürülmüş bileşen (faktör) matrisleri oluşturulurken Asal Bileşen Analizi ve Varimax yöntem seçenekleri tercih edilmiş olup, faktör-soru korelasyon katsayıları için minimum değer 0.40 olarak alınmıştır. Diğer yandan, birden fazla faktörle eşleşen ya da faktör eşleşme korelasyon istatistiği belirlenen minimum seviyenin altında kalan sorular, set dışına çıkarılmış ve Faktör analizi tekrar edilmiştir.

3.5.4.1. KKÖ sorularının geneline ilişkin faktör analizi sonuçları

27 adet KKÖ sorusunun toplu halde kullanıldığı Faktör analizi çıktıları takip eden iki tablo ve EK 7 içerisinde sunulmuştur. 0.70'den büyük olan KMO istatistiği, örneklem yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett test istatistiği p-değerinin 0.001'den küçük olması, dağılımın ve korelasyon matrisinin uygunluğu anlamını taşımaktadır. Açıklanan toplam değişkenlik tablosu incelendiğinde, 3 faktörle toplam değişkenliğin % 49.5'i açıklanabilirken, özdeğerin en az 1 kabul edilmesi halinde bu oran 5 önemli faktör eşliğinde % 60.2'ye yükselmektedir. EK 7-A'da verilen döndürülmüş bileşen matrisi dikkate alındığında, faktör-soru eşleştirmesinin teorik olarak arzu edilen şekilde olmadığı ve KKÖ2, KKÖ3, KKÖ5 ve KKÖ6 kodlu soruların ya birden fazla bileşenle eşleştirildiği ya da minimum bağlantı değerinin altında bir korelasyona sahip oldukları anlaşılmıştır. Bu nedenle, bahsi geçen Makyavelizm boyutu soruları analiz dışına çıkarılarak, tekrar Faktör analizi uygulanmıştır.

Tablo 3.5. KKÖ Genel Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.860
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	4,512.50
	df	351
	p-değeri	0.000

Tablo 3.6. KKÖ Genel Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Döndürme Sonrası Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	7.225	26.761	26.761	5.291	19.596	19.596
2	4.122	15.268	42.029	4.524	16.755	36.351
3	2.006	7.429	49.458	3.539	13.107	49.458
4	1.658	6.142	55.599			
5	1.239	4.588	60.187			
6	0.936	3.468	63.655			
7	0.855	3.167	66.823			
8	0.798	2.955	69.777			
9	0.747	2.768	72.545			
10	0.721	2.670	75.216			
11	0.654	2.421	77.637			
12	0.576	2.132	79.768			
13	0.555	2.054	81.822			
14	0.510	1.888	83.710			
15	0.492	1.822	85.531			
16	0.470	1.741	87.273			
17	0.461	1.708	88.981			
18	0.426	1.577	90.558			
19	0.399	1.478	92.036			
20	0.365	1.350	93.387			
21	0.329	1.217	94.604			
22	0.304	1.125	95.729			
23	0.297	1.102	96.831			
24	0.246	0.912	97.743			
25	0.216	0.802	98.545			
26	0.213	0.788	99.332			
27	0.180	0.668	100.000			

Söz konusu sorular analiz dışına çıkarıldıktan sonra yapılan analizin çıktıları ise, aşağıda yer alan iki tablo ile Ek 7-B içerisinde özet hale getirilmiştir. KMO ve Bartlett test istatistikleri, örneklem yeterliliği ve korelasyon matrisinin uygunluğu açısından yine tatmin edici bulunmuştur.

Tablo 3.7. Soru Eliminasyonu Sonrası KKÖ Geneli Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.849
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	3,489.86
	df	253
	p-değeri	0.000

Açıklanabilen toplam değişkenlik düzeyinde de kısmen bir iyileşme olduğu görülmektedir. 3 faktörle açıklanabilen toplam değişkenlik düzeyi % 51.6'ya yükselmiştir. Bununla birlikte, özdeğerin minimum 1 kabul edilmesi halinde önemli bileşen sayısının yine 5 olduğu, ancak toplam değişkenliğin % 62.2 düzeyinde açıklanabilir hale geldiği anlaşılmaktadır.

Döndürülmüş bileşen matrisi incelendiğinde ise, faktör-soru eşleştirmelerinin teorik olarak istenen şekilde olduğu görülebilir. Psikopati boyutu soruları ilk faktörle (bileşen) eşleşirken, Narsizm boyutu soruları ve sayıca azaltılmış Makyavelizm boyutu soruları ise sırasıyla ikinci ve üçüncü faktörlerde gruplanmıştır. Böylelikle, değişken eliminasyonu sonrasında, uygulanan ölçek geçerli hale gelmiştir.

Tablo 3.8. Soru Eliminasyonu Sonrası KKÖ Geneli Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Döndürme Sonrası Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	5.856	25.460	25.460	4.542	19.749	19.749
2	4.035	17.546	43.005	4.493	19.535	39.284
3	1.970	8.566	51.572	2.826	12.288	51.572
4	1.252	5.444	57.016			
5	1.191	5.179	62.195			
6	0.832	3.617	65.812			
7	0.791	3.439	69.251			
8	0.707	3.074	72.325			
9	0.702	3.052	75.377			
10	0.575	2.498	77.875			
11	0.572	2.489	80.364			
12	0.531	2.309	82.673			
13	0.511	2.220	84.892			
14	0.493	2.143	87.035			
15	0.441	1.917	88.952			
16	0.421	1.832	90.785			
17	0.376	1.633	92.417			
18	0.360	1.566	93.983			
19	0.348	1.512	95.495			
20	0.302	1.312	96.808			
21	0.291	1.263	98.071			
22	0.228	0.992	99.063			
23	0.216	0.937	100.000			

3.5.4.2. Makyavelizm boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları

KKÖ soru setinden eliminasyon sonrası kalan 5 soru üzerinde yapılan ve bileşen sayısının 1 olarak alındığı Faktör analizi sonuçları Tablo 3.9. Tablo 3.10. ve EK 7-C’de verilmiştir. İlk tabloda yer alan KMO ve Bartlett test istatistikleri analize uygun bir dağılıma sahip, nispeten yeterli bir örneklemin varlığına işaret etmektedir.

Tablo 3.9. *Eliminasyon Sonrası Makyavelizm Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları*

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.722
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	402.13
	df	10
	p-değeri	0.000

Takip eden tablo içerisinde yer alan açıklanabilen toplam değişkenlik ve EK 7-C'deki bileşen matrisi istatistiklerine göre; sadece bir faktörle toplam değişkenliğin %49.2'sinin açıklanabildiği sonucu elde edilirken, tüm soruların üretilen bileşenle en az orta düzeyde güçlü pozitif bir ilişki içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Özdeğerin en az 1 kabul edilmesi halinde de tek bir faktörün varlığı öngörülmüştür.

Tablo 3.10. *Soru Eliminasyonu Sonrası Makyavelizm Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Değişkenlik*

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	2.459	49.189	49.189	2.459	49.189	49.189
2	0.926	18.511	67.700			
3	0.723	14.460	82.161			
4	0.531	10.624	92.785			
5	0.361	7.215	100.000			

3.5.4.3. Narsizm boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları

Narsizm boyutu ile ilgili ikinci 9 soruluk veri seti kullanılarak, sadece bir bileşen öngörüsüyle gerçekleştirilen Faktör analizi çıktıları takip eden iki tablo ve EK 7-D'de sunulmuştur. KMO ve Bartlett istatistikleri doğrultusunda örneklemimiz oldukça yeterli, korelasyon matrisi ise analiz için uygun bulunmuştur.

Tablo 3.11. *Narsizm Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları*

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.892
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	1,232.59
	df	36
	p-değeri	0.000

Tablo 3.12.’de sunulan değişkenlik açıklama performansı istatistikleri ile EK 7-D’deki soru-bileşen matrisi dikkate alındığında; sadece bir faktörle toplam değişkenliğin % 49.8 oranında açıklanabildiği tespit edilirken, Narsizm boyut soruları ile bileşen arasında en az orta düzeyde güçlü, pozitif ilişkilerin varlığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.12. *Narsizm Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik*

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	4.479	49.767	49.767	4.479	49.767	49.767
2	0.976	10.847	60.614			
3	0.755	8.393	69.007			
4	0.582	6.465	75.472			
5	0.530	5.885	81.356			
6	0.516	5.735	87.091			
7	0.465	5.170	92.261			
8	0.410	4.555	96.816			
9	0.287	3.184	100.000			

3.5.4.4. Psikopati boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları

Bu grupta yer alan 9 soru ile ilgili olarak elde edilen verilerden hareketle gerçekleştirilen Faktör analizi sonuçlarına göre (Bkz. Tablo 3.13. Tablo 3.14. ve EK 7-E); kullanılan veri seti yeterli görünmekte olup, korelasyon matrisinin analiz için uygun olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan, tek bir bileşenle toplam değişkenliğin % 50.6’sı açıklanabilmektedir. Bileşen – soru ilişki katsayılarının yine pozitif ve en az orta düzeyde güçlü oldukları söylenebilir.

Tablo 3.13. Psikopati Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.890
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	1,301.64
	df	36
	p-değeri	0.000

Tablo 3.14. Psikopati Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	4.558	50.639	50.639	4.558	50.639	50.639
2	0.923	10.253	60.892			
3	0.866	9.617	70.509			
4	0.587	6.521	77.030			
5	0.511	5.675	82.706			
6	0.482	5.354	88.059			
7	0.401	4.460	92.520			
8	0.379	4.213	96.732			
9	0.294	3.268	100.000			

3.5.4.5. BED sorularının geneline ilişkin faktör analizi sonuçları

Bireysel Etik Değerler ile ilgili toplamda 16 soruya ait verilerin birlikte kullanıldığı, bileşen sayısının 3 olarak önceden belirlendiği ve minimum korelasyon değerinin 0.40 olarak kabul edildiği Faktör analizi sonuçlarına, takip eden tablolarda ve EK 7-F’de yer verilmiştir. KMO ve Bartlett istatistikleri dikkate alındığında, örneklemin ve korelasyon katsayılarının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.15. BED Geneli Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.925
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	4,919.91
	df	120
	p-değeri	0.000

Toplam değişkenliği açıklama performansının özetlendiği Tablo 3.16.'de yer alan bulgulara göre, özdeğerleri 1'den yüksek olan 3 faktörle, değişkenlik açıklama yüzdesi % 74.9'u aşmıştır. Bileşen-soru eşleştirmesinin yapıldığı döndürölmüş bileşen matrisinin verildiği EK 7-F'de ise teoride öngörölen sonuca ulaşılmıştır. Soruların ait oldukları bileşen ile korelasyonları pozitif olup, genellikle yüksek seviyede güçlü bulunmuştur. Sevgi-Saygı boyutu soruları ilk bileşende yer alırken, adalet ve dürüstlük boyutu soruları ve işbirliği boyutu soruları ise sırasıyla, ikinci ve üçüncü bileşenlerle eşleştirilmiştir.

Tablo 3.16. BED Genel Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Döndürme Sonrası Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	8.642	54.011	54.011	4.959	30.992	30.992
2	1.988	12.425	66.437	4.699	29.368	60.359
3	1.358	8.489	74.925	2.331	14.566	74.925
4	0.706	4.409	79.335			
5	0.551	3.445	82.779			
6	0.478	2.988	85.767			
7	0.431	2.694	88.461			
8	0.337	2.105	90.566			
9	0.294	1.838	92.404			
10	0.262	1.637	94.041			
11	0.225	1.405	95.446			
12	0.194	1.214	96.660			
13	0.163	1.020	97.680			
14	0.138	0.862	98.542			
15	0.133	0.829	99.371			
16	0.101	0.629	100.000			

3.5.4.6. Sevgi-saygı boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları

BED grubundaki ilk sekiz soruyu ilgilendiren ve bileşen sayısının 1 olarak alındığı Faktör analizi sonuçlarına (Bkz. Tablo 3.17., Tablo 3.18. ve EK 7-G) göre; örneklem büyüklüğü oldukça yeterli bulunurken, korelasyon matrisi analize uygun görünmektedir. Özdeğeri 1'in üzerinde olan tek bir faktörle, toplam değişkenliğin % 67.6'sı açıklanabilmektedir. Tüm sorular, üretilen yapay bileşenle orta veya yüksek düzeyde güçlü, pozitif ilişki içerisinde.

Tablo 3.17. Sevgi-Saygı Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.934
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	2,131.92
	df	28
	p-değeri	0.000

Tablo 3.18. Sevgi-Saygı Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	5.405	67.557	67.557	5.405	67.557	67.557
2	0.735	9.185	76.742			
3	0.556	6.948	83.690			
4	0.354	4.428	88.117			
5	0.315	3.936	92.053			
6	0.265	3.309	95.362			
7	0.220	2.749	98.111			
8	0.151	1.889	100.000			

3.5.4.7. Adalet ve dürüstlük boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları

BED grubunda yer alan ve Adalet-Dürüstlük boyutuyla ilgili olduğu düşünülen soruların kullanıldığı Faktör analizi sonuçları aşağıda verilen iki tablo ve EK 7-H'deki tabloda özet hale getirilmiştir. Tablo 3.19.'deki sonuçlar ışığında örneklemin yeterince büyük olduğu anlaşılırken, korelasyon matrisinin analize uygun olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Tablo 3.20.'e göre ise, öngörülen bir adet bileşen yardımıyla toplam değişkenliğin % 84.8'i açıklanabilmektedir. EK 7'deki korelasyon matrisi, soruların tamamının asal faktörle yüksek seviyede güçlü ve pozitif ilişki içerisinde olduklarına işaret etmektedir.

Tablo 3.19. *Adalet ve Dürüstlük Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları*

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.885
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	1,925.65
	df	10
	p-değeri	0.000

Tablo 3.20. *Adalet ve Dürüstlük Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik*

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Kareli Yükler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	4.241	84.824	84.824	4.241	84.824	84.824
2	0.322	6.445	91.269			
3	0.172	3.437	94.705			
4	0.156	3.119	97.825			
5	0.109	2.175	100.000			

3.5.4.8. İşbirliği boyutu sorularına ilişkin faktör analizi sonuçları

BED14, BED15 ve BED16 kodlu sorular üzerinde gerçekleştirilen Faktör analizinin takip eden iki tablo ile EK 7-I'de yer verilen tablo içerisinde özet hale getirilen bulguları doğrultusunda, veri setinin makul düzeyde yeterli olduğu ve korelasyon matrisinin analiz için uygunluk arz ettiği söylenebilir. Üretilen bileşen yardımıyla toplam değişkenliğin yaklaşık % 75'i açıklanabilmekte olup, söz konusu üç soru değişkeni asal faktörle çok güçlü ve pozitif bağlantılara sahiptir.

Tablo 3.21. İşbirliği Boyutu Faktör Analizi: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO Örneklem Yeterliliği Değeri		0.720
Bartlett Korelasyon Matrisi Uygunluk Testi	Ki-Kare Test İstatistiği	405.17
	df	3
	p-değeri	0.000

Tablo 3.22. İşbirliği Boyutu Faktör Analizi: Açıklanabilen Toplam Değişkenlik

Bileşen	Başlangıç Özdeğer (Eigenvalue)			Yükler (Loadings)		
	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans	Toplam	% Varyans	Birikimli % Varyans
1	2.249	74.968	74.968	2.249	74.968	74.968
2	0.416	13.872	88.839			
3	0.335	11.161	100.000			

3.6. Korelasyon İstatistikleri ve Bağlantı Testleri

Araştırma hipotezlerimizin test edilmesini olanaklı kılmak amacıyla, daha önce de belirtildiği üzere, boyut bazında grup sorularına verilen cevapların her birey için aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. Bu şekilde, boyut skor ortalamalarından oluşan ve her biri belli bir boyutu temsil eden altı farklı sürekli değişken serisi (MAKYBOYUT, NARSBOYUT, PSIKOBOYUT, SEVG.SAYBOYUT, ADL.DRSTBOYUT ve ISBIRLBOYUT) oluşturulmuştur. Bu değişkenlere ait betimsel istatistiklere ve normal dağılım testi sonuçlarına önceki ayrımlarda değinildiği için, bu aşamada tekrara girilmemiştir. Boyut skor ortalamalarını içeren seriler arasında MAKYBOYUT, NARSBOYUT ve ISBIRLBOYUT değişkenleri normal dağılıma uygunluk göstermekte iken, diğerleri için normal dağılım varsayımı yapılamamıştır. Dolayısıyla, korelasyon testi uygulamalarında parametrik bir teknik olan Pearson testi ile birlikte parametrik olmayan Kendall testine birlikte yer verilmiştir.

KKÖ ve BED boyutlarının birbirleriyle olan ikili ilişkilerin yanı sıra, kendi aralarındaki ikili ilişkileri de sınamak üzere gerçekleştirdiğimiz Pearson Korelasyon ve Kendall's Tau-b Korelasyon testlerinden elde edilen bulgular, Tablo 3.23. ve Tablo 3.24.'da sunulmuştur. Söz konusu korelasyon test istatistikleri incelendiğinde, hesaplanan tüm

test istatistiklerinin % 1 anlamlılık düzeyinde bile önemli oldukları görülmektedir. KKÖ boyut ortalamaları değişkenleri ile BED boyut ortalamaları değişkenleri arasında tüm ilişkilerin ters yönlü oldukları açıktır. Ayrıca, KKÖ boyutlarının kendi aralarında pozitif bir bağlantıya sahip oldukları söylenebilir. Aynı durum BED boyutlarının kendi aralarındaki bağlantılar içinde geçerlidir. KKÖ ile ilintili skorlar arttıkça, BED ile ilintili skorlarda bir azalma öngörülürken, tersinin de doğru olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, ilişkilerin gücü boyut eşleştirmelerinde nispeten farklılık gösterebilmektedir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, H₁ ve H₂ kodlu araştırma hipotezlerimizin destek bulduğu söylenebilir.

Tablo 3.23. Boyut Skor Ortalamaları: Pearson Korelasyon İstatistikleri

	MAKYBO~T	NARSBO~T	PSIKOB~T	SEVGSA~T	ADLDRS~T	ISBIRL~T
MAKYBOYUT	1.0000					
NARSBOYUT	0.2401* 0.0000	1.0000				
PSIKOBOYUT	0.5680* 0.0000	0.1236* 0.0203	1.0000			
SEVGSAYBOYUT	-0.5233* 0.0000	-0.1640* 0.0020	-0.6391* 0.0000	1.0000		
ADLDRSTBOYUT	-0.6038* 0.0000	-0.2527* 0.0000	-0.3715* 0.0000	0.7019* 0.0000	1.0000	
ISBIRLBOYUT	-0.1578* 0.0030	-0.3644* 0.0000	-0.1947* 0.0002	0.3418* 0.0000	0.2649* 0.0000	1.0000

* % 99 güven düzeyinde anlamlı

Tablo 3.24. Boyut Skor Ortalamaları: Kendall's Tau-b Korelasyon İstatistikleri

	MAKYBO~T	NARSBO~T	PSIKOB~T	SEVGSA~T	ADLDRS~T	ISBIRL~T
MAKYBOYUT	1.0000					
NARSBOYUT	0.2310* 0.0000	1.0000				
PSIKOBOYUT	0.4681* 0.0000	0.1604* 0.0000	1.0000			
SEVGSA~T	-0.4225* 0.0000	-0.2101* 0.0000	-0.4570* 0.0000	1.0000		
ADLDRSTBOYUT	-0.4302* 0.0000	-0.2606* 0.0000	-0.2986* 0.0000	0.5826* 0.0000	1.0000	
ISBIRLBOYUT	-0.1399* 0.0002	-0.2641* 0.0000	-0.1427* 0.0002	0.2969* 0.0000	0.2822* 0.0000	1.0000

* % 99 güven düzeyinde anlamlı

3.7. Boyut Ortalamalarının Seçilmiş Demografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Araştırmanın konusunu oluşturan KKÖ ve BED boyutlarına ait ortalamaların, demografik değişkenler bağlamında önemli bir fark gösterip göstermediklerini tespit etmek amacıyla yaptığımız ikili (t-testi) ve çoklu karşılaştırma (ANOVA) testlerine ait çıktılar, EK 5'te toplu halde yer almaktadır:

Cinsiyet Kriterine Göre Ortalama Farkları:

Ek 5-A'daki çıktıları göre; Sevgi ve Saygı boyutu dışında kalan tüm boyut değişkenlerinde, kadın ve erkek akademisyen grupları arasında önemli bir varyans farkı olmadığına hükmedilmiş olup, İşbirliği boyutu dışındaki tüm boyutlar için kadın ve erkek akademisyenlerin skor ortalamaları arasında önemli farklar tespit edilmiştir. Narsizm, Adalet-Dürüstlük ve Sevgi-Saygı boyutları için skor ortalamaları kadın akademisyenlerde daha yüksek iken, Makyavelizm ve Psikopati boyutları için erkek akademisyenlerin kadınlara kıyasla daha yüksek ortalamaya sahip oldukları anlaşılmıştır (Bkz.Tablo 3.25.).

Tablo 3.25. Cinsiyete Göre Ortalama Farkı Test Sonuçları

BOYUT DEĞİŞKENİ	Ortalama Karşılaştırma Testi (t-Testi)	
	Ortalama Farkı (Kadın - Erkek)	Çift Kuyruk p-değeri
MAKYBOYUT	-0.39933	0.000
NARSBOYUT	0.40642	0.000
PSIKOBOYUT	-0.65531	0.000
SEVG.SAYBOYUT	0.28358	0.000
ADL.DRSTBOYUT	0.22525	0.032
ISBIRLBOYUT	-0.03092	0.781

Yaş Kriterine Göre Ortalama Farkları:

Ek 5-B’de yer alan bulgular ışığında, grup varyansları arasında anlamlı bir fark söz konusu değildir (Levene test istatistiği p-değerleri > 0.05). Diğer yandan, İşbirliği ve Psikopati boyutları dışında, değişken ortalamaları arasında yaş değişkenine dayalı önemli ortalama farkları olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Söz konusu iki boyut için hangi yaş gruplarında farklılığın yaşandığını tespit etmek adına LSD post-hoc testine başvurulmuştur.

Tablo 3.26.’deki LSD test sonuçlarına göre; Psikopati boyut için 41-50 yaş grubu ile 31-30 ve 30 yaş ve altı grupları arasında, 41-50 yaş grubunda % 5 seviyesinde önemli bir farklılık tespit edilmiştir. İşbirliği boyutu bağlamında ise, 30 yaş ve altının 61 ve üstü dışındaki tüm yaş grupları ile % 5 düzeyinde anlamlı ve negatif ortalama farkları söz konusudur. Bu negatif fark, 61 yaş ve üzeri grubu ile karşılaştırıldığında % 10 seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.26. Yaş Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	GRUP I	GRUP J	Ortalama Farkı (Grup I – Grup J)	p-değeri
PSIKOBOYUT	30 ve altı	31 - 40	-0.02521	0.846
	30 ve altı	41 - 50	-0.33256*	0.017
	30 ve altı	51 - 60	-0.21830	0.147
	30 ve altı	61 ve üstü	-0.15385	0.533
	31 - 40	41 - 50	-0.30735*	0.005
	31 - 40	51 - 60	-0.19309	0.116
	31 - 40	61 ve üstü	-0.12864	0.578
	41 - 50	51 - 60	0.11426	0.389
	41 - 50	61 ve üstü	0.17871	0.450
	51 - 60	61 ve üstü	0.06445	0.791
ISBIRLBOYUT	30 ve altı	31 - 40	-0.53800*	0.001
	30 ve altı	41 - 50	-0.53613*	0.003
	30 ve altı	51 - 60	-0.51986*	0.008
	30 ve altı	61 ve üstü	-0.53205	0.097
	31 - 40	41 - 50	0.00187	0.989
	31 - 40	51 - 60	0.01814	0.909
	31 - 40	61 ve üstü	0.00595	0.984
	41 - 50	51 - 60	0.01627	0.925
	41 - 50	61 ve üstü	0.00408	0.989
	51 - 60	61 ve üstü	-0.01219	0.969

*İstatistiksel olarak anlamlı fark

Medeni Durum Kriterine Göre Ortalama Farkları:

EK 5-C’de yer alan analiz çıktıları incelendiğinde; medeni durum gruplarının varyansları arasında anlamlı bir fark tespit edilemezken, ANOVA bulguları sadece Psikopati boyutu için anlamlı farkların varlığına işaret etmektedir. Grup varyansları arasında anlamlı fark olmadığı bulgusuna istinaden, ikili ortalama karşılaştırmalarında LSD post hoc tekniği kullanılmıştır. İlgili test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3.27. Medeni Durum Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	GRUP I	GRUP J	Ortalama Farkı (Grup I – Grup J)	p-değeri
PSIKOBOYUT	Bekar	Evli	-0.29218*	0.001
	Bekar	Boşanmış / Dul	-0.56879*	0.006
	Evli	Boşanmış / Dul	-0.27662	0.165

*İstatistiksel olarak anlamlı fark

Bekar akademisyenler ile evli ve boşanmış/dul akademisyenler arasında negatif ve anlamlı ortalama farkları söz konusudur. Psikopati boyut ortalamaları, bekarlar için daha düşük çıkmıştır. Evli ve boşanmışlar arasında hesaplanan fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Çalışma Süresi Kriterine Göre Ortalama Farkları:

EK 5-D’de verilen Levene testi bulguları ışığında, çalışma süresi kategorileri bazında boyut ortalamaları serilerinin eşit varyansa sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, ANOVA testi sonuçlarına göre çalışma süresi grup ortalamaları arasında % 5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı söylenebilir. Tüm boyut değişkenleri için F-istatistik p-değeri % 5’ten büyük çıkmıştır. Bu nedenle, ikili karşılaştırmaya yönelik LSD testlerinin yapılmasına gerek duyulmamıştır. Çalışma süresine göre boyut değişken ortalamaları arasında anlamlı farklar söz konusu değildir.

Aylık Gelir Kriterine Göre Ortalama Farkları:

Gelir gruplarının boyut skor ortalamaları dağılımı varyans değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulgusu burada da söz konusudur. ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında ise, gelir düzeyine dayalı grupların ortalama değerleri arasındaki farkların, Psikopati boyutu dışındaki diğer tüm boyutlar için % 5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak önemli kabul edilemeyecekleri sonucuna ulaşılmaktadır

(Bkz. EK 5-E). Bu nedenle, sadece Psikopati boyutuna ilişkin olarak LSD post hoc testleri yapılmıştır.

Tablo 3.28.'te özet hale getirilmiş olan LSD testi bulguları ışığında, en yüksek iki gelir grubunun, 50001 – 65000 gelir grubuna göre ortalama bazda daha yüksek psikopati ortalamasına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.28. *Aylık Gelir Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	GRUP I	GRUP J	Ortalama Farkı (Grup I - Grup J)	p-değeri
PSIKOBOYUT	50000 ve daha az	50001 - 65000	-0.12127	0.830
	50000 ve daha az	65001 - 80000	-0.24778	0.663
	50000 ve daha az	80001 - 95000	-0.47143	0.415
	50000 ve daha az	95001 ve üzeri	-0.48039	0.402
	50001 - 65000	65001 - 80000	-0.12650	0.210
	50001 - 65000	80001 - 95000	-0.35015*	0.018
	50001 - 65000	95001 ve üzeri	-0.35912*	0.005
	65001 - 80000	80001 - 95000	-0.22365	0.153
	65001 - 80000	95001 ve üzeri	-0.23261	0.090
	80001 - 95000	95001 ve üzeri	-0.00896	0.959

*İstatistiksel olarak anlamlı

Ünvan Kriterine Göre Ortalama Farkları:

EK 5-F çıktıları dikkate alındığında, ünvana göre grup varyansları arasında istatistiksel olarak yine anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Tüm Levene test istatistiği p-değerleri 0.05'ten büyüktür. ANOVA testi bulgularına göre ise, sadece Psikopati boyutunda anlamlı ortalama farklarına ulaşılmıştır.

Ünvanı göre ortalama farklarını test etmek amacıyla gerçekleştirdiğimiz LSD testi sonuçları, aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Araştırma görevlileri ile diğer ünvan gruplarına dahil akademisyenlerin grup ortalamaları arasında, diğer gruplar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Ünvan yükseldikçe, söz konusu farklar mutlak bazda artış göstermektedir.

Tablo 3.29. Ünvan Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: LSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	GRUP I	GRUP J	Ortalama Farkı (Grup I – Grup J)	p-değeri
PSIKOBOYUT	Araştırma Görevlisi	Dr. Öğretim Üyesi	-0.23319*	0.034
	Araştırma Görevlisi	Doç. Dr.	-0.27588*	0.031
	Araştırma Görevlisi	Prof. Dr.	-0.33279*	0.004
	Dr. Öğretim Üyesi	Doç. Dr.	-0.04269	0.747
	Dr. Öğretim Üyesi	Prof. Dr.	-0.09960	0.406
	Doç. Dr.	Prof. Dr.	-0.05691	0.677

*İstatistiksel olarak anlamlı

İdari Görev Kriterine Göre Ortalama Farkları:

İdari görevi olan ve olmayan akademisyenlerin boyut ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti amacıyla yaptığımız bağımsız örneklem t-testi sonuçları EK 5-G’de yer almaktadır. Söz konusu bulgular ışığında, idari görevi olan akademisyen grubu ile idari görevi olmayan grup arasında boyut bazında istatistiksel olarak önemli ortalama farklarının mevcut olmadığına hükmedilmiştir.

Şu ana kadar yaptığımız karşılaştırmalar sonucunda, H₅ ve H₆ hipotezlerinin özellikle cinsiyet, yaş, medeni durum unvan ve gelir düzeyi gibi demografik değişkenler açısından kısmen destek buldukları tespit edilmiştir. Bahsi geçen değişkenlerin belli boyutlar için ortalama farkına sebebiyet verdikleri anlaşılmıştır. Örneğin, Psikopati boyut ortalamaları arasındaki farkların, cinsiyet ve yaş başta olmak üzere çoğu demografik değişken veya gruplandırma bağlamında anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır.

3.8. Regresyon Modelleri ve Bulgular

Boyut ortalama değişkenleri arasındaki muhtemel çoklu bağlantı durumlarının neden olabileceği katsayı tahmin hatalarını elimine edebilmek için, boyut ortalama değişkenleri arasındaki karşılıklı etki ilişkilerini inceleme noktasında basit lineer regresyon ve çoklu regresyon modelleri üretilmiştir. Daha önce de dile getirildiği üzere, model denklemlerinde herhangi bir demografik ayırıma izin verilmeksizin tüm gözlem

birimleri için ortak bir model sabiti ve eğim katsayı tahminleri kapsamaktadır. KKÖ boyut ortalamalarını içeren değişkenlerin her birinin modelde bağımlı değişken olarak yer almaları sağlanırken, BED boyut ortalamalarını içeren değişkenlerin her birine bağımsız değişken olarak yer alırken, bu şekilde BED değişkenlerinden KKÖ değişkenlerine doğru olan etkiler doğrusal bazda tespit edilmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde, BED boyut ortalamalarını içeren değişkenlerin her birinin modelde bağımlı değişken olarak yer alırken, KKÖ boyut ortalamaları değişkenlerinin her birinin bağımsız değişken olarak yer almaları sağlanmış ve böylelikle, KKÖ değişkenlerinden BED değişkenlerine doğru olan etkilerin doğrusal bazda tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tüm modeller için hata terimleri ile ilgili Otokorelasyon, Normal Dağılım ve Sabit Varyans spesifikasyon testleri de gerçekleştirilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, muhtemel spesifikasyon varsayım sorunlarına karşı dirençli standart hata hesaplamaları için HAC (Newey-West) kovaryans yöntemi tercih edilmiştir.

Bununla birlikte, Çok Seviyeli Regresyon tekniğinin olanaklı kıldığı LR testi yardımıyla hangi değişkenlerin KKÖ ve BED boyutları arasındaki etkileşimler üzerinde önemli etki meydana getirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. LR testinin alternatif hipotezi, “grup bazında değişen eğimli ve/veya değişen sabitli modellerin, ortak sabit ve eğim katsayısı içeren basit lineer modele kıyasla daha geçerli” oldukları yönündeki iddiadır. LR test istatistiği p-değerinin 0.05’ten büyük olması basit lineer modelin kullanılması gerektiğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, doğrusal olmayan model tasarımlarının tahminlerde bir fark yaratmadığı anlamı ortaya çıkar.

Model denklemlerinin genel formları, aşağıda yer almaktadır. GENEL MODEL (Denklem 2), ilgili tüm KKÖ veya BED boyut değişkenlerinin toplu olarak bağımsız değişken olarak kullanıldıkları regresyon modelini ifade ederken, BASİT MODEL (Denklem 1) tasarımı söz konusu boyutların her birinin tek bağımsız değişken olarak kullanıldıkları basit regresyon modellerine karşılık gelmektedir. Model denklemlerinde; Y notasyonu bağımlı değişkeni, X bağımsız değişkeni, β_0 model sabitini ve β_i notasyonu ise i kodlu bağımsız değişkene ait eğim parametresini temsil etmektedir.

$$BASİT MODEL: \quad \hat{Y} = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X \quad (1)$$

$$GENEL MODEL: \quad \hat{Y} = \hat{\beta}_0 + \sum_{i=1}^k \hat{\beta}_i X_i \quad (2)$$

3.8.1. Makyavelizm boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları

Genel ve basit regresyon modellerine ait bulgular Tablo 3.30.'da sunulmuştur. Tüm modellerin, F istatistiği p-değerine göre % 5 anlamlılık düzeyinde geçerli oldukları söylenebilir. Genel modelde bağımsız değişkenlerin VIF skorları oldukça yüksek (>5) hesaplanmıştır. Bu nedenle, bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu mevcuttur. Basit modellerdeki katsayı tahminleri daha geçerli olabilir.

Tüm modellerde, Sevgi-Saygı ve Adalet-Dürüstlük boyut değişkenleri için negatif katsayı tahmini yapılmış iken, İşbirliği boyut değişkeninin basit modellerdeki katsayı tahmin değerleri yine negatif olmuştur. Söz konusu tahminlerin hepsi % 5 anlamlılık düzeyinde önemli kabul edilebilirler. Ancak genel modelde pozitif olduğu görülen İşbirliği boyutu katsayı tahmini istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bulgular doğrultusunda, H_4 hipotezinin tüm BED değişkenleri için destek bulduğu anlaşılmaktadır. BED boyut skorları arttıkça, Makyavelizm ortalama skoru azalmaktadır. Bu etki, Adalet-Dürüstlük boyut değişkeni açısından daha belirgin iken, İşbirliği boyutu açısından nispi olarak daha zayıftır.

Tablo 3.30. Makyavelizm Düzeyi Tahmin Modelleri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: MAKYBOYUT	GENEL MODEL	BASİT MODELLER		
Değişken				
Model Sabiti	5.3544 (0.000)	5.4241 (0.000)	4.9727 (0.000)	3.6555 (0.000)
Sevg.SayBoyut	-0.2166 (0.011)	-0.5465 (0.000)	--	--
Adl.DrstBoyut	-0.3648 (0.000)	--	-0.4706 (0.000)	--
İsbirlBoyut	0.0273 (0.517)	--	--	-0.1163 (0.014)
Model Spesifikasyon Testleri				
Model Geçerlilik F İstatistiği (p-değeri)	72.7039 (0.000)	131.9602 (0.000)	200.8158 (0.000)	8.9323 (0.003)
R-kare	0.3853	0.2738	0.3646	0.0249
Ayarlı R-kare	0.3799	0.2717	0.3628	0.0221
Jarque-Bera Test İstatistiği (p-değeri)	6.6497 (0.036)	5.4299 (0.066)	7.9581 (0.019)	3.4545 (0.178)
Breusch-Godfrey LM Test İstatistiği (p-değeri)	0.5584 (0.455)	0.9673 (0.326)	0.4605 (0.498)	1.1833 (0.277)
White Test İstatistiği (p-değeri)	3.4923 (0.000)	28.8591 (0.000)	0.5999 (0.549)	33.4524 (0.000)
Genel Model VIF Skorları	Sevg.SayBoyut: 83.7 Adl.DrstBoyut: 24.3 İsbirlBoyut: 14.8			

*Katsayı tahminlerinin altında paramtez içerisinde yer alan değerler, anlamlılık seviyelerini gösteren çift kuyruk olasılıklardır (p-değeri).

Modellerin tahmin performansları, İşbirliği boyut değişkeninin kullanıldığı basit model haricindeki tüm modeller için nispeten yüksek hesaplanmıştır. Ancak bahsi geçen basit modelde tahmin performansı % 2.2 gibi oldukça düşük bir seviyededir. Diğer yandan; Jarque-Bera test istatistiği p-değerlerine göre, hata terimleri dağılımı genel model ile Adalet-Dürüstlük boyutunu kapsayan basit modelde normal dağılıma uygunluk göstermemektedir. Breusch-Godfrey LM test istatistiklerine ait p-değerleri dikkate alındığında, tüm modellerde otokorelasyon sorununa rastlanmadığı görülmüştür. White test istatistiği p-değerlerine göre ise, Adalet-Dürüstlük değişkeninin yer aldığı model dışındaki tüm modellerde değişen varyans sorununa hükmedilmiştir.

3.8.2. Narsizm boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları

Narsizm düzeyini temsil eden boyut değişkeninin tahmin edilmeye çalışıldığı basit ve çoklu regresyon modellerinin bulguları takip eden tabloda özet hale getirilmiştir. Tüm modeller % 5 anlamlılık düzeyinde genel geçerliliğe sahiptirler. Ancak genel modelde çok yüksek hesaplanan VIF skorları, bağımsız değişkenler arasında muhtemel çoklu doğrusal bağlantı sorununa işaret etmektedir. Bu nedenle, basit regresyon modellerindeki katsayı tahminleri daha geçerli kabul edilebilirler. Genel modelde istatistiksel olarak anlamsız ve pozitif katsayı tahmini yapılan Sevg.SayBoyut değişkeni, basit modelde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir katsayı tahminine sahiptir. Tüm basit regresyon modellerinde BED boyut değişkenleri negatif ve anlamlı katsayılara sahiptir. Dolayısıyla, H₄ hipotezi destek bulmuştur. BED boyut ortalaması yükseldikçe, Narsizm seviyesi azalmaktadır. Bu etkinin İşbirliği boyut değişkeni için nispeten daha belirgin olduğu görülebilir.

Genel modelin diğerlerine göre tahmin performansı daha yüksek çıkmıştır. İşbirliği Boyut değişkenini içeren basit modelin tahmin performansı genel model performansına yakın seyrederken, diğer BED boyut değişkenlerinin tahmin performansları göreceli olarak düşüktür. Bununla birlikte, tüm modellerde otokorelasyon sorunu gözlenmezken, modellerin çoğunda tüm modellerde değişen varyans sorununa rastlanmıştır. Son olarak, hata dağılımlarının genel model ve İşbirliği boyutuna dayalı basit model dışındaki diğer iki modelde normal dağılıma uygunluk göstermedikleri söylenebilir.

Tablo 3.31. Narsizm Düzeyi Tahmin Modelleri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: NARSBOYUT	GENEL MODEL	BASİT MODELLER		
Değişken				
Model Sabiti	4.1774 (0.000)	3.8588 (0.000)	3.8968 (0.000)	4.0486 (0.000)
Sevg.SayBoyut	0.1466 (0.186)	-0.1827 (0.024)	--	--
Adl.DrstBoyut	-0.2116 (0.029)	--	-0.2102 (0.003)	--
İsbirlBoyut	-0.2689 (0.000)	--	--	-0.2866 (0.000)
Model Spesifikasyon Testleri				
Model Geçerlilik F İstatistiği (p-değeri)	23.3097 (0.000)	9.6685 (0.002)	23.8735 (0.000)	53.5823 (0.000)
R-kare	0.1673	0.0269	0.0636	0.1328
Ayarlı R-kare	0.1601	0.0241	0.0612	0.1303
Jarque-Bera Test İstatistiği (p-değeri)	2.6466 (0.266)	6.1025 (0.047)	14.1189 (0.001)	1.8343 (0.399)
Breusch-Godfrey LM Test İstatistiği (p-değeri)	0.7014 (0.403)	0.0605 (0.806)	0.7016 (0.403)	0.0132 (0.909)
White Test İstatistiği (p-değeri)	18.1774 (0.000)	29.4249 (0.000)	45.9186 (0.000)	8.7323 (0.000)
Genel Model VIF Skorları	Sevg.SayBoyut: 133.2 Adl.DrstBoyut: 91.7 İsbirlBoyut: 22.8			

*Katsayı tahminlerinin altında parametre içerisinde yer alan değerler, anlamlılık seviyelerini gösteren çift kuyruk olasılıklardır (p-değeri).

3.8.3. Psikopati boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları

Tablo 3.32.'deki bulgulardan da anlaşılacağı üzere; genel model VIF skorlarının yine yüksek hesaplanmış olması çoklu doğrusal bağlantı sorununun varlığına işaret etmekte olup, % 5 anlamlılık düzeyi için tüm modeller çalışmaktadır. Genel modelde Sevg.SayBoyut değişkeni dışında kalan tüm değişkenler, pozitif bir katsayı değerine sahiptir. İşbirliği boyut değişkeninin pozitif katsayı tahmini istatistiksel olarak anlamlı değildir. Basit modellerde ise BED boyut değişkenlerinin hepsi için negatif ve anlamlı katsayı tahminleri elde edilmiştir. İlgili BED boyut değişkeninin değeri yükseldikçe Psikopati düzeyinin azalması öngörülmektedir. Bu negatif etki, beklendiği üzere Sevg.SayBoyut değişkeninin için daha bariz iken, marjinal etkinin en az olduğu değişken,

İsbirlBoyut değişkeni olmuştur. Bu bulgular, H₄ hipotezinin desteklenmesi anlamını taşımaktadır.

Genel model ve Sevg.SayBoyut değişkenine dayalı basit model birbirine yakın ve oldukça yüksek tahmin performansına sahiptirler. Tahmin performansının en düşük olduğu basit model ise, İşbirliği boyut değişkeni ile ilgili olandır. Diğer yandan, Sevg.SayBoyut değişkenine dayalı basit model dışındaki tüm modellerde hata terimlerinin normal dağılımına hükmedilememiştir. Sadece Adl.DrstBoyut ve İşbirlBoyut değişkenlerinin yer aldığı basit modellerde otokorelasyon sorununa rastlanmamıştır. Ek olarak, IsbirlBoyut değişkeninin kapsandığı basit model dışında kalan tüm modellerin, değişen varyans sorunu yaşamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.32. Psikopati Düzeyi Tahmin Modelleri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: PSIKOBOYUT	GENEL MODEL	BASİT MODELLER		
Değişken				
Model Sabiti	5.1234 (0.000)	5.1333 (0.000)	3.4918 (0.000)	2.8827 (0.000)
Sevg.SayBoyut	-0.8209 (0.000)	-0.6969 (0.000)	--	--
Adl.DrstBoyut	0.1228 (0.023)	--	-0.3024 (0.000)	--
İsbirlBoyut	0.0173 (0.682)	--	--	-0.1499 (0.007)
Model Spesifikasyon Testleri				
Model Geçerlilik F İstatistiği (p-değeri)	84.1981 (0.000)	241.6172 (0.002)	56.0243 (0.000)	13.7976 (0.000)
R-kare	0.4206	0.4084	0.1380	0.0379
Ayarlı R-kare	0.4156	0.4067	0.1355	0.0352
Jarque-Bera Test İstatistiği (p-değeri)	6.6541 (0.036)	5.8353 (0.054)	30.8239 (0.000)	9.4314 (0.009)
Breusch-Godfrey LM Test İstatistiği (p-değeri)	7.8208 (0.006)	8.0136 (0.005)	3.3440 (0.068)	1.1613 (0.282)
White Test İstatistiği (p-değeri)	1.3544 (0.208)	0.8177 (0.442)	0.3954 (0.674)	5.5694 (0.004)
Genel Model VIF Skorları	Sevg.SayBoyut: 70.2 Adl.DrstBoyut: 34.4 İsbirlBoyut: 19.7			

*Katsayı tahminlerinin altında paramtez içerisinde yer alan değerler, anlamlılık seviyelerini gösteren çift kuyruk olasılıklardır (p-değeri).

3.8.4. Sevgi-saygı boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları

Tablo 3.33.'daki model sonuçlarına göre, Sevg.SayBoyut değişkeninin açıklandığı regresyon modellerinin hepsi % 5 anlamlılık düzeyinde genel geçerliliğe sahiptir. Ancak genel model VIF istatistikleri yüksek hesaplanmıştır. Üretilen tüm modellerde KKÖ boyutlarına ait katsayı tahminleri negatif değer almıştır. Genel modelde Narsizm boyut değişkeni için hesaplanan katsayı tahmini dışında tüm katsayı değerleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. KKÖ değişken değerlerindeki artışların, Sevg.SayBoyut değerinde bir azalma meydana getirecekleri öngörülmüştür. Bu bulgu, H₃ hipotezini tüm KKÖ boyut değişkenleri açısından desteklemektedir.

Tablo 3.33.Sevgi-Saygı Düzeyi Tahmin Modelleri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: SEVG.SAYBOYUT	GENEL MODEL	BASİT MODELLER		
Değişken				
Model Sabiti	5.8661 (0.000)	5.5551 (0.000)	4.3700 (0.000)	5.3195 (0.000)
MakyBoyut	-0.2151 (0.001)	-0.5010 (0.000)	--	--
NarsBoyut	-0.0426 (0.222)	--	-0.1471 (0.000)	--
PsikoBoyut	-0.4636 (0.000)	--	--	-0.5860 (0.007)
Model Spesifikasyon Testleri				
Model Geçerlilik F İstatistiği (p-değeri)	94.3177 (0.000)	131.9602 (0.002)	9.6685 (0.002)	241.6172 (0.000)
R-kare	0.4485	0.2738	0.0269	0.4084
Ayarlı R-kare	0.4437	0.2717	0.0241	0.4067
Jarque-Bera Test İstatistiği (p-değeri)	19.1850 (0.000)	191.5667 (0.000)	59.3218 (0.000)	3.8024 (0.149)
Breusch-Godfrey LM Test İstatistiği (p-değeri)	5.5971 (0.019)	0.5818 (0.446)	0.6379 (0.425)	6.5083 (0.011)
White Test İstatistiği (p-değeri)	6.5060 (0.000)	0.1869 (0.830)	28.2702 (0.000)	6.8491 (0.001)
Genel Model VIF Skorları	MakyBoyut:31.8 NarsBoyut: 10.3 PsikoBoyut: 17.9			

*Katsayı tahminlerinin altında parametiz içerisinde yer alan değerler, anlamlılık seviyelerini gösteren çift kuyruk olasılıklardır (p-değeri).

Modellerin tahmin performansları kıyaslandığında en yüksek iki performansın genel modele ve Psikopati boyut değişkeninin açıklayıcı olarak kullanıldığı basit modele ait olduğu anlaşılmaktadır. En düşük tahmin performansı ise NarsBoyut değişkenine dayalı basit modele aittir.

Psikopati boyutunu kullanan basit model dışındaki tüm modellerde, hata terimleri normal dağılmamaktadır. Ayrıca söz konusu bu basit model ve genel model için otokorelasyon sorununa hükmedilmiştir. MakyBoyut değişkenini kapsayan basit model dışındaki tüm modellerde değişen varyans sorunu mevcuttur.

3.8.5. Adalet-dürüstlük boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları

Aşağıda yer alan tablo bulgularından hareketle, tüm modellerin genel geçerliliğe sahip oldukları söylenebilir. Ancak VIF istatistikleri yine yüksek hesaplanmıştır. Bu nedenle, basit model tahminleri daha güvenilirlerdir. Tüm modellerde KKÖ değişkenleri için negatif katsayı değerleri tahmin edilirken, genel modelde yer alan NarsBoyut ve PsikoBoyut değişken katsayı tahminleri dışındaki tüm eğim tahminleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular H_3 hipotezini destekler niteliktedir. KKÖ boyut değerleri arttıkça, Adl.DrstBoyut skorunun azalacağı öngörülmektedir. Bu ters yönlü etkinin MakyBoyut değişkeni için en belirgin düzeyde olduğu, göreceli olarak en düşük marjinal etkinin ise NarsBoyut değişkeninden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Modellerin tamamında değişen varyans sorunu mevcut olup, genel model ve MakyBoyut değişkenine dayalı basit model dışındaki modellerde hata terimleri dağılımı normal dağılıma uygunluk göstermemektedir. Hiçbir modelde otokorelasyon olgusuna rastlanmamıştır. Genel modelin ve MakyBoyut değişkenine dayalı basit modelin tahmin performansları diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. En düşük tahmin performansı, NarsBoyut değişkeninin açıklayıcı olarak kullanıldığı basit model olmuştur.

Tablo 3.34. Adalet-Dürüstlük Düzeyi Tahmin Modelleri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: ADL.DRSTBOYUT	GENEL MODEL	BASİT MODELLER		
Değişken				
Model Sabiti	6.4685 (0.000)	6.1255 (0.000)	4.5334 (0.000)	4.6777 (0.000)
MakyBoyut	-0.7070 (0.000)	-0.7746 (0.000)	--	--
NarsBoyut	-0.1381 (0.058)	--	-0.3038 (0.003)	--
PsikoBoyut	-0.0544 (0.387)	--	--	-0.4564 (0.007)
Model Spesifikasyon Testleri				
Model Geçerlilik F İstatistiği (p-değeri)	70.5594 (0.000)	200.8158 (0.000)	23.8735 (0.000)	56.0243 (0.000)
R-kare	0.3782	0.3646	0.0639	0.1380
Ayarlı R-kare	0.3729	0.3628	0.0612	0.1355
Jarque-Bera Test İstatistiği (p-değeri)	0.2276 (0.893)	0.4607 (0.794)	51.1389 (0.000)	11.0957 (0.000)
Breusch-Godfrey LM Test İstatistiği (p-değeri)	0.5479 (0.460)	0.0732 (0.787)	1.4484 (0.230)	1.8286 (0.177)
White Test İstatistiği (p-değeri)	7.7008 (0.000)	11.4257 (0.000)	37.2931 (0.000)	9.8907 (0.000)
Genel Model VIF Skorları	MakyBoyut: 37.0 NarsBoyut: 26.9 PsikoBoyut: 12.9			

*Katsayı tahminlerinin altında parametiz içerisinde yer alan değerler, anlamlılık seviyelerini gösteren çift kuyruk olasılıklardır (p-değeri).

3.8.6. İşbirliği boyutunun bağımlı değişken olarak kullanıldığı model sonuçları

Model sonuçları takip eden tabloda verilmiştir. Genel model VIF değerlerinin yüksekliği yine muhtemel çoklu doğrusal bağlantı sorununu göstermektedir. Buna karşın, tüm modeller için genel geçerlilikten bahsedilebilmektedir. KKÖ boyut değişkenlerinin katsayıları tüm basit modellerde negatif ve anlamlı iken, genel modelde NarsBoyut değişkeni katsayı tahmini negatif ve anlamlıdır. Negatif olan genel model PsikoBoyut katsayısı, % 5 seviyesinde anlamsız çıkmıştır. Yine istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan MakyBoyut genel model katsayısının işareti ise pozitifdir. Özellikle basit modellerde elde edilen katsayı bulguları H₃ hipotezini tüm KKÖ değişkenleri için desteklemektedir. Özetle, KKÖ değişken değerlerinin artışı, işbirliği boyut değerinde

azalmaya neden olmaktadır. Ters yönlü bu etki, NarsBoyut değişkeni için daha belirgindir.

Modellerin tahmin gücü, önceki modellerle karşılaştırıldığında nispeten daha düşüktür. Genel model ve NarsBoyut bazlı basit model göreceli olarak daha yüksek bir tahmin başarısı elde ederken, diğer iki basit modelin tahmin başarısı çok düşük olmuştur. Diğer yandan, tahmin hatalarının dağılımı tüm modellerde normal dağılıma yaklaşım göstermektedir. Hiçbir modelde otokorelasyon sorunu tespit edilmemiş olup, buna karşın tüm modellerde değişen varyans sorunu gözlenmiştir.

Tablo 3.35. İşbirliği Düzeyi Tahmin Modelleri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN: ISBIRLBOYUT	GENEL MODEL	BASİT MODELLER		
Değişken				
Model Sabiti	4.9744 (0.000)	3.8573 (0.000)	4.6104 (0.000)	3.7632 (0.000)
MakyBoyut	0.0242 (0.834)	-0.2140 (0.043)	--	--
NarsBoyut	-0.4433 (0.000)	--	-0.4633 (0.000)	--
PsikoBoyut	-0.2102 (0.063)	--	--	-0.2530 (0.007)
Model Spesifikasyon Testleri				
Model Geçerlilik F İstatistiği (p-değeri)	21.3974 (0.000)	8.9323 (0.003)	53.5823 (0.000)	13.7977 (0.000)
R-kare	0.1557	0.0249	0.1328	0.0379
Ayarlı R-kare	0.1485	0.0221	0.1303	0.0352
Jarque-Bera Test İstatistiği (p-değeri)	3.2361 (0.198)	4.9083 (0.086)	1.8001 (0.407)	5.8180 (0.055)
Breusch-Godfrey LM Test İstatistiği (p-değeri)	0.5139 (0.474)	1.1663 (0.281)	0.7784 (0.378)	1.0055 (0.317)
White Test İstatistiği (p-değeri)	5.9559 (0.000)	15.9155 (0.000)	6.4108 (0.002)	3.0544 (0.048)
Genel Model VIF Skorları	MakyBoyut: 56.2 NarsBoyut: 22.3 PsikoBoyut: 29.4			

*Katsayı tahminlerinin altında parametiz içerisinde yer alan değerler, anlamlılık seviyelerini gösteren çift kuyruk olasılıklardır (p-değeri).

3.9. Demografik Değişkenlerin KKÖ – BED Etkileşimleri Üzerindeki Etkilerinin Sınanması

Çok seviyeli karışık etki modelleri ile entegre LR testi kullanılarak elde ettiğimiz genel bulgular EK 6’da yer verilen iki tablo içerisinde (A ve B) özet hale getirilmişlerdir. Söz konusu testlerde genel model tasarımı esas alınmış ve demografik sınıflandırmaların eğim ve/veya sabit tahminlerinde önemli bir fark oluşturup oluşturmadıkları irdelenmiştir. Testin sıfır hipotezi “ortak sabit ve ortak eğim katsayı tahminlerini içeren doğrusal modelin yeterliliği” yönündeki iddia olduğu için, LR test istatistik p-değerinin % 5’ten küçük hesaplandığı durumlarda “değişen sabit ve/veya değişen eğim katsayı tahminlerinin yer alacağı çok seviyeli modellerin üstünlüğü”ne hükmedilmektedir. Tablolarda hesaplanan test istatistik değerleri ve çift kuyruk olasılıkları (p-değeri) dikkate alındığında, H_7 hipotezinin bazı durumlarda destek bulduğu söylenebilir.

KKÖ boyut değişkenlerinin bağımlı değişken olarak kullanıldığı tüm modellerde cinsiyet sınıflandırmasına dayalı olarak üretilecek değişen sabit ve/veya eğimli modellerin daha başarılı olabilecekleri yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Bununla birlikte, Psikopati boyutunun açıklandığı modellerde yaş, medeni durum, aylık gelir düzeyi ve ünvana dayalı sınıflandırmalar ışığında üretilecek değişen sabit ve/veya değişen eğim tahminlerinin, tahmin performansında olumlu değişim meydana getirmeleri beklenebilir.

Bağımlı değişken olarak BED boyut değişkenlerinin kullanıldığı modellerde cinsiyet değişkenine dayalı demografik ayrımlamanın, tahmin performanslarında belirgin bir etki yaratmayacağı söylenebilir. Sevg.SayBoyut değişkeninin açıklandığı modelde akademik ünvan bazlı yapılacak değişen sabit ve/veya değişen eğim tahminlerinin model performansları üzerinde etkili olabileceği anlaşılırken, IsbirlBoyut değişkeninin bağımlı değişken olduğu modellerde sabit ve eğim tahminlerinin yaş, ünvan ve aylık gelir düzeyine göre değiştirilmesi halinde tahmin performanslarının önemli düzeyde ve olumlu yönde değişim gösterebilecekleri öngörülmektedir.

3.10. Araştırma Hipotezleri Açısından Genel Bir Değerlendirme

Araştırmamızın odağındaki hipotezlerin ilki (H1: KKÖ boyutları ile BED boyutları arasında ters yönlü ve anlamlı ilişkiler mevcuttur), tüm KKÖ ve BED boyutları için destek bulmuş olup, söz konusu ikili ilişkilerin genellikle düşük veya orta düzeyde güçlü ve negatif oldukları belirlenmiştir. KKÖ/BED boyutlarının kendi aralarındaki ilişkilerin anlamlı ve pozitif olduğu yönündeki H2 hipotezi de tüm durumlarda mevcut bulgularla desteklenmiştir. KKÖ boyutlarının kendi aralarında ve BED boyutlarının da kendi aralarında pozitif ve düşük veya orta seviyede güçlü ilişkiler sergiledikleri gözlenmiştir.

Regresyon modellerimizde hesaplanan parametre katsayı tahminlerinin işaretleri, KKÖ boyut değişkenlerinin BED boyut değişkenlerini ve aynı şekilde BED değişkenlerinin KKÖ değişkenlerini ters yönde etkilediklerini göstermiştir. Katsayı tahminlerinin % 5 anlamlılık düzeyinde önemli oldukları da elde edilen diğer bir bulgudur. Dolayısıyla, H3 ve H4 hipotezleri özellikle basit regresyon model sonuçları ışığında desteklenmiştir.

KKÖ ve BED boyut değişkenlerinin her biri için demografik değişken sınıflandırmaları ışığında gerçekleştirilen ortalama karşılaştırma testleri, H5 ve H6 hipotezlerinin bazı durumlarda desteklendiği tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeninin, İşbirliği boyutu dışındaki tüm BED boyutları ve tüm KKÖ boyutları için önemli ortalama farklarına yol açmıştır. Yaş sınıflandırmasının ise İşbirliği ve Psikopati boyutları açısından önemli bir fark oluşturdukları gözlenirken; medeni durum, gelir düzeyi ve ünvan değişkenlerine dayalı demografik ayrımların ise sadece Psikopati boyutu için anlamlı ortalama farkı yarattıkları görülmüştür. Buna karşın, çalışma süresi ve idari görev sahipliği değişkenleriyle ilgili demografik ayrımların hiçbir boyut özelinde anlamlı bir ortalama farkı meydana getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çok Seviyeli Regresyon LR testi bulgularımız dikkate alındığında, H7 hipotezinin yine belli durumlarda desteklenebildiği anlaşılmıştır. Cinsiyete dayalı sınıflandırmanın KKÖ boyutlarının açıklandığı tüm modeller için önem arz ettiği, buna karşın BED boyutlarının tahmin edildiği modellerde belirleyici olmadığı tespit edilmiştir. Yaş, gelir düzeyi ve ünvan bazlı sınıflandırmaların hem Psikopati hem de İşbirliği boyutu açısından önem arz ettikleri, medeni duruma dayalı ayrımlamanın ise Psikopati boyutunu açıklayan modelde belirleyici olabileceği öngörülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada elde edilen hipotez sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 36. *Araştırma Hipotez Sonuçları*

H₁: Karanlık Kişilik Özellikleri ile Bireysel Etik Değerler arasında ters yönlü ve anlamlı ilişkiler mevcuttur.	Destek bulmuştur
H₂: Karanlık Kişilik Özelliklerin/Bireysel Etik Değerlerin kendi aralarındaki ilişkiler anlamlı ve pozitifdir.	Destek bulmuştur
H₃: Karanlık Kişilik Özelliklerinin Bireysel Etik Değerler üzerinde, anlamlı ve ters yönlü etkileri vardır.	Destek bulmuştur
H₄: Bireysel Etik Değerlerin Karanlık Kişilik Özellikleri üzerinde anlamlı ve ters yönlü etkileri vardır.	Destek bulmuştur
H₅: Demografik değişken bazında Karanlık Kişilik Özellikleri arasında anlamlı farklar mevcuttur.	Kısmen destek bulmuştur
H₆: Demografik değişken bazında Bireysel Etik Değerler arasında anlamlı farklar mevcuttur.	Kısmen destek bulmuştur
H₇: Demografik değişkenler, Karanlık Kişilik Özellikler ve Bireysel Etik Değerler arasındaki etkileşimler üzerinde, anlamlı bir fark yaratmaktadır.	Kısmen destek bulmuştur

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireylerin etik değerlerini ve davranışlarını etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bu faktörlerden en önemlilerinden biri kişilik özellikleridir. Kişilik özellikleri denince akla genellikle beş faktör kişilik özellikleri vb. tanımlamalar gelmektedir. Ancak literatüre 2002 yılında karanlık üçlü olarak giren makyavelizm, narsizm ve psikopatiden oluşan karanlık kişilik özellikleri, çoğunlukla kişiliğin aydınlık tarafına odaklanılarak ihmal edilmiştir. Bu çalışmada karanlık kişilik özellikleri ile bireysel etik değerler arasındaki etkileşim incelenirken aynı zamanda karanlık kişilik özellikleri ve bireysel etik değerlerin demografik değişkenlere göre incelenerek, etik konusuna ilgi duyan iş dünyasına ve literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen analizler neticesinde; makyavelizm, narsizm ve psikopati ile sevgi-saygı, adalet-dürüstlük ve işbirliği arasında anlamlı ters yönlü bir ilişki olduğu ve makyavelizm, narsizm ve psikopatinin sevgi-saygı, adalet-dürüstlük ve işbirliğini anlamlı ve ters yönlü etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların nedenleri sırasıyla üç alt boyut makyavelizm, narsizm ve psikopati olarak sınıflandırılarak yorumlanmıştır.

Makyavelist bireylerin, manipülasyon ve stratejiye dayalı ilişkiler kurduklarından dolayı sevgi ve saygı gibi duygusal etik değerlere uzak durdukları söylenebilir. Başarıya giden yolda herşey mübahtır bakış açıları nedeniyle adalet ve dürüstlük gibi kavramlardan çok amaçlarına öncelik verdikleri gözlenmiştir. Çıkar odaklı yaklaşımlarının ise güven ortamını zedeleyerek karşılıklı güvene dayalı bir süreç olan işbirliğini olumsuz etkileyebilir. Araştırmamızda elde edilen bu sonuçlar literatürde yer alan Barnett ve Thompson (1985), Mealey (1995) ve Spierings (2013)'in çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Karanlık kişilik özelliklerinden işbirliği yapma ihtimali en yüksek olan buna karşın en güvenilmez olanlarında makyavelistler olduğu söylenebilir. Çünkü makyavelizm, bireysel etik değerlerin üç boyutunuda negatif etkilemekle beraber, en çok adalet ve dürüstlüğü en az ise işbirliğini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde makyavelizmin, psikopati ve narsizme göre işbirliği ile daha düşük negatif ilişkisi, adalet dürüstlük ile ise daha fazla negatif ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak makyavelistlerin başarıya giden yolda her şey mübahtır bakış açısıyla narsist ve psikopatlara göre daha faydacı düşünebilmelerinden kaynaklı olduğu, yani çıkarları için daha faydalı olaksa adalet ve dürüstlüğe çok önem vermedikleri ve işbirliği yapabilecekleri düşünülmektedir.

Narsist bireyler benmerkezci davranışları nedeniyle başkalarının duygularına duyarsız kalabilirler, bu da sevgi-saygı duygularını olumsuz etkilemektedir. Kendilerini üstün gören narsist bireyler, adil davranma ve dürüstlük gibi normlara uymakta zorlanabilirler. Bencil ve başarıyı sahiplenme eğiliminde olan narsist bireyler ortak hedeflerden uzaklaşabilirler, bunun sonucunda da doğası gereği ortak hareket edebilme ve paylaşım gerektiren işbirliğinin negatif etkilendiği söylenebilir. Araştırma bulgularına göre işbirliği ile en düşük negatif ilişki narsizm ile gözlenmiştir. Bunun nedeni olarak ise narsistlerin benmerkezci ve kendilerini üstün görme eğilimlerinin diğer karanlık kişilik özelliklerinden daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Psikopati düzeyi yüksek bireylerde görülen, empati eksikliği ve duyarsızlık sevgi ve saygı gibi değerlere bağlanmayı zorlaştırırken, suçluluk ve vicdan eksikliği bu bireylerin adalet ve dürüstlük gibi normatif değerlere uymasını engeller. Saldırganlık ve empati eksikliği gibi özelliklerinde söz konusu bireylerin işbirliği kurmalarını zorlaştırdığı düşünülmektedir. Analiz sonucunda bir başka bulgu ise sevgi ve saygı ile en fazla negatif ilişkinin psikopati ile bağlantılı olduğudur. Bunun nedeni ise literatürde LeBreton, Shiverdecker ve Grimaldi (2018)'nin de belirttiği gibi karanlık kişilik özelliklerinin en toksik unsurunun psikopati olmasıdır.

Karanlık kişilik özelliklerinin ve bireysel etik değerlerin kendi içlerindeki alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkilerin varlığı, her iki kavram kümesi içinde yer alan alt boyutların birbiriyle tutarlı bir yapıda hareket ettiğini ve bu yapıların birbirini tamamlayıcı veya destekleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, makyavelizm ile narsizm arasındaki yüksek ve pozitif korelasyon, karanlık kişilik özelliklerinin ortak bir davranış eğilimi taşıdığını gösterirken, adalet-dürüstlük ile sevgi-saygı arasındaki pozitif ilişki etik değerlerin bütüncül bir yapıda olduğu ifade edilebilir.

Bireysel etik değerlerin karanlık kişilik özellikleri üzerinde anlamlı ve ters yönlü etkileri bireysel etik değerlerin üç alt boyutu için analiz edilmiş ve sevgi-saygı, adalet-dürüstlük işbirliğinin; makyavelizm, narsizm ve psikopatiji anlamlı ve ters yönlü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların nedenleri sırasıyla üç alt boyut (sevgi-saygı, adalet-dürüstlük ve işbirliği) için şu şekilde açıklanabilir.

Sevgi ve saygı gibi bireylerin iyi oluşlarına etkisi olduğu düşünülen değerlerdeki değişim nedeniyle, manipülasyon ve çıkar odaklı makyavelistlik, kendini başkalarından

üstün gören narsistlik ve saldırganlık gibi psikopatik davranışlar ters yönlü etkilenmektedir.

Adalet ve dürüstlük gibi kavramların ahlaki değerlerin gelişimini etkilemesi nedeniyle adalet ve dürüstlük düzeyi yükseldikçe bireylerin aldatıcı ve her şeyi mübah gören stratejik davranışlarının azaldığı gözlenmiştir. Üstünlük taslamaktan ve benmerkezcilikten uzaklaştıkları, vicdansızlık ve başkalarına karşı empati gösterememe gibi davranışları baskıladıkları da söylenebilir.

İşbirliği kavramının güven temelli ilişkilere dayanması nedeniyle bu konuya önem veren bireylerin, manipülasyona dayalı ilişkilerden, benmerkezci ve empati yoksunu saldırgan davranışlardan uzak durmaları beklenmektedir.

Demografik değişken bazında karanlık kişilik özellikleri arasında anlamlı farklar cinsiyet değişkenine göre; erkeklerin psikopati ve makyavelizm düzeyleri daha yüksek çıkarken kadınların narsizm düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu literatürde Özcihan (2014)'ın erkeklerin daha makyavelist olduğu bulgularla ve Kayak (2024)'ın erkeklerin kadınlara göre makyavelizm ve psikopati düzeylerinin daha yüksek olduğu sonuçlarla örtüşmektedir. Yaş, medeni durum, gelir düzeyine ve ünvana göre, karanlık kişilik özelliklerinden sadece psikopati boyutu için anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Demografik değişkenler bazında bireysel etik değerler arasında anlamlı ortalama farklar sadece cinsiyet ve yaş değişkeninde görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre, kadınların sevgi-saygı ve adalet-dürüstlük düzeyleri erkeklerden daha yüksek tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Çetinkaya (2017) 'nın kadınların etik değerlerinin daha yüksek olduğu yönündeki bulgularıyla örtüşmektedir.

Demografik değişkenlerden cinsiyet, karanlık kişilik özelliklerinin bağımlı değişken olduğu modellerin hepsinde karanlık kişilik özellikleri ve bireysel etik değerler arasındaki etkileşimler üzerinde anlamlı bir fark yaratırken, bireysel etik değerlerin bağımlı değişken olduğu durumlarda ise anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Yaş, medeni durum, aylık gelir ve unvan değişkenlerinin ise psikopati ve işbirliği boyutlarının bağımlı değişken olduğu durumlarda anlamlı bir fark yarattığı tespit edilmiştir.

Bilişim teknolojilerinin hızla geliştiği günümüz koşullarında örgütlerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek hatta yaşamlarını devam ettirebilmeleri için etik konularına gerekli önemi vermeleri gerekmektedir. Çünkü teknolojiadaki gelişmeler yüzünden örgütlerin karşılaştığı etik problemler pek çok olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Örgütler, etik problemlerle karşılaşmamak için etik değerleri yüksek bireylerle çalışmak istiyorlarsa, çalışmanın tespitlerinden anlaşılacağı üzere, personel alımlarında veya kademe yükseltmelerinde kişilik özelliklerine gerekli önemi vermeleri önerilmektedir.

Karanlık kişilik özelliklerinin anlaşılması zor olduğundan dolayı, gelecekte yapılacak ilgili araştırmalar nitel yöntemlerle desteklenerek karanlık kişilik özelliklerinin daha derinlemesine incelenmesi uygun olacaktır. Akademisyenler özelinde yapılan bu araştırma farklı sektörlerdeki çalışanlar üzerinde de uygulanabilir. Bununla birlikte, kültürel değişkenlerin etkilerini gözlemleyebilmek için uluslararası bazda karşılaştırmalı araştırmaların yapılması da literatüre katkı sağlayacaktır.

Personel seçim tekniklerinde kişilik iş uyumunun yapılması ve terfilerde karanlık kişilik özellikleri veya bu bağlamda (kötü) itici olduğu düşünülen bencillik, kendine düşkünlük, kendini koruma güdüsünün yüksekliği ve hassasiyetsizlik gibi istenmeyen kişilik özelliklerine yatkınlığın önemsenmesi gerekebilir. Çünkü karanlık kişilik özellikleri örgütlerdeki insan ilişkilerini olumsuz etkileyerek son yıllarda giderek yaygınlaşan mobbing vb. istenmeyen davranışları arttırabilir. Bu gibi etik dışı davranışlardaki artış da örgütlerde motivasyon, takım çalışması ve çalışan devir hızını vs. olumsuz etkileyebilir.

Üst düzey yöneticilerin, özellikle orta ve alt düzey yöneticiler olmak üzere doğru yere doğru eleman yerleştirmesi önemlidir. Çünkü herkes yönetici olamaz, yöneticilik; bilgi, karar verme ve insan ilişkileri üzerine kurulmuştur. Eğer insan ilişkileri konusunda toksik davranışlar gösteriliyorsa örgütün başarısı ve verimliliği de olumsuz etkilenebilecektir.

Etik dışı davranışlar veya başka bir ifadeyle istenmeyen kötü davranışlar gösterme eğilimi yüksek olan karanlık kişiliklerine yatkın bireyleri etkilemek amacıyla, örgüt iklimi, grup çalışmaları, stres yönetim eğitimleri vs. kullanılması önerilmektedir. Çünkü yüksek stres düzeyi bireylerde olumsuz ve etik dışı davranışları tetikleyebilir. Bu bağlamda, düşük stres düzeyine sahip olumlu bir örgüt iklimi, bu tür kişilik özelliklerine sahip bireylerin sergileyebileceği olumsuz davranışların önlenmesinde etkili olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma ile karanlık kişilik özellikleri ile bireysel etik değerler arasında ilişki olduğu ve karanlık kişilik özelliklerinin bireysel etik değerleri ters yönlü etkilediği tespit edilmiştir. Buradan hareketle etik değerlere hassasiyet gösteren örgütlerin karanlık kişilik özelliklerine gerekli önemi vermeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağralı-Ermiş, S., Şahin, M. Y., & Demirus, B. (2018). Kısa Karanlık Üçlü (SD3) Envanteri'nin Türk örnekleme uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 138-156.
- Aydın, M. (2006). Çalışanların Demografik Özellikleri ve Bireysel Etik Değerleri Arasındaki İlişki: Kamu Sektöründe Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2006.
- Akhtar, S., & Thompson, J. A. (1982). Overview: Narcissistic Personality Disorder. *American Journal of Psychiatry*, 139(1), 12-20.
- Ardıç, M. (2019). *Modernite ve bencillik* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Konya.
- Aristoteles. (2019). *Magna Moralia: Erdemler ve Kötü Huylar* (Y. Gurur Sev, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Arslan, M., & Berkman, Ü. (2009). *Dünyada ve Türkiye'de iş etiği ve etik yönetimi*. Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD).
- Barnett, M. A., & Thompson, S. (1985). The Role Of Perspective Taking And Empathy In Children's Machiavellianism, Prosocial Behavior, And Motive For Helping. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 146(3), 295–305.
- Babiak, P., & Hare, R. D. (2006). *Snakes in Suits: When Psychopaths Go to Work*. Harper Collins.
- Bentham, J. (1789). *An introduction to the principles of morals and legislation*. Clarendon Press.
- Boone, B. (2019). *Etik 101*. İstanbul: Say Yayınları.
- Bulkan, S. (2017). The Psychopathic Manager Behaviour And The Employee Workplace Deviance: The Mediating Role Of Revenge Motive; The Moderating Roles Of Core Self-Evaluations And Attitude Importance. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Byars, S. M., & Stanberry, K. (2018). *Business Ethics*. Houston, TX: OpenStax.

- Buzina, N. (2012). Psychopathy-historical controversies and new diagnostic approach. *Psychiatria Danubina*, 24(2), 134-142.
- Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007). The Narcissistic Self: Background, An Extended Agency Model, and Ongoing Controversies. In C. Sedikides & S. Spencer (Eds.), *Frontiers in Social Psychology: The Self* (pp. 115-138). Psychology Press.
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.
- Cevizci, A. (2002). *Etiğe Giriş* (1. Baskı b.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2014). *Etik: Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Chatterjee, A., & Hambrick, D. C. (2007). It's all about me: Narcissistic chief executive officers and their effects on company strategy and performance. *Administrative Science Quarterly*, 52, 351-386.
- Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies of Machiavellianism*. London: Academic Press.
- Çap, S. (2018). Gül Dışındaki Çiçeklerle İlgili Rivayetlerin Tahlil ve Tenkidi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 18(2), 305-331.
- Çetinkaya, B. D. (2017). *Bireysel etik değerlerin örgütsel bağlılık kapsamında whistleblowing (bilgi sızdırma) davranışı üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Elibol, M. Ö. (2021). Erdem Etiği - Aristoteles ve Alasdair MacIntyre Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı.
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 11-17.
- Erdoğan, B. (2018). Karanlık üçlü kişilik özelliklerine sahip üniversite öğrencileriyle kendine zarar verme davranışı gösterenlerin saldırganlık ve risk alma davranışlarının karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.

- Filosa, (2017). Tratti antisociali in un gruppo di giovani adulti. Narcisismo, Machiavellismo e psicopatia (Dark Triad) in relazione alla struttura di personalit  a sei dimensioni e al tratto Intelligenza emotiva.
- Frankena, W. (2007). *Etik* (A. Aydın,  ev.). Ankara:  mge Kitabevi Yayınları. (Orijinal  alışma yayımlanma tarihi: 1973)
- Gervais, N. (2018). A Conditional Process Analysis of the Dark Triad, Competitiveness, Perceived Fairness of Status Allocation, and CWB. Yüksek Lisans Tezi, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, Hollanda.
- G m ş, B. (2024). *Z Kuşağı Gen liğinin Kamu Y netiminde Etik Değer Algısı  zerine Bir Alan Araştırması*. Doktora Tezi, S leyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Harms, P. D., & Spain, S. M. (2015). Beyond the Bright Side: Dark Personality at Work. *Applied Psychology: An International Review*, 64(1), 15–24.
- Jakobwitz, S., & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331–339.
-  lden, A., & Dombaycı, M. A. (2024). Eğitimde etik değerler ve felsefi temelleri:  ğrencilere etik değerlerin kazandırılması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitim Dergisi*, 8(4), 603-618.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2009). Machiavellianism. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Individual differences in social behavior* (pp. 93-108). New York: Guilford Press.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Kaiser, R. B., LeBreton, J. M., & Hogan, J. (2015). The dark side of personality and extreme leader behavior. *Applied Psychology: An International Review*, 64(1), 55–92.
- Kapoor, H. J. (2013). The creative side of the dark triad. Tez, University of Mumbai, Mumbai, Hindistan.
- Karataş, G. (2019). *Sorumluluk değerinin yaratıcı yazma teknikleri ile oluşturulan etkinliklerle kazandırılmasının öğrencilerin sorumluluk düzeyine etkisi* (Yüksek

- Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Erzurum.
- Kaya, İ. (2015). Etik değerlere yatkınlık ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 968-974.
- Kayak, G. F. (2024). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet oluşumunda karanlık üçlü ile çelişik duygulu cinsiyetçiliğin rolü* Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Konrath, S. (2007). Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. (Doktora Tezi). Michigan Üniversitesi.
- Kowalski, R. M. (Ed.). (2001). *Behaving badly: Aversive behaviors in interpersonal relationships*. American Psychological Association.
- Kurnaz, E., & Karadoğan, S. N. (2020). *Muhasebede hata ve hilelerin meslek etiği açısından incelenmesi: Erzincan ili örneği*. *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2), 125-142.
- LeBreton, J. M., Shiverdecker, L. K., & Grimaldi, E. M. (2018). The dark triad and workplace behavior. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 5, 387-414.
- Machiavelli, N. (1999). *Prens* (N. Güvenç, Çev.). Anahtar Kitaplar Yayınevi. (Orijinal çalışma 1532 yılında yayımlanmıştır).
- Mealey, L. (1995). The sociobiology of sociopathy: An integrated evolutionary model. *Behavioral and Brain Sciences*, 18(3), 523-599.
- Mill, J. S. (1863). *Utilitarianism*. Parker, Son, and Bourn.
- Miller, J. D., & Lynam, D. R. (2012). The dark triad of personality: A 10 year review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 123-142.
- Ovid. (1999). *Metamorphoses* (N. Güvenç, Çev.). Anahtar Kitaplar Yayınevi. (Orijinal çalışma M.Ö. 43 - M.S. 17 tarihleri arasında yazılmıştır).

- Ovid. (2018). *Metamorfozlar: Kitap III* (Çev. N. Güvenç). Anahtar Kitaplar Yayınevi. (Orijinal çalışma M.Ö. 43 - M.S. 17 yılları arasında yazılmıştır).
- Özcihan, T. (2014). *Organizasyonlarda stratejik duygusal zeka kullanımı, makyavelizm ilişkisi ve çatışma yönetimine yansımaları: Tasarım mühendisliğinde bir araştırma* Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkalp, E., & Kirel, Ç. (2016). *Örgütsel Davranış*. Ekin Basım Yayın.
- Persson, B. N. (2019). The latent structure of the Dark Triad: Unifying Machiavellianism and psychopathy (Doktora Tezi). University of Turku, Finlandiya.
- Pieper, A. (2012). *Etiğe Giriş* (2. Baskı b.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890-902.
- Rawls, J. (1971). A theory of justice. Harvard University Press.
- Singer, P. (2015). *Pratik etik* (G. Sezer, Çev.). İthaki Yayınları.
- Spain, S. M., Harms, P. D., & LeBreton, J. M. (2013). The dark side of personality at work. *Journal of Organizational Behavior*, 34(S1), S41-S60.
- Spierings, S. B. J. (2013). Relationships between the Dark Triad personality and aggression (Lisans Tezi). Tilburg Üniversitesi.
- Şimşek, M. (2023). Üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özellikleri, öfke ruminasyonu, intikam ve bencillik ile siber zorbalık arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Mersin.
- Tsalikis, J., & Fritzsche, D. J. (1989). Business ethics: A literature review with a focus on marketing ethics. *Journal of Business Ethics*, 8(9), 695-743.
- Tarhan, N., Arslan, M., & Şar, S. (2016). Bazı tıbbi bitkiler ve onlara ait mitoslar. *Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 6(1), 1-9.

- Thomas, T. P. (2013). The effect of personal values, organizational values, and person-organization fit on ethical behaviors and organizational commitment outcomes among substance abuse counselors: A preliminary investigation (Doktora Tezi). The University of Iowa.
- Thomaes, S., Brummelman, E., Miller, J. D., & Lilienfeld, S. O. (2017). The dark personality and psychopathology: Toward a brighter future. *Journal of Abnormal Psychology*, 126(7), 900-915.
- Tonbul, İ. (2024). *Küresel şirketlerde etik anlayış ve toplumsal kültür ilişkisi: Fortune Global 500 şirketlerinin etik kodları üzerine bir araştırma* Doktora Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Karaman.
- Vize, C. E., Lynam, D. R., Collison, K. L., & Miller, J. D. (2016). Differences among Dark Triad components: A meta-analytic investigation. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(1), 101–115.
- Yetişer, B. (2014). Do all roads lead to Rome? The moderating role of culture and age in predicting construal level on Machiavellianism. *Journal of Yaşar University*, 9(36), 6261-6380.

EKLER

EK-1. Araştırmada Kullanılan Anket

 Değerli Katılımcı, Bu form, “Karanlık Kişilik Özellikleri ile Bireysel Etik Değerler Arasındaki Etkileşim Üzerine Ampirik Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına yönelik uygulama anketidir. Anket aracılığıyla derlenecek veriler akademik amaçla kullanılacaktır. İfadeleri yanıtsız bırakmamanız ve objektif cevaplandırmanız bilimsel çalışma açısından önemlidir. Katılımınız için teşekkür ederiz. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe Çiğdem KIREL Anadolu Üniversitesi IIBF/ İşletme Araştırma Sorumlusu: Orhan ÇELEBİ Anadolu Üniversitesi LEE/ İşletme
Demografik Bilgiler
Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
Yaşınız: ☐ 30 yaş ve altı ☐ 31-40 yaş ☐ 41-50 yaş ☐ 51-60 yaş ☐ 61 yaş ve üstü
Medeni Durumunuz: ☐ Bekar ☐ Evli ☐ Boşanmış / Dul
Kurumda çalışma süreniz: ☐ 5 yıl ve altı ☐ 6-15 yıl ☐ 16-25 yıl ☐ 26-35 yıl ☐ 36 yıl ve üstü
Ortalama aylık (Aralık 2024) geliriniz : ☐ 50.000 ve altı ☐ 50.001- 65.000 TL ☐ 65.001-80.000 TL ☐ 80.001-95.000 TL ☐ 95.000 ve üstü TL
Kurumdaki unvanınız: ☐ Prof. Dr. ☐ Doç. Dr. ☐ Dr. Öğretim Üyesi ☐ Öğretim Görevlisi ☐ Araştırma Görevlisi
Kurumdaki idari göreviniz:

Açıklama: Aşağıdaki ifadeler iki ana bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde Karanlık Kişilik Özellikleri yer almaktadır. İlgili ifadeleri okuyarak lütfen size en uygun olan katılma derecenizi işaretleyiniz.

(X). Seçenekler:

1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum,3- Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum.

I. BÖLÜM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Sırlarınızı başkalarıyla paylaşmak akıllıca değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. İnsanlar zorunlu olmadıkça sıkı bir şekilde çalışmamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Önemli insanları kendi tarafınıza çekmek için her şeyi yapabilirsiniz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. İleride işinize yarayabileceğini düşündüğünüz için, insanlarla çatışmaktan kaçınmalısınız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. İnsanlara karşı ileride kullanabileceğiniz bilgileri bir kenarda tutmak, akıllıca bir iştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. İnsanlardan öğ almak için doğru zamanı beklemelisiniz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Diğer insanların hakkımızdaki her şeyi bilmelerine gerek yok, bu nedenle onlardan bazı şeyleri saklamalıyız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Planlarınız başkalarından önce sizin yararınıza olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. İnsanların çoğu başkalarının etkisi altında kalır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. İnsanlar benim doğal bir lider olduğumu düşünür.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. İlgi odağı olmaktan hoşlanmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Arkadaşlarımın bensiz yaptığı sosyal aktiviteler sıkıcı olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Özel olduğumu biliyorum çünkü herkes bana bunu söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Önemli insanlarla tanışmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Biri bana iltifat ettiğinde utanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Genellikle ünlü kişilere benzetilir, onlarla kıyaslanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Kendimi sıradan bir insan olarak görüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. İnsanların bana saygı duyması gerektiğini düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Otoritelerden (yönetici, amir vb.) intikam almak hoşuma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Tehlikeli durumlara girmekten kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21. İntikam hızlı ve kötü bir şekilde alınmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22. İnsanlar genellikle kontrolümü kaybettiğimi söylerler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23. Gerektiğinde insanlara kaba davranabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24. Benimle uğraşan insanlar yaptıklarına pişman olurlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25. Bugüne kadar başım hukuki açıdan hiç derde girmedi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26. Ezik ve silik kişilerle uğraşmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27. İsteddiğimi almak için hiçbir şeyden çekinmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Açıklama: Aşağıdaki ifadeler iki ana bölümden oluşmaktadır. II. Bölümde Bireysel Etik Değerler yer almaktadır. İlgili ifadeleri okuyarak lütfen size en uygun olan katılma derecenizi işaretleyiniz.

(X). Seçenekler:

1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum.

II. BÖLÜM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1) Her yaştaki insana saygı duyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2) Her yaştaki insana sevgi beslerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3) İnsan olmanın gereklerini yerine getirmeye gayret ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4) İnsanların bana güven duymasını isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5) Devletin malına zarar vermekten kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6) Yaptığım işlerde şeffaf olmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7) Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8) İnsanların bana olan güvenini kötüye kullanmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9) Şartlar ne olursa olsun ayrımcılık yapmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10) Şartlar ne olursa olsun tarafsız davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11) Şartlar ne olursa olsun adaletli davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12) Şartlar ne olursa olsun bütün insanlara eşit davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13) Şartlar ne olursa olsun dürüst davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14) Yeni şeyler yapma konusunda girişimciyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15) İnsanlara rol model olmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16) İnsanlarla işbirliği içerisinde çalışmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-2. Pilot Örneklem Soru Skorlarına Ait Betimsel İstatistikler

DEĞİŞKEN (Soru)	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
KKÖ1	3.955	1.090	1	5
KKÖ2	2.864	1.207	1	5
KKÖ3	1.455	0.510	1	2
KKÖ4	2.318	1.211	1	5
KKÖ5	2.182	1.053	1	4
KKÖ6	2.136	1.390	1	5
KKÖ7	3.864	0.774	2	5
KKÖ8	3.136	0.941	1	5
KKÖ9	3.818	0.733	2	5
KKÖ10	2.909	1.019	1	5
KKÖ11	2.545	1.101	1	4
KKÖ12	2.500	0.964	1	5
KKÖ13	2.727	1.120	1	5
KKÖ14	3.500	1.058	1	5
KKÖ15	2.773	1.020	1	5
KKÖ16	2.318	1.211	1	5
KKÖ17	3.136	1.125	1	5
KKÖ18	3.727	1.202	1	5
KKÖ19	2.045	1.133	1	5
KKÖ20	2.955	1.253	1	5
KKÖ21	1.591	0.908	1	5
KKÖ22	2.000	1.113	1	5
KKÖ23	2.818	1.181	1	4
KKÖ24	2.500	0.964	1	4
KKÖ25	1.818	1.181	1	5
KKÖ26	1.864	1.390	1	5
KKÖ27	1.500	0.740	1	3
BED1	4.591	0.666	3	5
BED2	4.364	0.902	2	5
BED3	4.682	0.477	4	5
BED4	4.455	0.596	3	5
BED5	4.682	0.568	3	5
BED6	4.364	0.727	3	5
BED7	3.864	0.834	1	5
BED8	4.545	0.510	4	5
BED9	4.455	0.510	4	5
BED10	4.182	0.664	3	5
BED11	4.455	0.596	3	5
BED12	4.136	0.834	2	5
BED13	4.545	0.510	4	5
BED14	3.773	0.922	2	5
BED15	3.909	0.971	2	5
BED16	4.045	1.090	1	5

EK-3. Pilot Örneklem Boyut Skor Ortalamalarına Ait Betimsel İstatistikler

BOYUT ADI	ORTALAMA	STD.SAPMA	MİNİMUM	MAKSİMUM
MAKYBOYUT	2.859	0.536	1.778	3.778
NARSBOYUT	2.904	0.528	1.889	3.889
PSIKOBOYUT	2.121	0.413	1.444	3.000
SEVG.SAYBOYUT	4.443	0.387	3.750	5.000
ADL.DRSTBOYUT	4.355	0.512	3.200	5.000
ISBIRLBOYUT	3.909	0.610	2.667	5.000

EK-4. Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler ve Dağılım Testi Sonuçları

A-KKÖ İle ilgili Sorulara Ait Betimsel İstatistikler ve Dağılım Testi Sonuçları

Değişken (Soru)	Cevaplayan Sayısı	Ortalama	St.Sapma	Shapiro-Wilks W Test İst.	p-değeri
KKÖ1	352	4.080	1.080	0.961	0.000
KKÖ2	352	2.909	1.235	0.991	0.039
KKÖ3	352	2.278	1.182	0.977	0.000
KKÖ4	352	2.906	1.179	0.994	0.211
KKÖ5	352	2.722	1.277	0.990	0.013
KKÖ6	352	2.776	1.428	0.983	0.000
KKÖ7	352	4.151	0.994	0.949	0.000
KKÖ8	352	3.707	1.066	0.988	0.004
KKÖ9	352	4.071	0.980	0.960	0.000
KKÖ10	352	3.276	1.107	0.998	0.940
KKÖ11	352	3.017	1.222	0.997	0.717
KKÖ12	352	2.827	1.087	0.994	0.200
KKÖ13	352	2.955	1.207	0.995	0.345
KKÖ14	352	3.565	1.194	0.987	0.002
KKÖ15	352	3.099	1.249	0.993	0.107
KKÖ16	352	2.489	1.137	0.989	0.009
KKÖ17	352	3.057	1.223	0.992	0.052
KKÖ18	352	4.020	1.085	0.955	0.000
KKÖ19	352	2.395	1.170	0.988	0.004
KKÖ20	352	2.915	1.219	0.995	0.292
KKÖ21	352	2.043	1.002	0.973	0.000
KKÖ22	352	2.378	1.148	0.984	0.001
KKÖ23	352	3.048	1.290	0.996	0.445
KKÖ24	352	2.852	1.167	0.997	0.861
KKÖ25	352	2.142	1.168	0.964	0.000
KKÖ26	352	1.815	0.947	0.941	0.000
KKÖ27	352	2.102	1.107	0.965	0.000
Doornik-Hansen Test İstatistiği (p-değeri)					1,212.13 (0.000)

B- BED İle ilgili Sorulara Ait Betimsel İstatistikler ve Dağılım Testi Sonuçları

Değişken (Soru)	Cevaplayan Sayısı	Ortalama	St.Sapma	Shapiro-Wilks W Test İstatistiği	p-değeri
BED1	352	4.031	0.878	0.964	0.000
BED2	352	3.730	1.080	0.976	0.000
BED3	352	4.057	0.818	0.976	0.000
BED4	352	3.929	0.869	0.973	0.000
BED5	352	4.145	0.823	0.951	0.000
BED6	352	3.901	0.860	0.975	0.000
BED7	352	3.412	1.134	0.990	0.013
BED8	352	4.054	0.844	0.963	0.000
BED9	352	3.585	1.080	0.985	0.001
BED10	352	3.500	1.070	0.991	0.030
BED11	352	3.727	1.043	0.978	0.000
BED12	352	3.426	1.117	0.992	0.058
BED13	352	3.651	1.046	0.987	0.003
BED14	352	3.156	1.206	0.998	0.926
BED15	352	3.009	1.207	0.998	0.966
BED16	352	3.295	1.202	0.990	0.018
Doornik-Hansen Test İstatistiği (p-değeri)					1,080.52 (0.000)

C- Boyut Skor Ortalamaları Serilerine Ait Betimsel İstatistikler ve Dağılım Testi Sonuçları

Değişken (Soru)	Cevaplayan Sayısı	Ortalama	St.Sapma	Shapiro-Wilks W Test İstatistiği	p-değeri
MAKYBOYUT	352	3.289	0.769	0.994	0.225
NARSBOYUT	352	3.145	0.820	0.995	0.334
PSIKOBOYUT	352	2.410	0.803	0.979	0.000
SEVG.SAYBOYUT	352	3.907	0.736	0.966	0.000
ADL.DRSTBOYUT	352	3.578	0.986	0.978	0.000
ISBIRLBOYUT	352	3.153	1.043	0.996	0.516
Doornik-Hansen Test İstatistiği (p-değeri)					84.96 (0.000)

EK-5. Demografik Değişkenlere Dayalı Boyut Ortalamalarına İlişkin Karşılaştırma Testi Çıktıları

A- Cinsiyet Kriterine Göre Boyut Skor Ortalamaları: Fark (t-testi) Testi Bulguları

		Varyans Testi		Ortalama Karşılaştırma Testi (t-Testi)				
		F	p-değeri	t Skoru	df	Çift Kuyruk p-değeri	Ortalama Farkı (Kadın - Erkek)	St.Hata
MAKYBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.339	0.561	-5.037	350	0.000	-0.39933	0.07928
	Farklı varyans varsayımı			-5.039	349.7	0.000	-0.39933	0.07925
NARSBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.019	0.890	4.789	350	0.000	0.40642	0.08487
	Farklı varyans varsayımı			4.786	348.4	0.000	0.40642	0.08491
PSIKOBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.608	0.436	-8.374	350	0.000	-0.65531	0.07825
	Farklı varyans varsayımı			-8.393	349.1	0.000	-0.65531	0.07808
SEVG.SAYBOYUT	Eşit varyans varsayımı	6.393	0.012	3.676	350	0.000	0.28358	0.07714
	Farklı varyans varsayımı			3.694	340.7	0.000	0.28358	0.07677
ADL.DRSTBOYUT	Eşit varyans varsayımı	2.670	0.103	2.153	350	0.032	0.22525	0.10464
	Farklı varyans varsayımı			2.158	348.6	0.032	0.22525	0.10438
ISBIRLBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.905	0.342	-0.278	350	0.781	-0.03092	0.11137
	Farklı varyans varsayımı			-0.277	344.3	0.782	-0.03092	0.11159

B-Yaş Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: Varyans Eşitliği ve ANOVA Testi Bulguları

DEĞİŞKEN	Levene Test İstatistiği	df1	df2	p-değeri
MAKYBOYUT	0.828	4	347	0.508
NARSBOYUT	0.720	4	347	0.579
PSIKOBOYUT	0.547	4	347	0.701
SEVG.SAYBOYUT	0.228	4	347	0.923
ADL.DRSTBOYUT	1.204	4	347	0.309
ISBIRLBOYUT	0.918	4	347	0.453

ANOVA		SS	df	MS	F	p-değeri
MAKYBOYUT	Gruplar arası	0.558	4	0.140	0.234	0.919
	Grup içi	206.954	347	0.596		
	Toplam	207.513	351			
NARSBOYUT	Gruplar arası	1.867	4	0.467	0.691	0.599
	Grup içi	234.386	347	0.675		
	Toplam	236.253	351			
PSIKOBOYUT	Gruplar arası	6.473	4	1.618	2.554	0.039
	Grup içi	219.814	347	0.633		
	Toplam	226.287	351			
SEVG.SAYBOYUT	Gruplar arası	1.649	4	0.412	0.758	0.553
	Grup içi	188.593	347	0.543		
	Toplam	190.242	351			
ADL.DRSTBOYUT	Gruplar arası	2.578	4	0.645	0.660	0.620
	Grup içi	338.969	347	0.977		
	Toplam	341.547	351			
ISBIRLBOYUT	Gruplar arası	12.629	4	3.157	2.967	0.020
	Grup içi	369.309	347	1.064		
	Toplam	381.938	351			

C- Medeni Durum Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: Varyans Eşitliği ve ANOVA Testi Bulguları

DEĞİŞKEN	Levene Test İstatistiği	df1	df2	p-değeri
MAKYBOYUT	1.518	2	349	0.221
NARSBOYUT	0.792	2	349	0.454
PSIKOBOYUT	0.188	2	349	0.828
SEVG.SAYBOYUT	1.310	2	349	0.271
ADL.DRSTBOYUT	1.405	2	349	0.247
ISBIRLBOYUT	0.214	2	349	0.807

ANOVA		SS	df	MS	F	p-değeri
MAKYBOYUT	Gruplar arası	1.518	2	0.759	1.286	0.278
	Grup içi	205.994	349	0.590		
	Toplam	207.513	351			
NARSBOYUT	Gruplar arası	0.173	2	0.087	0.128	0.880
	Grup içi	236.080	349	0.676		
	Toplam	236.253	351			
PSIKOBOYUT	Gruplar arası	8.856	2	4.428	7.107	0.001
	Grup içi	217.431	349	0.623		
	Toplam	226.287	351			
SEVG.SAYBOYUT	Gruplar arası	0.312	2	0.156	0.287	0.751
	Grup içi	189.930	349	0.544		
	Toplam	190.242	351			
ADL.DRSTBOYUT	Gruplar arası	1.806	2	0.903	0.927	0.397
	Grup içi	339.742	349	0.973		
	Toplam	341.547	351			
ISBIRLBOYUT	Gruplar arası	1.223	2	0.611	0.561	0.571
	Grup içi	380.715	349	1.091		
	Toplam	381.938	351			

D- Çalışma Süresi Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: Varyans Eşitliği ve ANOVA Testi Bulguları

DEĞİŞKEN	Levene Test İstatistiği	df1	df2	p-değeri
MAKYBOYUT	0.323	4	347	0.863
NARSBOYUT	1.206	4	347	0.308
PSIKOBOYUT	0.487	4	347	0.745
SEVG.SAYBOYUT	0.761	4	347	0.551
ADL.DRSTBOYUT	1.526	4	347	0.194
ISBIRLBOYUT	0.969	4	347	0.424

ANOVA		SS	df	MS	F	p-değeri
MAKYBOYUT	Gruplar arası	1.485	4	0.371	0.625	0.645
	Grup içi	206.027	347	0.594		
	Toplam	207.513	351			
NARSBOYUT	Gruplar arası	3.517	4	0.879	1.311	0.265
	Grup içi	232.735	347	0.671		
	Toplam	236.253	351			
PSIKOBOYUT	Gruplar arası	1.367	4	0.342	0.527	0.716
	Grup içi	224.920	347	0.648		
	Toplam	226.287	351			
SEVG.SAYBOYUT	Gruplar arası	4.242	4	1.061	1.979	0.097
	Grup içi	185.999	347	0.536		
	Toplam	190.242	351			
ADL.DRSTBOYUT	Gruplar arası	3.227	4	0.807	0.828	0.508
	Grup içi	338.320	347	0.975		
	Toplam	341.547	351			
ISBIRLBOYUT	Gruplar arası	0.341	4	0.085	0.078	0.989
	Grup içi	381.597	347	1.100		
	Toplam	381.938	351			

E- Aylık Gelir Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: Varyans Eşitliği ve ANOVA Testi Bulguları

DEĞİŞKEN	Levene Test İstatistiği	df1	df2	p-değeri
MAKYBOYUT	1.129	4	347	0.343
NARSBOYUT	2.848	4	347	0.074
PSIKOBOYUT	1.369	4	347	0.244
SEVG.SAYBOYUT	0.376	4	347	0.826
ADL.DRSTBOYUT	0.432	4	347	0.785
ISBIRLBOYUT	2.026	4	347	0.090

ANOVA		SS	df	MS	F	p-değeri
MAKYBOYUT	Gruplar arası	3.918	4	0.980	1.670	0.157
	Grup içi	203.594	347	0.587		
	Toplam	207.513	351			
NARSBOYUT	Gruplar arası	2.747	4	0.687	1.020	0.397
	Grup içi	233.506	347	0.673		
	Toplam	236.253	351			
PSIKOBOYUT	Gruplar arası	7.251	4	1.813	2.872	0.023
	Grup içi	219.036	347	0.631		
	Toplam	226.287	351			
SEVG.SAYBOYUT	Gruplar arası	0.814	4	0.204	0.373	0.828
	Grup içi	189.428	347	0.546		
	Toplam	190.242	351			
ADL.DRSTBOYUT	Gruplar arası	3.560	4	0.890	0.914	0.456
	Grup içi	337.987	347	0.974		
	Toplam	341.547	351			
ISBIRLBOYUT	Gruplar arası	7.415	4	1.854	1.718	0.146
	Grup içi	374.523	347	1.079		
	Toplam	381.938	351			

F- Ünvan Kriterine Göre Boyut Ortalamaları: Varyans Eşitliği ve ANOVA Testi Bulguları

DEĞİŞKEN	Levene Test İstatistiği	df1	df2	p-değeri
MAKYBOYUT	0.906	3	348	0.438
NARSBOYUT	1.723	3	348	0.162
PSIKOBOYUT	1.190	3	348	0.314
SEVG.SAYBOYUT	1.503	3	348	0.214
ADL.DRSTBOYUT	0.434	3	348	0.729
ISBIRLBOYUT	1.775	3	348	0.152

ANOVA		SS	df	MS	F	p-değeri
MAKYBOYUT	Gruplar arası	3.989	3	1.330	2.273	0.080
	Grup içi	203.524	348	0.585		
	Toplam	207.513	351			
NARSBOYUT	Gruplar arası	2.959	3	0.986	1.471	0.222
	Grup içi	233.294	348	0.670		
	Toplam	236.253	351			
PSIKOBOYUT	Gruplar arası	6.495	3	2.165	3.428	0.017
	Grup içi	219.792	348	0.632		
	Toplam	226.287	351			
SEVG.SAYBOYUT	Gruplar arası	2.822	3	0.941	1.747	0.157
	Grup içi	187.420	348	0.539		
	Toplam	190.242	351			
ADL.DRSTBOYUT	Gruplar arası	1.678	3	0.559	0.573	0.633
	Grup içi	339.869	348	0.977		
	Toplam	341.547	351			
ISBIRLBOYUT	Gruplar arası	5.534	3	1.845	1.706	0.166
	Grup içi	376.404	348	1.082		
	Toplam	381.938	351			

G- İdari Görev Kriterine Göre Boyut Skor Ortalamaları: Fark (t-testi) Testi Bulguları

		Varyans Testi		Ortalama Karşılaştırma Testi (t-Testi)				
		F	p-değeri	t Skoru	df	Çift Kuyruk p-değeri	Ortalama Farkı (Yok-Var)	St.Hata
MAKYBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.005	0.945	0.093	350	0.926	0.00964	0.10395
	Farklı varyans varsayımı			0.094	102.88	0.925	0.00964	0.10281
NARSBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.350	0.554	0.250	350	0.803	0.02769	0.11091
	Farklı varyans varsayımı			0.241	97.40	0.810	0.02769	0.11511
PSIKOBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.663	0.416	-1.104	350	0.270	-0.11960	0.10837
	Farklı varyans varsayımı			-1.151	106.91	0.252	-0.11960	0.10391
SEVG.SAYBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.001	0.972	-0.170	350	0.865	-0.01691	0.09953
	Farklı varyans varsayımı			-0.164	97.52	0.870	-0.01691	0.10319
ADL.DRSTBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.173	0.677	-0.261	350	0.795	-0.03476	0.13335
	Farklı varyans varsayımı			-0.258	100.47	0.797	-0.03476	0.13458
ISBIRLBOYUT	Eşit varyans varsayımı	0.065	0.799	-0.591	350	0.555	-0.08326	0.14096
	Farklı varyans varsayımı			-0.603	104.18	0.548	-0.08326	0.13798

EK-6. Demografik Değişkenlerin Genel Model İlişkileri Üzerindeki Etkileri

A- Demografik Değişkenlerin KKÖ Boyutlarının Açıklandığı Genel Model İlişkileri Üzerindeki Etkileri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	KATEGORİK DEĞİŞKEN	LR TEST İSTATİSTİĞİ	p-değeri
MAKYBOYUT	SEVG.SAYBOYUT ADL.DRSTBOYUT ISBIRLBOYUT	CİNSİYET	10.52	0.001
		YAŞ	0.00	1.000
		MEDENİ DURUM	0.00	1.000
		ÇALIŞMA SÜRESİ	0.52	0.236
		AYLIK GELİR	0.15	0.350
		ÜNVAN	0.24	0.310
		İDARİ GÖREV	0.00	1.000
NARSBOYUT	SEVG.SAYBOYUT ADL.DRSTBOYUT ISBIRLBOYUT	CİNSİYET	20.58	0.000
		YAŞ	0.00	1.000
		MEDENİ DURUM	0.00	1.000
		ÇALIŞMA SÜRESİ	0.00	1.000
		AYLIK GELİR	0.86	0.177
		ÜNVAN	0.62	0.215
		İDARİ GÖREV	0.00	1.000
PSIKOBOYUT	SEVG.SAYBOYUT ADL.DRSTBOYUT ISBIRLBOYUT	CİNSİYET	45.10	0.000
		YAŞ	3.85	0.025
		MEDENİ DURUM	9.48	0.001
		ÇALIŞMA SÜRESİ	0.00	1.000
		AYLIK GELİR	4.73	0.015
		ÜNVAN	9.55	0.001
		İDARİ GÖREV	0.00	1.000

B- Demografik Değişkenlerin BED Boyutlarının Açıklandığı Genel Model İlişkileri Üzerindeki Etkileri

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	KATEGORİK DEĞİŞKEN	LR TEST İSTATİSTİĞİ	p-değeri
SEVG.SAYBOYUT	MAKYBOYUT NARSBOYUT PSIKOBOYUT	CİNSİYET	0.05	0.413
		YAŞ	0.03	0.435
		MEDENİ DURUM	0.87	0.341
		ÇALIŞMA SÜRESİ	1.83	0.088
		AYLIK GELİR	0.00	1.000
		ÜNVAN	4.22	0.020
		İDARİ GÖREV	0.00	1.000
ADL.DRSTBOYUT	MAKYBOYUT NARSBOYUT PSIKOBOYUT	CİNSİYET	0.00	1.000
		YAŞ	0.00	1.000
		MEDENİ DURUM	0.00	1.000
		ÇALIŞMA SÜRESİ	0.04	0.417
		AYLIK GELİR	0.00	1.000
		ÜNVAN	0.00	1.000
		İDARİ GÖREV	0.00	1.000
ISBIRLBOYUT	MAKYBOYUT NARSBOYUT PSIKOBOYUT	CİNSİYET	0.00	1.000
		YAŞ	6.49	0.005
		MEDENİ DURUM	0.00	1.000
		ÇALIŞMA SÜRESİ	0.00	1.000
		AYLIK GELİR	3.96	0.023
		ÜNVAN	4.07	0.022
		İDARİ GÖREV	0.00	1.000

EK-7. Faktör Analizi Döndürülmüş Bileşen Matrisleri

A- KKÖ Genel Faktör Analizi: Döndürülmüş Bileşen (Faktör) Matrisi *

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)		
	1	2	3
KKÖ19	0.780		
KKÖ21	0.760		
KKÖ27	0.745		
KKÖ26	0.732		
KKÖ24	0.682		
KKÖ22	0.649		
KKÖ25	0.631		
KKÖ20	0.595		
KKÖ6	0.514		0.495
KKÖ23	0.505		
KKÖ3	0.499		0.416
KKÖ13		0.803	
KKÖ10		0.780	
KKÖ11		0.756	
KKÖ16		0.720	
KKÖ12		0.715	
KKÖ17		0.688	
KKÖ15		0.636	
KKÖ14		0.592	
KKÖ18		0.570	
KKÖ7			0.762
KKÖ8			0.686
KKÖ9			0.667
KKÖ4			0.630
KKÖ1			0.568
KKÖ5	0.509		0.537
KKÖ2			

*Sarı renkle boyanan değişkenler eliminasyon gerektiren sorulardır.

B- Soru Eliminasyonu Sonrası KKÖ Genel Faktör Analizi: Döndürülmüş Bileşen
(Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)		
	1	2	3
KKÖ19	0.790		
KKÖ21	0.769		
KKÖ27	0.750		
KKÖ26	0.740		
KKÖ24	0.687		
KKÖ22	0.663		
KKÖ25	0.637		
KKÖ20	0.610		
KKÖ23	0.527		
KKÖ13		0.808	
KKÖ10		0.778	
KKÖ11		0.754	
KKÖ16		0.726	
KKÖ12		0.719	
KKÖ17		0.687	
KKÖ15		0.635	
KKÖ14		0.593	
KKÖ18		0.566	
KKÖ7			0.826
KKÖ9			0.742
KKÖ8			0.684
KKÖ1			0.584
KKÖ4			0.489

C- Soru Eliminasyonu Sonrası Makyavelizm Boyutu Faktör Analizi: Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)
KKÖ7	0.796
KKÖ9	0.786
KKÖ8	0.745
KKÖ1	0.640
KKÖ3	0.492

D- Narsizm Boyutu Faktör Analizi: Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)
KKÖ13	0.808
KKÖ10	0.782
KKÖ11	0.751
KKÖ12	0.726
KKÖ16	0.721
KKÖ17	0.685
KKÖ15	0.629
KKÖ14	0.624
KKÖ18	0.591

E- Psikopati Boyutu Faktör Analizi: Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)
KKÖ19	0.803
KKÖ21	0.777
KKÖ24	0.755
KKÖ27	0.752
KKÖ26	0.711
KKÖ22	0.710
KKÖ23	0.643
KKÖ25	0.627
KKÖ20	0.598

F- BED Geneli Faktör Analizi: Döndürülmüş Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)		
	1	2	3
BED8	0.803		
BED1	0.780		
BED3	0.774		
BED4	0.760		
BED2	0.726		
BED5	0.724		
BED6	0.692		
BED7	0.622		
BED10		0.880	
BED12		0.868	
BED9		0.861	
BED11		0.846	
BED13		0.805	
BED15			0.884
BED14			0.853
BED16			0.805

G- Sevgi-Saygı Boyutu Faktör Analizi: Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)
BED3	0.912
BED8	0.898
BED1	0.881
BED4	0.862
BED6	0.829
BED5	0.826
BED2	0.745
BED7	0.567

H- Adalet ve Dürüstlük Boyutu Faktör Analizi: Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)
BED10	0.938
BED9	0.932
BED11	0.930
BED12	0.904
BED13	0.900

I- İşbirliği Boyutu Faktör Analizi: Bileşen (Faktör) Matrisi

SORU	BİLEŞEN (FAKTÖR)
BED15	0.883
BED14	0.864
BED16	0.850

EK-8. Öz Geçmiş

ÖZ GEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Orhan ÇELEBİ

Yabancı Dil: İngilizce / Rusça

EĞİTİM BİLGİLERİ	
Lisans	Akdeniz Üniversitesi / İşletme Bölümü
Lisans	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi / Uluslararası Ticaret (ÇAP)
Yüksek Lisans	Anadolu Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon Tezli YL
Ön Lisans	Anadolu Üniversitesi (Açıköğretim Fakültesi) / Yerel Yönetimler
Ön Lisans	Anadolu Üniversitesi (Açıköğretim Fakültesi) / Adalet

İŞ DENEYİMİ		
KURUM / KURULUŞ	GÖREV	TARİH
G-20 Zirvesi (Mystaff Org. Ve Etk. Yön. San. Ve Dış Tic.)	İnsan Kaynakları Yönetimi Meslek Elemanı	05.11.2015– 15.12.2015
Alkü İktisadi İdari Ve Sosyal Bilimler Fakültesi (Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı)	Stajyer	07.08.2017– 25.08.2017
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Akademik Personel (Araştırma Görevlisi)	04.04.2023 – Devam ediyor